Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Van herziening van arresten en vonnissen

https://hdl.handle.net/1874/237734

1899

VAN HERZIENING VAN ARRESTEN EN VONNISSEN.

PROEFSCHRIFT

DOOR

W. H. BORGMAN.

UTRECHT. — P. DEN BOER. — 1899.

BORGMAN
1899
A. 94.
192

A. qu.
192

VAN HERZIENING VAN ARRESTEN EN VONNISSEN.

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT
3052 369 4

VAN HERZIENING VAN ✠ ✠ ARRESTEN EN VONNISSEN.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

Mr. J. DE LOUTER

Hoogleeraar in de Faculteit der Rechtsgeleerdheid

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAT DER UNIVERSITEIT

TEGEN DE BEDENKINGEN VAN

DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

TE VERDEDIGEN

op Vrijdag 7 Juli 1899

des namiddags te 4 uren

DOOR

WESSEL HENDRIKUS BORGMAN

geboren te ROTTERDAM.

UTRECHT. — P. DEN BOER. — 1899.

Aan mijne Ouders.

In dit proefschrift wordt op de koninklijke bekrachtiging van het daarin besproken Ontwerp van Wet, geantecipeerd.

Moge de onderstelling, dat het eene WET *— zij het dan eene toekomstige — tracht toe te lichten, niet al te vermetel zijn en de profetie, uit deze bladzijden sprekend, door de spoedige inlijving van het Voorstel als nieuwen achttienden titel in het Wetboek van Strafvordering in vervulling gaan!*

Ik kan dit voorwoord niet besluiten zonder den Hoogleeraren der Juridische Faculteit, maar in 't bijzonder mijnen Promotor, Professor Simons, mijne erkentelijkheid te hebben betuigd voor hunne te mijnen aanzien steeds gebleken welwillendheid.

B.

INHOUD.

Bladz.

I. Inleidende Opmerkingen 1
II. Geschiedkundig Overzicht. 4
III. Buitenlandsche Wetgeving 14
IV. De regeling volgens onze Wet van 1838. 35
V. Geschiedenis der Wetswijziging 39
VI. Beoordeeling der nieuwe Wet. 74
A. Omvang van de werking der Revisieregeling . . . 74
B. Omvang der Revisie 81
a. Het Novum. 81
b. Herziening wegens strijd van beslissingen. . . 89
C. De Procedure over Revisie 90
a. De aanvrage 90
1. Request en Requiranten. 90
2. De openbare en mondelinge behandeling der Revisie-aanvrage. 97
b. Rechter over Revisie 103
c. De Behandeling 105
d. Het Nader Onderzoek 109
e. Na het Nader Onderzoek. 114
D. Procedure in Revisie. 117
a. Rechter in Revisie 117
b. Behandeling. 118
c. Onderwerp der nieuwe Behandeling 119
d. Gevolgen der nieuwe Beslissing 129
e. Slotbepaling. 130
Bijlage. (Achttiende titel van het Wetboek van Strafvordering) 133
Stellingen. 139

I. INLEIDENDE OPMERKINGEN.

„La loi de procédure est le complément nécessaire des libertés publiques; ses formalités sont destinées à protéger les droits des citoyens, à les préserver de tout acte arbitraire, de tout excès de pouvoir; . . ." [1])

Wie in dit licht de voorschriften van het strafprocesrecht beschouwt, wie daarbij als doel er van erkent: „la complète manifestation de la vérité judiciaire", [1]) moet de consequentie aanvaarden van een buitengewoon rechtsmiddel tegen rechterlijke beslissingen. Immers, al tracht de Wet alle middelen aan te wijzen, die kunnen leiden tot het vinden der waarheid met betrekking tot eene handeling, die zij strafbaar stelt, waken tegen rechterlijke dwalingen kan zij door de voorschriften voor de gewone behandeling nimmer volledig. Het feit wordt door de geschiedenis bewezen voor ieder land en in iederen tijd. Overal, waar de Wet deze waarheid niet of niet voldoende

1) M. Faustin Hélie, traité de l'instruction criminelle, p. 9.

bleek te erkennen, heeft de praktijk haar tot erkenning er van gedwongen. [1])

Het krachtigst is het hier bedoelde door Opzoomer aldus geformuleerd: „Het Staatsbelang eischt niet alleen dat er rechtszekerheid, maar ook dat er zekerheid van recht, niet van onrecht bestaan zal". [2])

Dit weinige zij voldoende, om toe te lichten, dat er moet bestaan een rechtsmiddel *revisie of herziening, door de Wet gegeven tegen eene rechterlijke uitspraak, die in kracht van gewijsde is gegaan en waardoor na een nieuw onderzoek eene nieuwe rechterlijke beslissing kan worden verkregen.*

Gronden voor revisie in den uitgebreidsten zin kunnen we zoeken in ieder der drie hoofdvereischten voor het tot stand komen van eene rechterlijke beslissing: de rechter die haar geeft, zijn uitgesproken oordeel en het bewijsmateriaal, waarop dit steunt.

In de eerste plaats zou er reden voor revisie in den *persoon van den rechter* kunnen gelegen zijn, wanneer n.l. blijkt, dat hij ontrouw is aan zijn ambt, meineedig. De rechtspraak van zulk een rechter heeft al haar waarde verloren. Dit geval van revisie vindt men o. a. in de Duitsche Wet. [3])

De *uitspraak* van den rechter. Zij is de uiting der overtuiging, gevormd met behulp van het bewijsmateriaal. Zij kan, hetzij tengevolge eener onjuiste constructie der feiten, hetzij

---

1) Wij spreken hier en later alleen over de herziening in het voordeel van den veroordeelde, de herziening ten nadeele behandelen wij nog afzonderlijk.

2) In de Ned. Jur. Ver. Hand. '73, II, 185.

3) Strafprozeszordnung, §§ 399.3 en 402.3.

door onjuiste rechtskundige waardeering ervan, het gevolg eener dwaling zijn. Daarom zou het vermoeden van zulk een dwaling aanleiding tot herziening kunnen geven. Maar het is niet waarschijnlijk dat deze reden voor revisie in eenige wet zal worden toegelaten. Immers de Wetgever tracht door de verschillende bepalingen voor de gewone behandeling eener strafzaak alle mogelijke waarborgen voor juiste beslissingen aan te bieden; zijn zij niet voldoende, dan is wijziging *urgent*, maar wanneer we dit vooropstellen, bestaat er geen grond voor eene latere nieuwe behandeling, die eene nieuwe instantie zou worden, welke met veel beter resultaat in de gewone reeks der rechtsmiddelen kan worden opgenomen. Tegen verkeerde constructie der feiten waakt het rechtsmiddel van hooger beroep, de fout zou door opeenhooping van ontelbare instanties niet worden weggenomen;[1]) tegen eene verkeerde wetsuitlegging de Cassatie.[2])

Toch wordt ééne uitzondering allerwege op dezen regel gemaakt, als eenzelfde strafbaar feit meermalen is behandeld met tegenstrijdige beslissingen als gevolg.

Ten derde komt in aanmerking het *bewijsmateriaal*. De aard van het Strafrecht eischt zekerheid omtrent de ten laste gelegde feiten, door bewijsmiddelen gestaafd. Door de samenvoeging van vaststaande feiten kan de rechter zich eene voorstelling van het gebeurde vormen en zijne uitspraak berust op die voor-

---

1) Min. Cort van der Linden in de 2e Kamer. Hand. '99, blz. 882.

2) Prof. Gratama, waarschijnlijk onder den indruk van het toen recente geval van Velzen, waarin een beruchte rechtsdwaling had plaats gehad, verdedigde in '73 in de Ned. Jur. Ver. in zijn praeadvies de revisie om *rechts*dwaling. Hij was ter vergadering afwezig, doch het vraagpunt vond geen verdediger en geen enkele stem.

stelling. Blijkt nu later die voorstelling onjuist, hetzij omdat de feiten, die de rechter als vaststaande heeft aangenomen, onwaar worden bevonden, hetzij omdat nieuwe feiten, den rechter onbekend, het beeld van de toedracht der strafbare handeling, dat hij zich gevormd heeft, komen wijzigen, dan is het logisch verband tusschen bewijsgronden en uitspraak verbroken. Het feit, waardoor de betrouwbaarheid van een als waar aangenomen bewijsgrond wegvalt en dat, waardoor de feiten, die de grondslag van 's rechters oordeel vormen, geheel of gedeeltelijk gewijzigd worden, het zijn beide nieuwe omstandigheden, die, als ze van genoegzame beteekenis zijn, revisie noodzakelijk maken.

II. GESCHIEDKUNDIG OVERZICHT.

Het is voor ons doel niet noodzakelijk, uitvoerig na te gaan, in welke vormen de revisie in het Strafrecht der verschillende tijden zich heeft vertoond, — reeds Mr. A. C. Waller [1]) en Prof. Gratama [2]) wijdden daaraan bij ons hun aandacht — en toch, al moeten de eischen onzer tegenwoordige samenleving meer dan de geschiedenis het wanneer en hoe ook hier beantwoorden, al was het alleen maar om door opmerking van de verschillen in beschouwing hierover in de verschillende tijden de waarheid van dezen regel te leeren inzien, lijkt een kort historisch overzicht niet geheel overbodig.

Bij de Romeinen gold wel de regel: non bis in idem, maar toch vindt men in de verschillende perioden van het Romeinsche recht voorbeelden van herstel van dwalingen. Al in den tijd der koningen wordt Horatius, door de duumviri veroordeeld,

1) A. C. Waller. Revisie in Strafzaken. Prft. 1868.
2) Praeadvies Ned. Jur. Ver. '73.

door de Comitia Curiata vrijgesproken. [1]) Ook van latere tijden zijn ons gevallen overgeleverd. [2]) Toch schijnt geen algemeene regel te hebben gegolden: „überhaupt aber möchte es vielleicht das richtigste sein, dasz über diese ganze Frage noch gar keine allgemeine Regel existirte." [3])

De vraag, of herziening van uitspraken der quaestiones perpetuae mogelijk was, is zeer betwist. Geib zegt er van: „von manchen Schriftstellern wird diese Frage unbedingt bejaht, von anderen eben so unbedingt verneint, während eine dritte Ansicht dahin geht, dasz zwar im Anfange der Periode die Provocation noch gestattet gewesen, dann aber, durch eine Verordnung von Sulla aufgehoben, und erst von nun an als ausgeschlossen betrachtet worden sei." [4]) Geib zelf komt tot de tweede meening. Later werd het recht om revisie te verleenen een uitsluitend recht der keizers, die het volkomen willekeurig bij wijze van gunst lieten gelden, zoodat het karakter van revisie als rechtsmiddel verloren ging.

Het kanonieke recht kende een nieuw onderzoek na vrijspraak niet (de his criminibus de quibus absolutus est accusatus non potest accusatio replicari) en liet in het algemeen geen herziening ten nadeele toe, behalve wanneer het vonnis berustte op misdrijf des rechters of overeenkomst van rechter en be-

---

1) Livius, I, 26.

2) Livius, XXIX, 21, 22. Hélie (n°. 5399) citeert voor eigenlijke revisiegevallen, te onderscheiden van die waarin de provocatie werd toegepast.: lex 33 D de rejudicata, l. 17 D de minoribus, l. 5 C de prec. imper. offerendis, l. unica C. de sent. praef.

3) Geib, Geschichte des Römischen Criminalprocesses, p. 161.

4) Geib, p. 387.

klaagde en dan bij zeer zware misdrijven. De veroordeelde had ten allen tijde gelegenheid tot nieuwe verdediging. [1])

Den rechter in het oud-Germaansche recht zien we volkomen onafhankelijk van het gezag. Gratie — en men neemt ook aan revisie — wordt aan het gerecht gevraagd. Maar de eigenaardige bewijsmiddelen, de onaantastbaarheid van den eed en de diepe eerbied voor den uitslag der ordalia, vuur- en waterproef, maken herstel grootendeels illusoir. Toen echter de godsoordeelen vervangen werden door de inquisitio, kreeg de herziening meer ruimte. Naar het oud-Fransch recht kon de rechter al zeer vroeg zijn vonnis herroepen, zoowel in burgerlijke- als in strafzaken als gevolg van proposition d'erreur en requête civile, de laatste als nieuwe bewijsmiddelen werden aangebracht.

In ons land vinden we in de ordonnantiën van Filips II sporen van het bestaan van het rechtsmiddel. De beschuldigde kan niet alleen „totter sentencie", maar zelfs „totter executie" alles tot zijn voordeel bij den rechter aanvoeren. Blijkt een novum eerst na de uitspraak, dan moet de rechter zich tot den Souverein wenden. Maar in de praktijk hield de rechter zich slechts voor zooveel hij verkoos aan de ordonnantiën van Filips.

Voor Holland, Zeeland en West-Friesland ontving de Hooge Raad de aanvragen om revisie; zij was alleen dan niet toegelaten, wanneer tot lijfstraf was veroordeeld.

De „Algemeene Manier van Procedeeren in Crimineele Zaaken" van 1799, regelt de revisie in de artt. 177—182. Zij werd uitgesloten voor „vonnissen in extraordinair proces op

---

1) Dr. C Remeis. Die Wiederaufnahme im Strafverfahren. Göttingen.

Confessie of Bewijs gewezen" en veroordeelingen alleen tot geldboeten onder de duizend gulden. Zij moest worden gevraagd binnen een maand na de uitspraak en om licht verklaarbare reden bij veroordeeling tot een lijfstraf dadelijk na de uitspraak.

De Staatsregeling van 1801 belette de invoering dezer regelen.

Ook het Wetboek op de regtspleging van het koninkrijk Holland van 1809, dat eenige bepalingen omtrent revisie bevatte werd nimmer ingevoerd. De bepalingen in dit Wetboek beperken de revisie zeer en binden haar aan een termijn van een maand na de uitspraak.

In Frankrijk was de geschiedenis der revisie meer regelmatig. Het latere Romeinsche recht werd voor dit deel door de koningen zeer toepasselijk geacht. Met „lettres de grâce" kon men zich tot den koning wenden om tot de proposition d'erreur te worden toegelaten. De grenzen der revisie werden zeer ruim gesteld. Later werden zij ingekrompen doordat een termijn van 2 jaren werd ingevoerd, binnen welken de lettres de grâce konden worden verkregen. Lodewijk XIV schafte bij de ordonnantiën van 1667 en 1670 de proposition d'erreur af, de veroordeelde kon nu lettres de révision de procès aan den Staatsraad vragen. Revisie van strafvonnissen was mogelijk in alle gevallen, waarin eene onrechtvaardige veroordeeling had plaats gehad, waarvan de onrechtvaardigheid kon worden aangetoond.

De geschiedenis van het vonnis van Jean Calas,[1]) die in 1762 was veroordeeld en voor wiens eerherstel Voltaire zich met

---

1) Zie uitvoerig Waller t. a. p. p. 17 vlg.

succes beijverde, doet zien, dat de waarborgen ook toen nog voor den met recht herstel vragende niet volkomen waren.

In Duitschland was de ontwikkeling der revisie wegens de ontbrekende centralisatie geheel anders dan in Frankrijk. Het inquisitoir proces ontwikkelt zich hier volkomen. Het proces ontaardt in een reeks administratieve handelingen, die de overtuiging des rechters omtrent het misdrijf moeten helpen vestigen. Tot den stijl van dit proces, waarin het zoeken der waarheid hoofdzaak is, behoort, dat de rechter verder onderzoekt, ook al heeft hij zijne uitspraak gedaan. Alleen van vrijsprekende vonnissen, behalve die welke eene absolutio ab instantia inhielden, werd algemeen geen revisie toegestaan. Overigens is het recht naar de verschillende plaatselijke wetten zeer verschillend.

In Engeland werd het vertrouwen op het godsoordeel vervangen door dat op de uitspraken der jury; de leuze blijft: „but once in yeopardy". Men behoeft zich slechts eens aan het gevaar der veroordeeling bloot te stellen. Toch is na veroordeeling in vele gevallen een new trial toegestaan.

In het jaar 1789 werd in Frankrijk het geheel strafproces gewijzigd, de jury ingevoerd en hiermede in verband de schriftelijke instructie afgeschaft. Daarenboven vond het algemeene voorschrift een plaats: „la déclaration du jury ne pourra jamais être soumise à aucun recours".[1]) Met de jury nam men ook van het Engelsch recht dezen regel over, die in Engeland echter reeds door de praktijk was besnoeid.

---

1) C. d. Instr., 350.

Het decreet van 16 Sept. 1791, dat de jury organiseerde, verklaarde nogmaals de vonnissen onherroepelijk.

Maar al heel spoedig kwam ook in Frankrijk de noodzakelijkheid van revisie zich aanmelden.

In 1793 werd voor één geval, het bestaan van tegenstrijdige veroordeelingen, de revisie bij decreet ingevoerd. In 1808 werden *drie* gevallen in de Wet toegelaten.[1]) Daar ze in ons Wetboek van Strafvordering werden overgenomen, zullen we ze bij de behandeling daarvan terugvinden. Zoo brak de revisie zich baan, maar het hier ingevoerde stelsel der casuïstiek, later door de meeste wetgevingen gevolgd, was zeer eng begrensd. De grond voor de invoering van dit stelsel was de zucht tot uitsluiting van te ruime gelegenheid tot revisie. Ten onrechte had men de in Engeland op historischen grondslag berustende instelling der jury overgenomen en met haar dit inzicht geadopteerd, dat op een al te groot vertrouwen steunt. Ook meende men, dat revisie van strafvonnissen niet wel mogelijk was, door dat de rechters niet door een wettelijke bewijsleer gebonden zijn, men zou onmogelijk later kunnen nagaan, of een bepaald feit van invloed was geweest op het vormen van 's rechters overtuiging. Daarenboven achtte men deze regeling noodzakelijk, omdat het noodig scheen voor te schrijven, dat men met een geconstateerd feit bij het Hof van Cassatie moest optreden, daar dit Hof geen beslissing omtrent feiten kon geven.

Intusschen kwamen in Frankrijk herhaaldelijk geruchtmakende

---

1) C. d I. C., 443—446.

dwalingen den Wetgever tot uitbreiding van deze gevallenreeks prikkelen. [1])

Toch diende eerst in Februari '67 de Regeering een Ontwerp van Wet in. De wet, hiervan het gevolg, greep niet zeer diep in het bestaande in; de revisie vroeger tot crimineele beperkt, werd thans tot correctioneele zaken uitgebreid; in alle drie de gevallen wordt revisie na den dood van den veroordeelde toegestaan en verbeteringen worden in de procedure ingevoerd.

Was deze uitbreiding niet van veel beteekenis, in '95 kwam de nieuwe wet tot stand, die de regeling der materie grondig herzag en die we in een volgend hoofdstuk zullen bespreken.

---

1) Zie: Les erreurs judiciaires et leurs causes van M. Lailler et H. Vonoven, Paris. De bijzonderheden van een lange reeks gevallen van rechterlijke dwaling worden hier medegedeeld. Het geval Louarn et Baffet op p. 337 vermeld, is merkwaardig, daar het op sommige punten overeenkomst met de Hogerhuis-zaak vertoont. In den nacht van 17 op 18 Januari 1854 werden de echtgenooten Guigourès, oude, gierige en als rijk bekende lieden, op vreemde wijze in hun rust gestoord. Twee personen in witte hemden met zwartgemaakt gezicht, het onderste gedeelte van het gelaat met een witte zakdoek bedekt, komen hun kamer binnen en staan plotseling voor hun bed. De een draagt een brandende kaars, de ander een geweer en een pistool. Er heeft eene schermutseling plaats. Man en vrouw worden mishandeld, de man door een schot getroffen. Hij wil vluchten, maar wordt aan de deur door een derde tegengehouden. De inbrekers weten te ontkomen, maar in twee personen, Baffet en Louarn, op de plaats der inbraak in slechten reuk staande, meent de justitie de daders ontdekt te hebben De slachtoffers verklaren, dat zij dezelfde houding, gestalte en leeftijd als de inbrekers hebben, dezelfde baard en dezelfde kleeren. Een beweerde zelfs, ze aan den klank hunner stem te herkennen. Later herhaalden zij deze verklaringen. Ondanks hunne ontkenning van schuld worden zij veroordeeld en wel tot dwangarbeid, de een „à perpétuité", de ander voor 20 jaar. Zij stierven spoedig.

Later bleken anderen de schuldigen aan het misdrijf te zijn. Dezen werden veroordeeld, maar eerherstel van de nagedachtenis van Louarn en Baffet was niet mogelijk. Eerst na de wetswijziging van 1867 had dit plaats.

Vond de Fransche regeling in onze Wet getrouwe navolging, ook bij vele Duitsche Staten was dit het geval. Beieren, Hessen-Darmstadt en Nassau, Pruisen, Hannover, Wurtemberg en Brunswijk hadden in het midden dezer eeuw strafvorderingswetten, die de revisie naar Fransch model regelden, alleen kennen enkele in beperkten zin revisie ten nadeele van den veroordeelde. Andere daarentegen verloochenen de geschiedenis van het Duitsche recht niet; de Waldecksche Strafprocessordnung [1]) staat revisie toe o.a. „wenn er (de veroordeelde) seine gänzliche Unschuld durch directe neue Beweismittel darzuthun vermag". Ook in Baden was nà veroordeeling wegens misdrijf, dat niet tot de bevoegdheid der jury behoort, onbeperkte gelegenheid tot revisie gegeven, als de veroordeelde zijn niet-schuld bewijzen kon. Ook de Wetgeving der Thüringsche Staten en die van Oostenrijk, Keurhessen en Saksen bevatten zulke ruime clausules; die van het koninkrijk Saksen van 1855 was het uitvoerigst en had veel invloed op de latere regeling in de Strafprozessordnung voor het Duitsche rijk. Revisie zoowel ten voor- als ten nadeele van den beklaagde wordt in de Saksische regeling toegestaan, de eerste in vier gevallen, waaronder 3°.: „Wenn er neue Thatsachen oder Beweismittel beibringt, welche allein oder in Verbindung mit den früher erhobenen Beweisen geeignet sind, seine Freisprechung oder seine Beurtheilung nach einem milderen Gesetze oder einem milderen Strafsatze als dem angewendeten herbeizuführen". (Art. 387.)

Aan het slot de bepaling: „Auszer diesen Fällen kann die

1) § 150.

Wiederaufnahme des Verfahrens zu Gunsten des Angeklagten nur in Folge besonderer Anordnung des Königs verfügt werden". Dit is eene herinnering aan de oude verwarring van gratie en revisie.

In de genoemde gevallen kan de veroordeelde zelf de aanvrage doen; er gaan eenige andere gevallen met strengere eischen aan vooraf, waarin de „Staatsanwaltschaft" zoowel ten voor- als ten nadeele van den veroordeelde „Wiederaufnahme" kan vorderen.

Eigenaardig is de bepaling, dat als novum slechts geldt wat den veroordeelde vóór het vonnis (eig. binnen den termijn van appèl nà het vonnis) bekend was.

De revisie ten nadeele is aan een termijn van acht weken, nadat de nova (de genoemde omstandigheden zijn: misdrijf, bekentenis en nova) den verzoeker bekend werden, gebonden.

III. BUITENLANDSCHE WETGEVING.

Duitschland.

De duitsche Strafprozeszordnung (ingevoerd 1 Oct. 1879) wijdt het 4e boek aan de: „Wiederaufnahme eines durch rechtskräftiges Urtheil geschlossenen Verfahrens".

Voor we tot het mededeelen van den inhoud overgaan, moeten we het geheele systeem der rechtsmiddelen in het duitsche strafvorderingsrecht nagaan. Het kent *Berufung* en *Beschwerde*, de laatste als rechtsmiddel tegen de in den loop van het proces gegeven *Beschlüsse und Verfügungen*, en de *Revision*.

Van de belangrijkste zaken, de voor de *Schwurgerichte en Strafkammer* behandelde, is slechts Revision — onze cassatie —, tegen de .voor het *Reichsgericht* behandelde geen enkel rechtsmiddel toegestaan.

Hooger beroep blijft dus slechts voor de zaken, aan *Schöffengerichte* onderworpen, over.

Beschwerde kan tegen de beslissingen (behalve de eindbeslissing) van alle Gerichte, behalve de Oberlandsgerichte en het Reichsgericht worden *eingelegt*.

Een tweede instantie kent dus het duitsche recht voor strafzaken (volgens Hellweg [1]): „da eine solche Wiederholung nicht blosz praktisch kaum durchführbar, sondern auch innerlich kaum rationell erscheint) in het algemeen niet.

Behalve deze, die de duitsche wet „Rechtsmittel" noemt, geeft zij nog andere middelen om op te komen tegen rechterlijke bevelen of beslissingen: die Wiedereinsetzung in den vorigen Stand, [2]) der Einspruch gegen einen amtsrichterlichen Strafbefehl [3]), der Antrag auf gerichtliche Entscheidung gegen Strafverfügungen auf Strafbescheide [4]) en *der Antrag auf Wiederaufnahme eines durch rechtskräftiges Urtheil geschlossenen Verfahrens* [5]).

De laatste is onze herziening van strafvonnissen. Zij kan plaats hebben zoowel *in het belang* als *ten nadeele* van den veroordeelde, in het laatste geval is zij echter veel nauwer begrensd.

I. *Ten voordeele* van den veroordeelde kan zij plaats hebben:

1°. als de *valschheid* blijkt van een in het proces ten nadeele van den veroordeelde als echt voorgebracht stuk;

2°. Als de getuige of deskundige door het afleggen eener beëedigde verklaring à charge zich schuldig heeft gemaakt aan al of niet opzettelijke schending van zijn eed;

3°. als bij de uitspraak een rechter, gezworene of „Schöffe" (leek) zijne medewerking heeft verleend, die zich met betrekking

---

1) Strafprozeszordnung '97. Einleitung p. 38.
2) §§ 44 ff., St. pr. o.
3) §§ 450 ff., St. pr. o.
4) §§ 454, 460, St. pr. o.
5) §§ 399 ff., St. pr. o.

tot de zaak aan schending zijner ambtsplichten heeft schuldig gemaakt, in zooverre deze schending door de wet strafbaar gesteld en niet door den veroordeelde zelf veroorzaakt is.

4°. indien het *burgerlijk gewijsde*, dat aan de veroordeeling ten grondslag lag, is vernietigd, en

5°. als *algemeene regel:* als nieuwe feiten of bewijsmiddelen aan het licht komen, die op zichzelve of in verband met de vroeger geleverde bewijzen de vrijspraak des beklaagden of met toepasselijkverklaring eener minder zware strafbepaling de oplegging van een minder zware straf *„zu begründen geeignet sind"*.

In de voor een „Schöffengericht" behandelde zaken zijn slechts zulke feiten en bewijsmiddelen relevant, die de veroordeelde in het vroeger proces niet gekend heeft of tot de mededeeling waarvan hij niet de gelegenheid heeft gehad.

De duitsche wet bevat dus wat we het stelsel der hinkende casuïstiek zouden kunnen noemen; dit is waarschijnlijk hiervan een gevolg, dat men geen keus heeft kunnen doen tusschen het Engelsch-Fransche en het oud-Duitsche stelsel. Als men het stelsel der casuïstiek verlaat, komt men consequent tot dat, hetwelk in onze nieuwe regeling, zooals we zullen zien, is aangenomen: een aangebrachte nooddeur, die door ruimheid uitmunt, wordt spoedig enkele toegang.

Niet zooals in andere wetten wordt hier geëischt, dat de nieuwe feiten de onschuld aannemelijk maken; het voldoet, als een vermoeden van gemis aan schuldbewijs gevormd wordt. Vermoeden? Mr. de Pinto[1]) meent, dat hier de revisie nauwer

---

1) W. 7228. Het revisie-ontwerp I.

begrensd is; volgens hem en vele anderen hebben de woorden *zu begründen geeignet sind* de bedoeling, revisie slechts toe te staan, als de rechter, zoo hij het novum gekend had, eene andere uitspraak had *moeten* doen. Om tot deze conclusie te komen, kan Von Schwarze [1]) ons helpen, door het Weekblad aangehaald: „Das Novum muss erheblich sein. Man darf den Satz aufstellen, dass das Novum derartig sein muss, dass der Richter das Urtheil, welches er erlassen, nicht erlassen haben würde, wenn ihm zur Zeit der Urtheilsfällung das Novum bekannt gewesen wäre" enz. Minder echter eischt Puchelt. [2]) „Abweichend von den Entwürfen ist nur noch gefordert, dasz die Neuheiten die Freisprechung u. zu begründen geeignet sind; also genügt jetzt die Wahrscheinlichkeit, während früher eine Art von Gewiszheit gefordert war." Ook de iure constituendo is de beperkte opvatting niet die van vele Duitsche geleerden, b.v. Remeis. [3]) „Als Voraussetzung einer Wiederaufnahme zum Vortheil des Angeschuldigten ist aber nicht das Vorhandensein einer *Gewiszheit* über die Unrichtigkeit des Urtheils zu fordern, sondern es genugt ein gegründeter *Zweifel* und Warhscheinlichkeit, dasz die Entscheidung eine günstige Abänderung erleiden könne.

§ 400 bepaalt dat door de aanvrage van herziening zelve de tenuitvoerlegging niet wordt opgeschorst of geschorst, maar dat de rechter de opschorting of schorsing kan bevelen.

---

1) Commentar.

2) Die Strafprozeszordnung fur das Deutsche Reich, erläutert von Dr. Ernst P. Puchelt, Leipzig 1881, p. 657.

3) p. 87.

Na den dood van den veroordeelde zijn de echtgenoot, verwanten in de rechte lijn en „Geschwister" tot de aanvrage bevoegd.

Ten nadeele van den beklaagde kan herziening plaats hebben:

1°. als de valschheid blijkt van een in het proces tot zijn voordeel als echt voorgebracht stuk;

2°. als de getuige of deskundige door het afleggen eener beëedigde verklaring à décharge zich schuldig heeft gemaakt aan al of niet opzettelijke schending van zijn eed;

3°. als bij de uitspraak medewerking verleend is door een rechter, gezworene of „Schöffe", die zich met betrekking tot de zaak aan schending zijner ambtsplichten heeft schuldig gemaakt, in zooverre deze schending door de wet strafbaar gesteld is;

4°. als de vrijgesprokene (dus nà de vrijspraak) eene geloofwaardige gerechtelijke of buitengerechtelijke bekentenis aflegt.

Het geval sub 4°. heeft dus alleen invloed na eene vrijspraak, de andere gevallen ook, als eene minder zware strafbepaling is toegepast.

Herziening — zoowel ten voor- als ten nadeele — kan niet strekken tot wijziging van de straf binnen de grenzen, door de toegepaste wetsbepaling aangegeven.

De aanvrage van herziening, waarvan een beweerde strafbare handeling de grondslag is, is slechts dan ontvankelijk, als ter zake dier handeling een veroordeelend vonnis is uitgesproken, dat in kracht van gewijsde is gegaan, of als de vervolging niet kan plaats hebben op een anderen grond dan wegens gebrek aan bewijs.

De algemeene bepalingen over rechtsmiddelen worden ook bij de aanvrage van herziening toepasselijk verklaard.

De aanvrage moet zoowel den wettelijken grondslag als de bewijsmiddelen inhouden.

De aanvrage kan slechts geschieden door tusschenkomst van een verdediger [1]) of Rechtsanwalt [2]) door middel van een door dezen onderteekend stuk of door eene aanteekening ter griffie. Tot verdedigers worden slechts toegelaten: aan de wettelijke vereischten voldoende juristen en andere personen met toestemming van het gerecht. [3])

Over de toelating der aanvrage beslist de rechter, wiens vonnis wordt aangevallen, in dien zin, dat nooit de rechter in cassatie competent is, behalve als het geval sub 3 zoowel van de herziening ten voor- als ten nadeele aanwezig is.

De Wet bepaalt uitdrukkelijk, dat aan de beslissing over de ontvankelijk-verklaring geen mondelinge behandeling voorafgaat.

Procedure.

Heeft de aanvrage niet in den voorgeschreven vorm plaats gehad, bevat ze geen wettelijken grondslag of een geschikt bewijsmiddel, dan wordt zij niet ontvankelijk verklaard. In het andere geval moet zij aan de tegenpartij van den verzoeker met bepaling van een termijn tot toelichting worden toegezonden.

---

1) Volgens de heerschende duitsche jurisprudentie wordt geen volmacht geëischt. als de verdediger dezelfde is als in het 1e proces.

2) De jurisprudentie verschilt over de vraag of een uitdrukkelijke volmacht geëischt wordt.

3) St. pr. o. § 138.

Als de aanvrage op zichzelve aan de vereischten voldoet, dan wordt een onderzoek opgedragen aan een rechter, voor zoover dat noodig is (Aufnahme der angetretenen Beweise, soweit diese erforderlich ist).

Getuigen en deskundigen kunnen, als het gerecht dit noodig oordeelt, bij dit onderzoek onder eede worden gehoord.

Na afloop van dit onderzoek worden het O. M. en de „Angeklagte" tot nadere toelichting opgeroepen.

Blijkt de aanvrage niet voldoende gerechtvaardigd, dan wordt zij zonder mondelinge behandeling afgewezen, n.l. wanneer de beweringen niet voldoende bewezen zijn of als in de gevallen sub 1 en 2 van §§ 399 en 402 „nach Lage der Sache" niet kan worden aangenomen, dat de daar bedoelde handeling van invloed is geweest op de beslissing. Anders beveelt het gerecht herziening van het proces en eene nieuwe behandeling.

Na den dood van den veroordeelde wordt de zaak niet verwezen, maar na onderzoek wordt terstond òf vrijspraak uitgesproken, òf afwijzend beschikt. Ook in andere gevallen, als de bewijzen overtuigend zijn kan zonder verwijzing vrijgesproken worden; bij „öffentlichen Klagen" echter slechts met toestemming van het O. M.

Bij vrijspraak wordt het eerste vonnis vernietigd, welke vernietiging op verzoek van den aanvrager moet worden bekend gemaakt door den Deutschen Reichsanzeiger en zoo het gerecht het beveelt, door nog andere bladen.

Tegen alle beslissingen van den rechter over herziening in eerste instantie staat de „Beschwerde" vrij.

Procedure na verwijzing.

Het vroegere vonnis kan in de nieuwe behandeling worden gehandhaafd of met vernietiging daarvan een nieuwe uitspraak gedaan.

De nieuwe behandeling is geheel zelfstandig en onafhankelijk van de vroegere.

Als de aanvrage der herziening van den veroordeelde of ten zijnen voordeele van het O. M. is uitgegaan, mag de nieuwe uitspraak niet de veroordeeling tot een zwaardere straf dan de eerst opgelegde inhouden.

In het oogvallend is de opdracht van het oordeel aan den rechter, die het aangevallen dictum uitsprak, mogelijkheid van beëedigde verklaringen in de voorbehandeling en de geheel zelfstandige nieuwe behandeling der zaak.

De Fransche Wet.

De Code d'Instruction Criminelle, nog altijd die van 1808, vele malen partiëel gewijzigd, in 1867 ten aanzien van revisie, werd op dit punt bij de Wet van 8 Juni 1895 eerst belangrijk verbeterd.

Aan de wijziging van 1895 gingen vele pogingen zonder goeden uitslag vooraf.

In 1883 stelde Pieyre aan de Chambre des Députés voor, den rechter van instructie financiëel aansprakelijk te stellen, niet alleen voor het verleenen van rechtsingang, maar ook voor gevolgen van onrechtvaardige veroordeeling. Pourquery de

Boisserin, rapporteur, zegt er van: „le projet de M. Pieyre demande une magistrature infaillible." Het voorstel werd verworpen, maar spoedig kwam de praktijk weer het onvoldoende van de regeling der revisie aantoonen.

Joseph Borras was tot de doodstraf veroordeeld, welke straf omdat er twijfel aan zijne schuld bestond, veranderd was in levenslangen dwangarbeid. Eenige jaren later werd de ware dader in Spanje aangehouden. Deze bekende en de onschuld van Borras was duidelijk. Algemeen werd revisie van zijn proces wenschelijk geacht; maar de wet liet haar in zijn geval niet toe. Een voorstel werd ingediend, onderteekend o. a. door Laguerre, Laisant en Naquet. Het liet revisie toe in alle gevallen van „présomptions graves". Een tweede voorstel, te danken aan Joseph Reinach, bepaalt de revisie tot de vroeger in de wet genoemde gevallen, maar geeft aan den veroordeelde en zijne bloedverwanten een tijd van 5 jaar om schadevergoeding te vragen. Een derde voorstel ging uit van Chiché, Castelin e a ; het gaf gelegenheid tot revisie „sans frais, en tous temps, sur de sérieuses présomptions, avec droit à une indemnité pour le condamné seul".

Een vierde voorstel, van den heer de Lacretelle strekte slechts om Borras schadeloos te stellen, „sans révision de procès". De rapporteur, Pourquery de Boisserin, schreef in zijn rapport: „son admission serait la révision par le Parlement d'une décision de justice; ce serait la violation et la destruction du principe protecteur de la séparation des pouvoirs".

De heer Boysset kwam in 1886 met een nieuw voorstel. Aan art. 443 zou worden toegevoegd: „si l'auteur signalé d'un crime ou d'un délit, pour lequel a été prononcée une première con-

damnation, ne peut plus être poursuivi par suite de décès, de prescription, d'irresponsabilité pénale ou d'excusabilité.

„Si dans les mêmes circonstances et par les mêmes motifs un témoin, sur la fausse déposition duquel la condamnation s'est produite, ne peut être poursuivi".

Dit voorstel werd aangenomen door de Commissie belast met het onderzoek van alle voorstellen, revisie van strafvonnissen betreffende. Een lid voegde zij er aan toe, ontleend aan de voorstellen Laguerre en Chiché, revisie toelatend: „toutes les fois qu'un fait se produit ou se révèle, d'où paraît résulter la non-culpabilité d'un condamné. Maar in dit geval zou het initiatief gegeven worden slechts aan den Garde des Sceaux, terwijl in de eerste gevallen de veroordeelde, zijn echtgenoot, kinderen, en nog anderen het recht kregen om de revisie aan te vragen. De termijn van 2 jaar van de wet van 1867 werd op 5 gebracht; zij begon te loopen „du jour où elles (les parties réclamantes) *auront connu* la seconde des condamnations inconciliables ou la condamnation des faux témoins."

Op voorstel van Pourquery de Boisserin werd de urgentie aangenomen in de zitting van 30 dec. 1891. Met eenige wijziging werd dit voorstel ten slotte wet. De rapporteur over het voorstel in den senaat, Bérenger, schreef de gedenkwaardige woorden: „la philosophie du droit n'admet plus que la vérité soit enchaînée dans des formes fatales. La preuve morale a pour elle le même degré de certitude que la preuve matérielle. Il y a donc lieu d'étendre par une disposition générale le droit de demander la révision à tous les cas où l'erreur judiciaire peut être reconnue".

Het opschrift van Chap. 3 van het 2e boek van den Code

d'Instruction Criminelle luidt: „des demandes en révision et des indemnités aux victimes d'erreurs judiciaires."

De wet kent niet de revisie ten nadeele van een veroordeelde.

Zij geeft de bevoegdheid tot het vragen van revisie van een veroordeelend arrest of vonnis in crimineele en correctioneele zaken in vier gevallen, waarvan drie dezelfde zijn als die welke onze wet van 1838 bevat:

1°. Lorsque, après une condamnation pour homicide, des pièces seront représentées propres à faire naître de suffisants indices sur l'existence de la prétendue victime de l'homicide; —

2°. Lorsque, après une condamnation pour crime ou délit, un nouvel arrêt ou jugement aura condamné pour le même fait un autre accusé ou prévenu et que, les deux condamnations ne pouvant se concilier, leur contradiction sera la preuve de l'innocence de l'un ou de l'autre condamné; —

3°. Lorsqu' un des témoins entendus aura été, postérieurement à la condamnation, poursuivi et condamné pour faux témoignage contre l'accusé ou le prévenu; le témoin ainsi condamné ne pourra pas être entendu dans les nouveaux débats; —

Als 4°. wordt hier een algemeene regel aan toegevoegd:

Lorsque, après une condamnation, un fait viendra à se produire ou à se révéler, ou lorsque des pièces inconnues lors des débats seront représentées *de nature à établir l'innocence du condamné.*

Er moet dus blijken van de waarschijnlijke *onschuld*, wat revisie meestal onmogelijk maakt. Overigens is de clausule in dien zin ruim op te vatten, dat zij b.v. ook omvat het geval,

dat de vermoedelijk schuldige aan het feit, waarvoor een ander was veroordeeld, of de valsche getuige o. a. wegens zijn dood niet meer kan worden vervolgd. De Senaat schrapte de uitdrukkelijke bepaling hierover alleen, omdat zij overbodig zou zijn. [1])

In de eerste drie gevallen komt het recht van aanvrage toe 1°. aan den Minister van Justitie; 2°. aan den veroordeelde of zijn wettelijken vertegenwoordiger „en cas d'incapacité"; 3°. na des veroordeelden dood of „absence déclarée" aan zijn echtgenoot, kinderen, erfgenamen en hen, aan wie hij uitdrukkelijke opdracht gedaan heeft; in het 4°. geval alleen aan den Minister van Justitie, die slechts beslist na eene commissie te hebben gehoord, bestaande uit de directeuren van het Departement van Justitie en drie leden van het Hof van Cassatie, die jaarlijks door het Hof worden aangewezen buiten de Strafkamer.

Deze regeling is omslachtig en als men denkt aan het woord „en politique, il n'y a pas de justice" en de jongste illustratie in de Fransche praktijk, van twijfelachtige waarde.

De Procureur-Generaal van het Hof van Cassatie maakt de zaak bij de Strafkamer aanhangig op bevel van den Minister van Justitie, dat deze geeft hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van partijen, die het recht daartoe hebben. De aanvrage moet, op straffe van niet ontvankelijkverklaring, worden gedaan binnen een jaar vanaf den dag waarop partijen kennis hebben gekregen van het feit, waarop gerevideerd zal worden. Als het veroordeelend arrest of vonnis nog niet is ten uitvoer gelegd, zal de tenuitvoerlegging worden opgeschort vanaf het oogenblik,

1) W. 7170 verwijst naar Dupeiges in het Annuaire de la législation française, XV (95), p. 112, noot 1.

waarop de Minister van Justitie de aanvrage aan het Hof van Cassatie overdraagt. Als de veroordeelde in verzekerde bewaring is, zal de uitvoering der straf *kunnen* worden geschorst op bevel van den Minister van Justitie, totdat het Hof van Cassatie zal hebben uitspraak gedaan en vervolgens, zoo daartoe gronden zijn, door het arrest van dit Hof, dat de beslissing over de ontvankelijkheid inhoudt.

Het stellen van een termijn voor revisie lijkt ons onverdedigbaar, omdat de tijd de dwaling niet wegneemt, terwijl revisie alleen daartoe strekt. Zegt men, dat de bewijzen duister worden, welnu, dit werkt, en moet helaas werken in het nadeel van den veroordeelde.

Dat de Minister van Justitie de tenuitvoerlegging der straf kan uitstellen of schorsen, is even onraadzaam als dat hij over de revisie beschikt.

Den 2[en] Maart 1899 werd in het Journal Officiel een wet afgekondigd, den dag daarvoor door den Senaat aangenomen, die eene belangrijke en vreemde wijziging in de procedure over de revisie bracht.

De twee eerste leden van art. 445 luidden vroeger:

En cas de recevabilité, si l'affaire n'est pas en état, la cour procédera directement ou par commissions rogatoires à toutes enquêtes sur le fond, confrontation, reconnaissance d'identité, interrogatoires et moyens propres à mettre la vérité en évidence. —

Lorsque l'affaire sera en état, si la cour reconnaît qu'il peut être procédé à de nouveaux débats contradictoires, elle annulera les jugements ou arrêts et tous actes qui feraient obstacle à la

révision; elle fixera les questions qui devront être posées et renverra les accusés ou prévenus, selon les cas, devant une cour ou un tribunal autre que ceux qui auront primitivement connu de l'affaire.

De wijzigingswet bestemd tot in werking treding met retroactieve kracht, zonder dat ze dit vermeldt — wier eerste toepassing, eene toepassing waarvoor ze tot stand kwam... onwettig was, gaf de volgende nieuwe lezing:

„En cas de recevabilité, la chambre criminelle statuera sur la demande en révision si l'affaire est en état.

„Si l'affaire n'est pas en état, la chambre criminelle procèdera directement ou par commissions rogatoires, à toutes enquêtes sur le fond, confrontations, reconnaissances d'identité et moyens propres à mettre la vérité en évidence. Après la fin de l'instruction, il sera alors statué par les chambres réunies de la cour de cassation.

„Lorsque l'affaire sera en état, si la chambre criminelle, dans le cas du paragraphe 1er ci-dessus, ou les chambres réunies dans le cas du paragraphe 2, reconnaissent qu'il peut être procédé à de nouveaux débats contradictoires, elles annuleront les jugements ou arrêts et tous actes qui feraient obstacle à la révision; elles fixeront les questions qui devront être posées et renverront les accusés ou prévenus, selon les cas, devant une cour ou un tribunal autre que ceux qui auront primitivement connu de l'affaire."

De Strafkamer zal de zaak voortaan instrueeren, het Hof in vereenigde zitting (van 49 leden) beslist, wanneer een nader onderzoek door de Strafkamer is ingesteld of bevolen geweest.

Acht deze de zaak ook zonder dat voldoende voorbereid, dan blijft ook in het vervolg de beschikking bij haar berusten.

Voor de beoordeeling der politieke zijde van deze wijziging verwijzen we naar het hoofdartikel van het W. v. h. R. nº. 7254[1]). Hier willen we alleen wijzen op het feit, dat de opdracht der beslissing in een strafzaak aan 49 rechters geen navolging verdient, evenmin als de regeling, waardoor het oordeel over de vraag of tot revisie zal worden overgegaan, als geen nader onderzoek noodzakelijk, is aan de strafkamer, als dit wèl noodig blijkt aan het geheele Hof wordt opgedragen. Politieke invloeden — vooral voor Frankrijk geldt dit — zullen in een geval, volgend op dat, ter gelegenheid waarvan de wijziging tot stand kwam, de strafkamer er toe brengen, de zaak aan zich te houden en maar zonder enquête af te doen!

De nieuwe behandeling heeft aldus plaats: In zaken aan de jury te onderwerpen, zal de Procureur-Generaal bij het hof van renvooi een nieuwe akte van beschuldiging opstellen. Als wegens den dood, het niet-verschijnen (verstek) of afwezigheid (défaut) van een of meer der veroordeelden, en in geval van „irresponsabilité pénale" of „excusabilité", in geval van verjaring van het recht tot vervolging of van de straf, een nader mondeling debat tusschen alle partijen onmogelijk is, zal het Hof van Cassatie, na een dezer gevallen uitdrukkelijk te hebben geconstateerd, ten principale beslissen, zonder renvooi. Cassatie is dan van deze uitspraak niet mogelijk.

Civiele partijen en curators voor dooden, als die er zijn, moeten

---

1) Een en ander naar aanleiding der jongste Fransche gelegenheidswet.

er bij tegenwoordig zijn. Het veroordeelend vonnis of arrest wordt vernietigd of de doode van het misdrijf ontlast.

Het Hof van Cassatie vernietigt dus *zelf* het vonnis en verwijst de zaak tot een geheel nieuwe behandeling, evenals de Duitsche wet voorschrijft. Blijft er na de vernietiging niets over, dat als „crime ou délit" in aanmerking komt, dan heeft geen nieuwe behandeling plaats.

Ten slotte regelt de wet de schadeloosstelling en de wijze van eerherstel.

De Belgische Wet.

Vóór 18 Juni 1894 golden voor revisie in Strafzaken in België nog de bepalingen, in 1808 in Frankrijk ingevoerd; in 1894 ondergingen zij eene algeheele herziening.

In crimineele zoowel als in correctioneele zaken staat de wet, zelfs dan wanneer de veroordeeling eene voorwaardelijke was, thans revisie toe in drie gevallen:

1°. als tegenstrijdige arresten of vonnissen bestaan ter zake van eenzelfde feit tegen verschillende beklaagden en het bewijs der onschuld van een der veroordeelden uit de tegenstrijdigheid der beslissingen voortvloeit;

2°. wanneer een getuige, gehoord hetzij ter openbare terechtzitting in het geval een contradictoir proces voor een cour d'assises heeft plaats gehad, hetzij ter openbare terechtzitting of in het voorbereidend onderzoek, als een andere rechter of een cour d'assises bij verstek recht sprak, later veroordeeld is voor valsch getuigenis tegenover den revisieverzoeker;

3°. als het bewijs van onschuld van den veroordeelde of van de toepassing eener te zware strafbepaling „paraît résulter d'un

fait survenu depuis sa condamnation ou d'une circonstance qu'il n'a pas été à même d'établir lors du procès.

Om ontvankelijk te zijn moet 1°. het verzoekschrift vergezeld zijn van eene verklaring van drie advocaten aan het Hof van Cassatie, of van drie advocaten aan het hof van appèl, die tien jaren lang als zoodanig zijn ingeschreven; 2°. moet de opgelegde straf het minimum op het wèl gepleegde feit door de minder zware strafbepaling gesteld, te boven gaan en 3°. moeten er nog geen vijf jaar verloopen zijn na de veroordeeling wegens valsch getuigenis, bedoeld in het geval sub 2°.

Het recht tot de aanvrage hebben 1°. de veroordeelde zelf; 2°. na zijn dood verschillende andere personen en 3°. de Minister van Justitie.

Het Hof van Cassatie neemt kennis van de aanvrage hetzij op requisitoir van den procureur-generaal, hetzij op een verzoekschrift, onderteekend door een advocaat aan het hof „détaillant les faits et spécifiant la cause de révision."

Als de veroordeelde overleden is of niet verschijnen kan, wordt een curator door het Hof van Cassatie benoemd, die hem vervangt.

Eigenaardig in de Belgische wet is, dat behalve de algemeene regel slechts twee gevallen genoemd worden; een daarvan, het tweede, zou overbodig zijn, als bij de algemeene bepaling niet de belemmerende eisch gevoegd was, dat de onschuld waarschijnlijk zij geworden. De waarborg in het advies der drie advocaten gelegen tegen den al te grooten toevloed van aanvragen is zeer onbeduidend. Onderteekening van het verzoekschrift door een advocaat is zeer terecht vereischt.

Ook voor de procedure vinden we eenige vermeldenswaardige bijzonderheden. In de gevallen, sub 1 en 2 bedoeld, worden, wanneer het voor revisie vereischte feit aanwezig blijkt, evenals naar het Fransche recht de vonnissen door het Hof van Cassatie vernietigd en de zaken naar een hof van appèl of een cour d'assises verwezen, om opnieuw behandeld te worden. Is het geval, sub 3 bedoeld, aanwezig, dan beveelt het hof, wanneer er ten minste geen reden voor niet-ontvankelijkverklaring is, eene instructie door een hof van appèl over de vraag of revisie wenschelijk is. De kamer voor burgerlijke zaken, gepresideerd door den eersten voorzitter beslist over den uitslag dier instructie na eene openbare zitting, waarin rapport wordt uitgebracht door een raadsheer en de procureur-generaal gehoord wordt. Naarmate het hof van appèl al of niet tot revisie adviseert, vernietigt het Hof van Cassatie het veroordeelend vonnis en verzendt de zaak naar een cour d'appèl of een cour d'assises, of wijst het de aanvrage af. In één geval kan het Hof van Cassatie ten principale beslissen, nl. wanneer revisie is gevraagd omdat degeen, wiens dood het gevolg van het misdrijf geweest zoude zijn, waarvoor eene veroordeeling was uitgesproken, in leven blijkt en het instrueerend hof van appèl dit geconstateerd en bovendien uitgemaakt heeft, dat er geen reden voor toepassing eener andere strafbepaling bestaat.

Eenvoudiger lijkt de algemeene bepaling in de Fransche wet, die het Hof van Cassatie deze bevoegdheid geeft als er niets overblijft, „qui puisse être qualifié crime ou délit".

Het hof van renvooi kan den veroordeelde vrijspreken, òf het vroegere vonnis handhaven òf de vroeger opgelegde straf verminderen.

De wet behandelt verder de wijze van eerherstel, de gevolgen voor de civiele partij en de schadeloosstelling.

De Oostenrijksche Wet.

De Oostenrijksche wet van 1803 regelde de revisie van strafvonnissen zoo ruim als geen andere. Later bleef de wetgever aan dit beginsel getrouw. De revisie ten nadeele werd in Oostenrijk altijd even onbeperkt toegestaan als die ten voordeele, n.l. zoodra nova zich voordeden, in staat om de grondslagen der vroegere uitspraak te wijzigen.

In de nieuwe Strafprocesz-Ordnung van 23 Mei 1873 neemt de revisie door hare uitvoerige regeling een ruime plaats in. De gelegenheid tot revisie is thans nog zoo onbeperkt, dat zij zelfs kan strekken tot *verzwaring van straf*.

De veroordeelde kan zelfs na geheele uitvoering zijner straf herziening aanvragen:

1°. als bewezen is, dat zijne veroordeeling het gevolg van een vervalscht stuk, een valsche getuigeverklaring, omkooping of eene andere strafbare handeling van een derde was;

2°. als hij nieuwe feiten of bewijsmiddelen aanbrengt, die alleen of in verband met de vroeger geleverde bewijzen, „*geeignet erscheinen*" — een milder formuleering dan in de Duitsche wet — zijne vrijspraak of toepassing eener minder zware strafbepaling „*zu begründen*";

3°. als ter zake van eenzelfde feit verschillende personen door verschillende vonnissen veroordeeld zijn, wanneer daaruit de niet-schuld van een of meer der veroordeelden voortvloeit.

Wanneer het Openbaar Ministerie een feit ontdekt, dat tot

revisie kan leiden, dan is het verplicht, den tot de aanvrage gerechtigde er mede in kennis te stellen of zelf de aanvrage te doen.

Na vrijspraak kan in twee gevallen Wiederaufnahme plaats hebben:

1°. als de beslissing het gevolg was van een vervalscht stuk, een valsche getuigeverklaring, omkooping of eene andere strafbare handeling van den beklaagde of een derde;

2°. als de vroeger beklaagde het hem ten laste gelegde feit bekent of nova zich voordoen, die zijne schuld schijnen te bewijzen.

De wet heeft in de laatste zinsnede dezelfde formuleering als voor revisie ten voordeele, waardoor de grenzen der revisie ten nadeele bijzonder wijd worden gesteld.

Is het doel der revisie toepassing eener zwaardere strafbepaling nà veroordeeling dan is, behalve de twee laatstgenoemde voorwaarden, nog vereischt:

1°. dat de wet op het werkelijk gepleegde misdrijf doodstraf of levenslange „Kerkerstrafe" stelt, terwijl met betrekking tot het feit, waarvoor veroordeeling plaats had, slechts een tijdelijke „Kerkerstrafe" kon worden opgelegd;

of 2°. dat een „Kerkerstrafe' van vijf jaren op zijn hoogst door eene van tien jaren op zijn minst zal worden vervangen;

3°. als het feit een „Verbrechen" blijkt, terwijl de beklaagde slechts ter zake van een „Vergehen" of eene tot de competentie der „Bezirksgerichte" behoorende strafbare handeling veroordeeld werd.

De herziening wordt „beantragt" — op welke wijze zegt de wet niet — bij het gerechtshof „van eerste instantie", waarbij

de zaak aanhangig is geweest. Van de beslissing van dit gerechtshof is beroep op het gerechtshof „van tweede instantie". Beslist dit, dat revisie zal plaats hebben, dan kan het een ander gerechtshof met het onderzoek der zaak belasten.

Voor de revisie ten voordeele bevat de wet nog eenige bijzondere bepalingen. Verwijzing der zaak tot eene nieuwe behandeling kan, maar behoeft in dat geval niet plaats te hebben; het gerechtshof, dat over de revisie moet beslissen, kan terstond de zaak afdoen.

Behalve de rechter, die de uitspraak deed, is nog het Hof van Cassatie bevoegd tot herziening ten voordeele van den veroordeelde te beslissen, wanneer het bij de behandeling der zaak in cassatie of in het geval eene doodstraf is uitgesproken, bij de overweging of gratie al dan niet wenschelijk is of bij een onderzoek der stukken van het proces op verzoek van den Generalprocurator" tot de ontdekking komt, dat „sich erhebliche Bedenken gegen die Richtigkeit der dem Urtheile zu Grunde gelegten Thatsachen ergeben". Dit is de „auszerordentliche Revision", die wij bij uitzondering in de Oostenrijksche wet aantreffen. Het vereischte van nieuwe feiten vervalt, zoodat we hier vinden de herziening van een vonnis om rechtsdwaling of dwaling omtrent de beoordeeling der feiten. [1]) Het hof kan in dit geval ten principale over de zaak beslissen, wanneer daaromtrent eenstemmigheid bestaat en de „Generalprocurator" er in toestemt.

Deze regeling der revisie, hoewel bijzonder vrijgevig, schijnt in de praktijk niet tot het slechte resultaat te leiden, elders bij eene eenigszins ruime toelating gevreesd.

---

1) Ullmann. Das österreichische Strafprozeszrecht, p. 826 vlg.

IV. DE REGELING VOLGENS ONZE WET VAN 1838.

Bij de wijziging in 1886 van het Wetboek van Strafvordering werd ook de titel, handelend „Van opschorting en vernietiging van arresten en vonnissen uit hoofde van bepaalde omstandigheden", behalve wat de redactie en een ondergeschikt punt betreft, niet veranderd.

Daarom kunnen we zeggen, dat tot de nu tot stand gekomen wijziging ons Wetboek het revisiesysteem nog bezat, dat in 1838 zijn intrede had gedaan. Daar het evenals zoovele andere wetboeken het Fransche voorbeeld volkomen volgde, was de regeling der revisie even bekrompen als de Fransche. Prof. Pols mocht dan ook den wensch uitspreken naar eene regeling „niet beperkt tot de door weinig doordachte redactie nog enger begrensde gevallen van onze wetgeving" [1]).

Art. 375 vlg. bepaalde niet meer dan het volgende:

Er zijn drie gevallen, waarin arresten of vonnissen door den Hoogen Raad kunnen worden „geschorst en zelfs vernietigd,"

1) Mr. M. S. Pols Leiddraad, I, 207.

hetzij ter requisitie van den procureur-generaal hetzij op een verzoekschrift van den veroordeelde.

1°. indien twee of meer beklaagden bij onderscheidene arresten of vonnissen als daders van hetzelfde strafbare feit (voor '86: misdrijf) zijn veroordeeld en die arresten niet zijn overeen te brengen, maar het bewijs van onschuld van den eenen of den anderen der veroordeelden medebrengen;

2°. indien na de veroordeeling wegens moord, doodslag of eenig misdrijf met doodelijk gevolg [1]) er stukken worden te berde gebragt, waaruit aanvankelijk genoegzaam blijkt dat de persoon, wiens vooronderstelde dood aanleiding tot de veroordeeling heeft gegeven of bij de bepaling der straf in aanmerking is genomen, nog in leven is;

3°. indien, na de veroordeeling van eenen beklaagde, om welk strafbaar feit ook, een of meer getuigen, welke te zijnen laste getuigenis hebben afgelegd, ter zake van meineed in dat geding, in regten worden betrokken.

Tot deze drie gevallen werd de mogelijkheid van revisie teruggedrongen, zoodat het niet te verwonderen is, dat uiterst weinig rechterlijke beslissingen onder deze wet zijn herzien; het tweede geval is zelfs nimmer voorgekomen, de andere zelden. [2])

Vervolgens regelde de wet de procedure, voor ieder der drie genoemde gevallen afzonderlijk.

---

1) Voor '86 alleen „doodslag". De wijziging wordt duidelijk door vgl. met: Mrs. B. E. Asscher en D. Simons. Het nieuwe Wetboek van Strafrecht vergeleken met den Code Pénal, aant. 1 ad art. 287. De door de wijziging omvatte gevallen vielen onder den C. P. onder „doodslag".

2) B.v. arrest van den Hoogen Raad van 26 April 1897, W. 6959.

Was het eerste geval aanwezig, dan moest de Hooge Raad beide of de meerdere vonnissen vernietigen en de zaak naar een arrond.-rechtbank verwijzen, die nog niet van haar had kennis genomen om na nieuw onderzoek recht te doen.

In het tweede geval moest de Hooge Raad de tenuitvoerlegging van het arrest of vonnis schorsen en eene rechtbank benoemen, om uitspraak te doen „wegens de eenzelvigheid van den persoon", waarna de Hooge Raad zelf òf de schorsing kon opheffen, òf het arrest of vonnis vernietigen en al of niet een nieuw onderzoek bevelen.

In het derde geval moest de Hooge Raad ook het arrest of vonnis schorsen, totdat uitspraak zou zijn gedaan over de schuld van de beklaagde getuigen. Werden de getuigen daarna vrijgesproken, dan werd het oorspronkelijk arrest of vonnis ten uitvoer gelegd; werden zij daarentegen ter zake van meineed veroordeeld, dan moest het vernietigd worden, en de zaak naar een rechtbank verwezen, die noch van het oorspronkelijk geding, noch van dat den meineed betreffende had kennis genomen. In het laatste geval mochten de meineedige getuigen in het nieuwe onderzoek niet worden gehoord.

Was in een dezer procedures de onschuld van een veroordeelde gebleken, die reeds zijn straf had ondergaan, dan werd hij door den Hoogen Raad in zijne eer hersteld bij een op koste van den Staat afgekondigd arrest, *op zijn verzoek*, en was hij overleden, op het verzoek van zijne nabestaanden, als zij er waren of door een curator ad hoc, dien de Hooge Raad benoemde.

De grafrede op deze regeling voldoe aan de eerste voorwaarde voor een grafrede, zij zij kort. De toejuiching van iedere ver-

betering, die we in de nieuwe regeling zullen aantreffen, zal eene veroordeeling van het vervangene zijn. Maar aan de tweede voorwaarde, dat zij slechts woorden van lof bevatte, kan, het verleden van de doode in aanmerking genomen, niet worden voldaan. Behalve dat zij in het algemeen den weg naar de waarheid afsloot door de revisie meer dan noodig was te beperken, beging ze nog zoovele kleine onbillijkheden.

In het tweede geval moest blijken, dat het dood gewaand slachtoffer nog in leven was; wanneer dit nu na de veroordeeling nog in leven bleek, maar kort daarna inderdaad stierf, was geen revisie mogelijk. Bovendien moest vaststaan, dat de vooropgestelde dood bij de bepaling der straf *in aanmerking genomen was*, wat in het geval dat de straf het maximum gesteld op het misdrijf, tot de qualificatie waarvan de dood niet behoorde, niet overtrof, niet was uit te maken. In het derde geval wordt veroordeeling wegens valsch getuigenis geëischt; had de getuige *te goeder trouw* eene verklaring in strijd met de waarheid afgelegd, dan was revisie niet toegestaan. Genoeg om te verklaren, dat de oude regeling der revisie niet aan de eischen, die gesteld *moeten* worden, voldeed.

V. GESCHIEDENIS DER WETSWIJZIGING.

Oorzaak en aanleiding.

De oorzaak van de laatste partiëele wijziging van het Wetboek van Strafvordering is niet ver te zoeken. Zij ligt in den volkomen onvoldoenden inhoud van den ouden titel.

Dat juist deze materie werd uitgekozen, terwijl vele andere onderwerpen voor herziening in aanmerking komen, wekke geen verbazing. Het is waar, de gewone behandeling van strafzaken zou met meer waarborgen voor den beklaagde moeten omringd worden. Het zou een zeer gewenschte preventieve maatregel tegen rechterlijke dwaling zijn, maar nog meer noodzakelijk is het bestaan van een middel tot herstel van dwaling, als zij heeft plaats gehad, daar *genoegzame* waarborgen bij de gewone behandeling niet gegeven kunnen worden. Waar de noodzakelijkheid van aanvulling dezer laatste altijd voor verschillende beschouwing plaats laat, daar zijn het feiten, somtijds van overgroote duidelijkheid, die den wetgever tot het aanbrengen van middelen tot herstel influenceeren.

Juist de herziening van de regeling der revisie van strafvonnissen werd reeds langen tijd bij ons aangedrongen.

Het Ontwerp Borret, dat 12 Febr. 1867 werd ingediend, streefde het in '65 door Minister Olivier ingediende voorbij, doordat het de beperking der revisie, welke laatstgenoemd

ontwerp beoogde, (het ontwerp Olivier stelde revisie na den dood des veroordeelden slechts in één geval ontvankelijk) weder weg nam. In 1867 verdedigde Mr. Waller ruime revisie en de Juristen-Vereeniging sloot zich in '73 bij hem aan. Dat invoering in de wet zoo lang op zich liet wachten, was een gevolg hiervan, dat geen gerucht makende feiten zich in onze naaste omgeving voordeden en men tot eene gehcele herziening van het Wetboek de regeling wenschte uit te stellen.[1])

Aanleiding tot de plotselinge herziening en nog wel op het altijd exceptioneel initiatief van eenige leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, waren de tijdsomstandigheden.

De zaak Dreyfus in Frankrijk vond zulk een geweldigen weerklank hier te lande, de gemoederen werden zoo in beroering gebracht door deze telkens opnieuw verrassende zaak, dat allerwege de gevolgen van rechterlijke dwalingen werden begrepen en gevoeld. Het is waar, niet *allen* zijn overtuigd van een rechterlijke dwaling in deze zaak, maar vooral bij ons *geloofden* de meesten al langen tijd vóór ze de bewijzen van thans bezaten. Mr. A. A. de Pinto schreef al in W. 7082,[2]) na lang zijne meening te hebben opgeschort, alleen door een nauwkeurig onderzoek tot dit oordeel gebracht, het volgende: „het van den aanvang af zoo zwakke gebouw der beschuldiging tegen Dreyfus is tot puin vergaan, geen enkel deugdelijk bewijs zijner schuld aan de verfoeilijke misdaad van landverraad, met ongelooflijke

---

1) Bij de behandeling der Staatsbegrooting van '99 werd door den Minister van Justitie op het in bewerking zijn van een nieuw ontwerp gewezen.

2) 24 Jan. 1898. Uitgegeven als: Het proces Dreyfus getoetst aan Wet en Recht.

lichtvaardigheid tegen hem ingebracht en volgehouden, is overgebleven". [1])

Als een jurist zoo krachtig zich uitspreekt tegen een vonnis dat gewijsde is geworden, hoe sterk moet dan de twijfel niet zijn van leeken, die de onschuld zoo gaarne aannemen?

Men mag dus wel zeggen, dat ieder zich de vraag stelde, of een overeenkomstig geval bij ons mogelijk was. Men kwam tot een ontkennend antwoord, geleid door bedenkelijk optimisme, daar revisie in militaire zaken bij ons in het geheel niet en in het gemeene strafrecht onvoldoende geregeld was.

Maar nog was een andere aanleiding noodig. Bij arrest van 5 Augustus 1896 werden de gebroeders Hogerhuis, wat het dictum betreft in aansluiting aan het vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Leeuwarden, veroordeeld wegens inbraak met geweldpleging tot straffen van 12, 11 en 5 jaar. De juistheid dezer uitspraken werd later door velen betwijfeld. Het verkrijgen van revisie volgens art. 375 3°. (oud) werd beproefd, maar zonder succes; eene beschuldiging van meineed werd ingediend, maar voerde niet tot rechtsingang tegen den verdachten getuige; gratie werd gevraagd, doch niet verkregen en toch waren velen niet gerust.

Den 23sten September 1898 dienden vijf leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal [2]), van hun recht van initiatief gebruik

---

1) Het vonnis van 22 Dec. 1894, waarbij Dryfus werd veroordeeld, werd 3 Juni 1899 door het Hof van Cassatie vernietigd en de zaak tot eene nieuwe behandeling naar een krijgsraad verwezen.

2) Harte v. Tecklenburg, Hartogh, De Savornin Lohman, Rethaan Macaré en Tydeman.

makend, een voorstel van wet bij die Kamer in tot aanvulling van den achttienden Titel van het Wetboek van Strafvordering.

Dat dit voorstel een gelegenheidsvoorstel was, blijkt genoeg uit de toedracht der feiten. Natuurlijk „bedoelden [de voorstellers] geenszins, daarmede te willen aangeven, dat, mocht het tot wet verheven worden, in die zaak revisie zal moeten plaats hebben" [1]) maar dit sluit niet uit, dat de ontoereikendheid der wet voor een bepaald geval tot wijziging heeft geleid. En dit is een feit van eenige beteekenis voor hem, die uit een juridisch oogpunt voorstel en latere wet beziet. We zullen in dit proefschift hier en daar laten zien, hoe deze karaktertrek en een andere: het partiëele van de wijziging, de regeling niet ten goede zijn gekomen. Toch is het verwijt niet afdoende. Het woord „gelegenheidswet" kreeg een heel slechten klank door de twee exemplaren, die tijdens de Dreyfus-periode het bulletin des lois „kwamen ontsieren". Uit een ander oogpunt kunnen we met voldoening op deze wet wijzen, als we er op letten, hoe hier eene wetswijziging plaats vond, waardoor de nieuwe behandeling van veel besproken gevonnisden mogelijk wordt, in denzelfden tijd, dat in Frankrijk eene hangende procedure bij de wet aan den wettelijken rechter werd onttrokken in de zaak, waarvan Mr. de Pinto schreef: „Moet er dan niet een middel van herstel zijn, en moet, indien de geldende wet dit eens niet aan de hand deed, de wetgever zich de zaak niet aantrekken om, het koste wat het wil, de wet met het recht te verzoenen"? [2])

1) M. v. T. § 1.

2) W. 7073.

Het Oorspronkelijk Voorstel van Wet.

De aanvankelijke bedoeling der Voorstellers was, om, buiten twee kleine redactie-wijzigingen ter wille der aansluiting aan de nieuwe bepalingen, de oude regeling geheel te behouden en er eenige nieuwe artikelen van den volgenden inhoud aan toe te voegen:

Ook eenige andere omstandigheid zal aanleiding kunnen geven tot herziening van een in kracht van gewijsde gegaan vonnis of arrest, als zij ten processe den rechter niet bekend was en op zichzelve of in verband met de vroeger geleverde bewijzen, de vrijspraak of het ontslag van rechtsvervolging van den veroordeelde zoude kunnen ten gevolge hebben.

De aanvrage geschiedt bij den Hoogen Raad door den Procureur-Generaal of een verzoekschrift van een of meer der veroordeelden of van een door dezen gemachtigde.

Vordering en verzoekschrift moeten de omstandigheid en de bewijsmiddelen, waaruit zij blijken kan, inhouden.

Na het overlijden van den veroordeelde kunnen diens echtgenoot, een der bloedverwanten in de rechte linie of in den tweeden graad en de Procureur-Generaal van den Hoogen Raad de aanvrage doen.

De Hooge Raad kan het advies inwinnen van het college, dat het arrest of vonnis wees en een nader onderzoek instellen, dat hij kan opdragen aan een rechter, die nog geen kennis van de zaak heeft genomen. De bepalingen van den 2^{den} titel van het Wetboek van Strafvordering en de artt. 102—105 en 110—114 worden toepasselijk verklaard op dit onderzoek, maar

de bewilliging tot de dagvaarding als bedoeld bij art. 75, wordt niet gevorderd. Het college, waartoe de onderzoekende rechter behoort, verleent het verlof tot huiszoeking en de machtiging tot het onderzoeken en in beslag nemen van geschriften, boeken en andere papieren.

De stukken worden na afloop aan den Procureur-Generaal medegedeeld, die verslag aan den Hoogen Raad uitbrengt. In raadkamer wordt nu „beslist". De raadsman, die bevoegd is vóóraf van de stukken kennis te nemen, kan de aanvrage mondeling toelichten en een memorie overleggen.

De Hooge Raad kan nu òf de aanvrage als niet voldoende gerechtvaardigd afwijzen, of, als hij de zaak nog niet voldoende toegelicht acht, een nader onderzoek bevelen, desnoods door een anderen rechter, òf, als hij herziening gewenscht acht, de zaak verwijzen naar een gerechtshof, dat van haar nog geen kennis heeft genomen, ten einde haar opnieuw te onderzoeken en, zoo daartoe termen zijn, met vernietiging van het arrest of vonnis den veroordeelde vrij te spreken of te ontslaan van rechtsvervolging. Zijn bij het gewijsde meerdere personen veroordeeld, dan beslist de Hooge Raad, tot welke de herziening zich zal uitstrekken.

Bij de verwijzing schorst de Hooge Raad de tenuitvoerlegging van de beslissing, waarvan herziening gevraagd is, maar kan bevelen, dat de veroordeelde naar een huis van bewaring wordt overgebracht en tot de eindbeslissing op den voet van een voorloopig aangehoudene behandeld. Wordt de veroordeeling gehandhaafd, dan wordt de straf als niet onderbroken beschouwd.

Bij de nieuwe behandeling mag de rechter zijne uitspraak mede gronden op het onderzoek ter terechtzitting bij de vroegere behandeling, zooals dit volgens het daarvan opgemaakt procesverbaal heeft plaats gehad.

De Voorstellers zelven verdedigden het stellen van een algemeenen regel naast de gevallen van het van kracht blijvende art. 375 met een beroep op Mr. A. de Pinto, die zeide: „Met casuïstiek in eene wet loopt men altijd het gevaar, het een of ander geval over het hoofd te zien".[1]) Mocht het nu verwondering wekken, dat de casuïstiek in art. 375 werd in stand gehouden, deze opvatting werd bestreden door den aanhef van § 2 der Memorie van Toelichting: „Waar het hier geldt eene partiëele herziening, behoeft het vraagstuk der revisie niet in het breede te worden ontwikkeld, evenmin te worden nagegaan, of de wetsbepalingen, in den achttienden titel van het Wetboek van Strafvordering vervat, daarmede overeenstemmen en niet juister geformuleerd zouden kunnen worden". Het eerste is zeker waar, eene totale regeling van de revisie was bij deze partiëele wijziging niet te verwachten, maar evenmin dat, als een bron van moeilijkheden omtrent den samenhang, eene op zichzelve vrijwel complete regeling midden tusschen de bepalingen eener eveneens als compleet geleverde zou worden geschoven. Een van de hoofdbeginselen, door de Voorstellers voor oogen gehouden, geldt „wellicht",[2]) zeggen zij, al in de wet, maar geen poging

---

1) Ned. Jur. Ver. 73 II blz. 207. Mr. A. A. de P. noemde het oorspronkelijk ontwerp: „in plaats van eene goed doordachte partiëele, eene bloot fragmentarische wijziging van het geldende recht" W. 7228.

2) M. v. T. § 2.

werd aangewend, om dit ten minste voor de geheele regeling buiten twijfel te stellen.

Verder bestond de vrees, dat op deze wijze voor de gevallen 2° en 3° en misschien ook voor 1° van art. 375 de vraag zou ontstaan, of zij uit de nieuwe bepalingen zouden kunnen worden aangevuld. Ook zou de grenslijn tusschen de gevallen van art. 375 (oud) en die in de nieuwe regeling bedoeld moeilijk te trekken zijn geweest. Op al deze bezwaren werd in het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer[1]) door „vele leden" gewezen en de aandrang tot eene meer regelmatige en volledige regeling was zoo groot, dat de Voorstellers met hunne Memorie van Antwoord een *Gewijzigd Wetsontwerp*[2]) aan de Kamer aanboden.

Met het hoofdbezwaar werden nog eenige andere bezwaren. bij het sectie-onderzoek der Kamer gebleken, uit den weg geruimd.

Vóór wij tot het Gewijzigd Wetsontwerp overgaan, willen wij de hoofdbeginselen, in het oorspronkelijke voorstel aangenomen, aan eene nadere beschouwing onderwerpen, wat hare verhouding tot de oude wetsregeling betreft.

De nieuwe regeling verschilde in vele opzichten van de oude, waaraan zij werd toegevoegd. Herziening werd thans mogelijk op grond van eenige andere omstandigheid dan in de drie bestaande gevallen van 375 (oud) aanwezig. Deze bepaling is de belangrijkste; haar ter wille had de geheele wijziging plaats en deze dient dan ook alleen om die omstandigheid te omschrijven en de noodzakelijke regeling der procedure, die immers

---

1) Vastgesteld 23 Nov. 1898. Rapporteurs waren de H. H. Willinge, Travaglino, Veegens, v. Asch v. Wijk en Pijnappel.

2) Ingezonden 10 Dec. 1898.

aan den ouden titel niet kon ontleend worden, aan hare vermelding toe te voegen. Deze beide hoofddeelen gaven bij de verdere behandeling in de afdeelingen en de openbare debatten veel strijd, wij zullen ze dus hier in den kiem waarnemen, om vervolgens haar groei en wasdom beter te begrijpen. De beoordeeling zullen we uitstellen; eene bloote vermelding zij hier voldoende.

Voor de nieuwe omstandigheid — het novum — die aanleiding kon geven tot revisie volgens het oorspronkelijk Ontwerp, werden *twee* vereischten gesteld. Zij moet er een zijn, die den rechter, die de beslissing gaf, waarvan revisie aangevraagd wordt, *ten processe* onbekend was en zij moet op zichzelf of in verband met de vroeger geleverde bewijzen de vrijspraak of het ontslag van rechtsvervolging van den veroordeelde *ten gevolge kunnen hebben.*

De bepaling drukt de gedachte uit, die de buitenlandsche wetgevingen al lang bijna alle bevatten, dat een vonnis moet herzien worden, als de grondslag er aan ontvalt. Dat het novum een der feitelijke grondslagen van het vonnis moet aantasten was in het laatste deel der zinsnede wel niet duidelijk uitgedrukt, maar de eisch van „onbekendheid" aan den vroegeren rechter gaf dit al aan. Daarom was de meening, dat eene wijziging der jurisprudentie van den Hoogen Raad zulk een omstandigheid zou zijn, niet wèl vol te houden, — met een den rechter onbekend feit kan toch niet bedoeld zijn: een latere meening van den Hoogen Raad.

De regeling der procedure is hier al veel uitvoeriger dan die der wet.

Voor de gevallen sub 2 en 3, die eigenlijk alleen nova waren,

werd slechts bepaald, dat een arrond.-rechtbank werd aangewezen, om de zaak te onderzoeken, waarna deze zelf eene beslissing nam. Daarbij werd de mogelijkheid van eerherstel, als de straf was ondergaan, vermeld, en het geval voorzien, dat de veroordeelde overleden is.

Volgens de voorgestelde regeling kon de Hooge Raad beginnen met advies in te winnen van het college, dat de oorspronkelijke beslissing gaf (welke bevoegdheid echter reeds als een algemeene bestond volgens de Wet op de Recht. Org. art. 107) en een nader onderzoek opdragen aan een lid eener andere rechtbank. Dit onderzoek, dat uitvoerig geregeld werd, zou eene behandeling van den Hoogen Raad in raadkamer en eene beslissing ten gevolge hebben. Deze kon zijn eene eindbeslissing of kon een nieuw onderzoek bevelen. Zoo ten slotte revisie wenschelijk bleek, werd de zaak naar een *gerechtshof* verwezen, dat haar opnieuw moest behandelen en door zijne beslissing beëindigen, zoodat de Hooge Raad niet zelf de definitieve beslissing zou nemen.

In de oude regeling wordt in het eerste geval van schorsing der tenuitvoerlegging niet gesproken, in de twee laatste gevallen is de Hooge Raad daartoe reeds aanstonds na de aanvrage bevoegd. Hier heeft eerst „schorsing" plaats bij de verwijzing der zaak ter nieuwe behandeling.

Behalve deze uitvoeriger regeling en duidelijker redactie, vinden we nog eene, in de oude artt. ontbrekende aanwijzing, dat herziening alleen kan plaats hebben van een arrest of vonnis, dat in kracht van gewijsde is gegaan.

Het Gewijzigd Ontwerp. [1])

Het oorspronkelijk voorstel had het hoofdbeginsel ingevoerd en was verder rijk aan goede bepalingen; alleen was nog noodig, dat het zijne schatten met die der oude regeling vermengde, om met goeden kans den strijd der openbare debatten tegemoet te gaan. Bij het Gewijzigd Wetsontwerp werden de drie gevallen van art. 375 (oud) onder de „nieuwe omstandigheid" getrokken, zoodat ook de drie verschillende proceduren konden vervallen, daar de voorstellers van meening waren, dat de nieuwe regeling voor alle volstaan kon. Zoo verkregen we een geheel nieuwen achttienden titel, die den nieuwen naam: *Van herziening van arresten en vonnissen* dragen zou. Aan de gegronde bezorgdheid voor antinomiën werd hierdoor tegemoet gekomen en de wetenschappelijk gebrekkige en in wetskundigen zin misvormige gestalte van den voorgespiegelden titel deugdelijk hervormd.

Behalve eene betere indeeling en opeenvolging en eene nauwkeuriger redactie, werden geen belangrijke wijzigingen aangebracht. De hoofdbeginselen, door de Voorstellers in hun oorspronkelijk voorstel aangenomen, bleven gespaard.

Ook hier wordt „eene omstandigheid" voor revisie vereischt, die den rechter „onbekend" was, maar thans „bij het onderzoek ter teregtzitting". Dit in overeenstemming met het geldende stelsel van strafvordering, dat den rechter slechts toelaat, zijne uitspraak te gronden op wat hem tijdens de openbare terechtzitting van de zaak bekend wordt. Deze verbetering handhaafde

---

1) Met een tweede M. v. T. werd het den 10den Dec. '98 ingezonden.

zich ook later. Hierdoor werd een zekere bron van latere moeilijkheden bij de toepassing gestopt.

De omstandigheid moet thans „*hebben kunnen leiden*" (zoodat dit op de gewezen beslissing ziet) hetzij tot vrijspraak van den veroordeelde, hetzij tot de verklaring, dat deze niet strafbaar was (de vroegere vermelding van „ontslag van rechtsvervolging" sloot revisie om rechtsdwaling niet genoegzaam uit, hoewel een verkeerde overtuiging, waarvan rechtsdwaling het gevolg is, toch al niet een omstandigheid als hier bedoeld zou kunnen zijn) hetzij tot niet ontvankelijkverklaring van het Openbaar Ministerie, hetzij tot toepasselijkverklaring van eene minder zware strafbepaling.

De behandeling der aanvrage door den Hoogen Raad heeft nog in raadkamer plaats, maar de beslissing wordt, „met redenen omkleed, in het openbaar uitgesproken."

Het ontwerp zegt nu duidelijk, dat de Hooge Raad ook zonder nader onderzoek op de aanvrage kan beslissen. Heeft het nader onderzoek plaats, dan kan het nu, behalve aan een lid eener rechtbank ook aan een der leden van den Hoogen Raad zelf als Raadsheer-Commissaris worden opgedragen.

Nog meer aanvullingen in de behandeling vinden in het Gewijzigd Ontwerp een plaats. De Procureur-Generaal doet zijn requisitoir aan den veroordeelde beteekenen. Verder worden de artt. 119—125 Strafv. met eenige wijziging toepasselijk verklaard. Hierdoor worden de bevoegdheden van den raadsman omschreven.

Toch is het waarnemen der belangen van den veroordeelde door een raadsman nog facultatief, hoewel de Voorstellers schrijven: bij het nader onderzoek is het „wenschelijk, dat de

veroordeelde *steeds* door een raadsman wordt bijgestaan". [1])

Ook wordt het geval voorzien, dat de veroordeelde vóór of gedurende de behandeling na verwijzing overlijdt. Het geding wordt dan voortgezet en door den rechter, voor wien de zaak dient of zal dienen, een curator ad hoc benoemd.

Verder bevat het Ontwerp eene betere redactie van den inhoud van art. 379 (oud), dat tot vele vragen aanleiding gaf. Na het overlijden „strekt de aanvrage", waartoe verschillende personen bevoegd worden verklaard, „tot herstelling van den veroordeelde in zijn eer". Zij wordt alleen toegewezen, als blijkt, dat de veroordeelde had behooren te zijn vrijgesproken of niet strafbaar verklaard. Toch laat ook thans het artikel nog plaats voor twijfel omtrent de bedoeling.

Tenslotte hier eene algemeene bepaling, waardoor ieder rechter, die op eenigerlei wijze heeft deelgenomen aan het onderzoek of de berechting, van het onderzoek of de voorbereiding wordt uitgesloten.

Nader Gewijzigd Voorstel van Wet.

Het Gewijzigd Ontwerp mocht niet zoovele en gewichtige veranderingen hebben ondergaan als „vele leden" der afdeelingen wel hadden gewenscht, het verdiende zijn naam toch zoozeer, dat de Kamer een nieuw onderzoek in de sectiën noodzakelijk achtte. Daartoe aangespoord door de nieuwe opmerkingen in het „Voorloopig Verslag naar aanleiding van de nieuwe overweging van het voorstel in de afdeelingen", [2])

1) M. v. A. § 3.

2) Vastgesteld 27 Jan. '99.

waarin o. a. werd aangedrongen op weder-opneming van één speciaal geval naast de „omstandigheid" en wijziging van de omschrijving daarvan, openbare behandeling der revisie-aanvrage en regeling van de procedure na verwijzing, dienden de Voorstellers bij de Kamer een Nader Gewijzigd Voorstel van Wet in, dat de tweede Memorie van Antwoord [1]) vergezelde, waarin zij hun vroeger gehuldigde beginselen in completer wetsvorm aanboden.

De omschrijving van de nieuwe omstandigheid werd gewijzigd, maar ondanks krachtigen aandrang tot scherper begrenzing der qualificatie, die een beginsel zou kunnen in gevaar brengen, bepaalde men zich thans er toe, te spreken van „*eene omstandigheid van zoodanige ernstige beteekenis*, dat zij tot een der vier genoemde beslissingen *zoude hebben kunnen leiden*".

In een nieuw tweede lid, aan het eerste art. toegevoegd, vinden we nu het geval, dat vroeger het eerstgenoemde van art. 375 was, en daarna in het „novum" begrepen geacht werd, weder zelfstandig omschreven: „Indien twee of meer beklaagden bij onderscheidene arresten of vonnissen als schuldig aan het zelfde strafbare feit zijn veroordeeld en die beslissingen niet zijn overeen te brengen, kan op dien grond herziening plaats vinden, ook al mogt een dier beslissingen niet in kracht van gewijsde zijn gegaan, maar gewezen zijn bij verstek".

Tot deze wijziging had de overweging in de afdeelingen aanleiding gegeven. Men betwijfelde of het bestaan eener uitspraak, de uiting van de op wettige bewijsmiddelen gegronde overtuiging des rechters, als eene „omstandigheid" beschouwd

---

1) 15 Febr. '99.

kon worden in den zin door de voorstellers bedoeld. Bovendien vreesde men eene niet te ontwarren knoop in het geval dat een rechter een veroordeelend vonnis zou vellen, terwijl het hem bekend was, dat voor dezelfde zaak vroeger een ander was veroordeeld.

De vroeger veroordeelde zou nu revisie kunnen aanvragen, maar als zijn vonnis werd gehandhaafd, zou, aangezien de later veroordeelde dit recht miste, het bestaan van twee tegenstrijdige uitspraken onvermijdelijk zijn. De eenige oplossing werd geacht te zijn, dat alle beklaagden naar een nieuwen rechter verwezen worden.

Hierbij kan nog worden aangevoerd, dat de speciale vermelding van dit geval aanbevelenswaardig is 1°. uit een theoretisch oogpunt, daar dit geval apart staat: er is hier geen mogelijkheid, maar zekerheid van dwaling en 2°. omdat de procedure bij dezen specialen en formeelen grond zeer eenvoudig kan zijn: onmiddelijke vernietiging met verwijzing naar een anderen rechter.

Bovenstaande wijziging in verband met eene andere ter plaatse, waar het N. G. Ontwerp de verwijzing door den Hoogen Raad naar een gerechtshof regelt, opent thans de mogelijkheid van eenvoudige afdoening van dit apart staand geval.

Behalve op dit gewichtig punt werd het Ontwerp bij deze verschijning op slechts weinige punten gewijzigd.

De bevoegdheid van den Hoogen Raad om advies in te winnen van den rechter, die de uitspraak, waarvan herziening gevraagd wordt, deed, komt niet meer voor. Toch blijft zij bestaan, — de voorstellers herinneren er uitdrukkelijk aan, — door art. 107 R. O.

Opmerkelijk is het sterk verzet van de afdeelingen tegen de

mogelijkheid, dat de vroegere rechter iets met de zaak, als er quaestie van revisie is, te maken heeft, terwijl in Duitschland de rechter, die de uitspraak doet, haar later zelf revideert, ja zelfs er over beslist of revisie zal plaats hebben.

Er wordt thans een termijn van 8 dagen gesteld, binnen welken de Procureur-Generaal zijn requisitoir aan den veroordeelde beteekent.

Terwijl vroeger slechts naar de artt. 119—125 van Strafvordering werd verwezen, doet thans een veranderde redactie het recht van afstand van de bevoegdheid tot het indienen eener memorie vervallen, waardoor de veroordeelde tegen eigen roekeloosheid beschermd wordt.

Op vele voorname punten wordt het verlangen der afdeelingen ook door dit Ontwerp niet bevredigd.

Tot de Openbare Debatten.

Het *Eindverslag*[1]) had eindelijk de openbare behandeling van het voorstel door de gewisselde schrifturen voldoende voorbereid verklaard, onder opmerking, dat het bezwaar tegen het gemis van een regeling der procedure in herziening bleef bestaan, „omdat het gerechtshof bij de gewone behandeling van strafzaken in hooger beroep oordeelt en bij herziening in eerste instantie zal oordeelen".

In een *Nota van Wijziging*[2]) komen de Voorstellers nog aan dit bezwaar tegemoet.

---

1) Vastgesteld 21 Febr. '99.

2) Ingezonden 27 Febr. '99.

Zij regelen daarin de revisieprocedure door verwijzing naar de regeling bij hooger beroep met noodzakelijke aanvullingen. Bovendien wordt de mogelijke inhoud van de beslissing van het gerechtshof vastgesteld:

„Ten aanzien van bij verwijzing vernietigde uitspraken doet het geregtshof opnieuw regt; ten aanzien van eene bij de verwijzing niet vernietigde uitspraak handhaaft het geregtshof deze met overneming, aanvulling of verbetering der gronden of doet met geheele of gedeeltelijke vernietiging der uitspraak, opnieuw regt met inachtneming van art. 378".

Door het Kamerlid Rink was een amendement tot regeling der procedure in revisie ingediend, doch na de kennisneming van deze Nota van Wijziging teruggenomen.

Wij hebben thans het Voorstel in zijne verschillende gedaanteverwisselingen, door den gang der schriftelijke overlegging, gevolgd. De vorm is ten slotte een geheel andere geworden dan de oorspronkelijke. Op tal van punten hebben de Voorstellers de opmerkingen in de Verslagen van het Sectie-onderzoek tot den wetsvorm herleid, het Voorstel, dat oorspronkelijk bestemd was, een aanvulling der revisieregeling te worden, is gewassen tot een regeling die de andere verving — en toch zien wij de beginselen, in de Memorie van Toelichting vooropgesteld, behouden tot het einde en niet alleen de daar geformuleerde, maar ook andere, die met hen het beeld omlijnen, dat de Voorstellers in hun ontworpen regeling voor oogen hadden. Van den aanvang af hadden zij zich verzet tegen een al te ruime opvatting van de taak der herziening. Tegen de

opneming in hun Voorstel van de gelegenheid tot revisie van vrijsprekende vonnissen, hadden zij zich verzet „omdat [1]) het rechtsinstituut der herziening beoogt herstel van een rechterlijk dictum, dat met de waarheid in strijd is". Immers, „*vrijspraak*" is geen *onschuldig-verklaring*. De rechter, die een beklaagde vrijspreekt, verklaart alleen, dat de schuld niet naar rechte bewezen is. Dit kan een formeele reden zijn, waarom vrijsprekende vonnissen niet *herzien* moeten kunnen worden; reden voor uitsluiting van de bevoegdheid des rechters om de zaak opnieuw ter hand te nemen, te „hervatten", [2]) is het niet.

Meer klemmend is wat verder in de Memorie van Antwoord volgt: „Ook ware het niet te rechtvaardigen, iemand, tegen wien het Openbaar Ministerie alle middelen heeft aangewend, die de wet verleent om zijne schuld te bewijzen, steeds aan eene openbare terechtstelling bloot te stellen. Maar daarenboven, het rechtsbewustzijn der natie wordt in geval van ongegronde vrijspraak niet dermate geschokt, als wanneer een niet-schuldige blijkt schuldig verklaard te zijn".

Toch al moet men dit laatste toegeven, blijft het zeer twijfelachtig, of in het geval van zware misdrijven de rechtszekerheid niet eischt, dat een vrijgesprokene aan het terrein zijner euveldaden onttrokken en voor den rechter teruggebracht kunne worden, als er nieuwe feiten aan den dag komen.

Zware misdadigers in vrijheid te weten is zeer zeker schokkend voor het rechtsbewustzijn en vervangt het gevoel van rechtszekerheid door een gevoel van angst. Humaniteitsredenen

1) M. v. A. § 2.

2) Prof. Gratama acht den naam „hervatting" verkieslijk.

zouden in sommige gevallen eene nieuwe vervolging na vrijspraak kunnen gebieden.

Het 1ste vraagpunt in meergenoemde vergadering der Juristen-Vereeniging: Behoort revisie *ten nadeele van den beklaagde* te worden toegelaten in *alle gevallen*, soortgelijk aan die waarin revisie ten voordeele geoorloofd is? werd met algemeene stemmen ontkennend beantwoord. Zoo ook vraagpunt 8, waarin waarin werd voorgeslagen, de revisie ten nadeele te doen plaats hebben: *a.* als de beslissing gegrond is op bescheiden door of ten behoeve van den beklaagde nagemaakt of vervalscht, of op verklaring van getuigen, door of ten behoeve van den beklaagde omgekocht, *b.* indien de beslissing het gevolg was van verkeerde verklaringen van deskundigen of tolken, daartoe door of ten behoeve van den beklaagde omgekocht? *c.* indien tot het gewijsde is medegewerkt door een rechter, door of ten behoeve van den beklaagde omgekocht?

Deze gevallen, waarin misdrijf van den beklaagde tot verkrijging van een gunstig vonnis grond van herziening is, worden in de Duitsche wet genoemd evenals het geval, (dat 6 van de 31 leden in de wet wenschten toe te laten) dat de beklaagde na zijne vrijspraak in of buiten rechte zijne schuld erkent. De gevallen sub *a.*, *b.* en *c.* wenschten 14 leden toe te laten.

Moet revisie ten nadeele van een veroordeelde in algemeenen zin worden toegelaten?

In het algemeen heeft de wetenschap zich er tegen verklaard, voornamelijk op practische gronden. Toch zegt b.v. Mittelmaier[1]),

---

1) Die Gesetzgebung und Rechtsübung über Strafverfahren, p. 675 vlg.

bij wien we de argumenten aantreffen, die we alle bij anderen terugvinden: „auf der anderen Seite kann nicht verkannt werden, dass die bürgerliche Gesellschaft das Recht hat, dass der nothwendige Schutz der Ordnung durch Anwendung der Strafgesetze gegen den Schuldigen gesichert sein muss, dass die Rücksicht auf mögliche Nachtheile der Wiederaufnahme nicht den Sieg über die höheren Forderungen der Gerechtigkeit davon tragen soll, und dass wenn gegen die duch ein offenkundig als ungerecht nachzuweisendes Urtheil Losgesprochenen, unter keinen Umständen — die Untersuchung wieder aufgenommen werden dürfte, der Gerechtigkeit und der Volksmoral Hohn gesprochen werden könnte."

Schwarze[1]) en Von Walther[2]) spreken in gelijken zin. Maar Mittermaier zegt later: „nicht Humanitätsgründe sind es (wie man dies gerne hervorhebt), es sind vielmehr Gründe des Rechts, welche nicht gestatten den Grundsatz non bis in idem so leicht zu verletzen und daher dem Rechte des Staatsanwalts entgegenstehen". Moeten we dit niet als een rethorische zinswending beschouwen, te meer, omdat de regel non bis in idem niet altijd in de geschiedenis heeft gegolden? Er kan toch moeilijk sprake zijn van een *rechts*grond voor het niet-straffen in dit geval. Maar de voorname redenen, die hij noemt, zijn van practischen aard. Vooreerst zou men later niet kunnen nagaan, waarom de rechter een vrijsprekend vonnis had geveld.

Het is waar dat de gangen van 'srechters redeneering, voor

---

1) Archiv. des Criminalrechts, blz. 579.

2) Die Rechtsmittel im Strafverfahren, blz. 169.

zooverre niet in het vonnis uitgedrukt, onnaspeurlijk zijn, maar de feiten, waarop hij zijn oordeel grondt, zal het proces-verbaal der terechtzitting ons leveren.

Verder zouden voor niet vervolging in dit geval dezelfde gronden als voor verjaring van het recht tot vervolging bestaan. Na eenigen tijd bestaat de mogelijkheid, dat de beklaagde niet meer in staat is, al wat in zijn voordeel pleit te bewijzen. Maar bestaat dit bezwaar niet bij *iedere* vervolging, als eenige tijd is verstreken? Juist daarom is de verjaring in de wet ingevoerd. Voor dit geval blijft het instituut in volle kracht. Het derde bezwaar, dat herziening ten nadeele „zu schweren für den Angeklagten verletzenden Folgerungen" zou leiden en den staat zou blootstellen aan „dem Verdachte einer unersättlichen Verfolgungssucht", is door de regeling te ontgaan.

Toch is er een krachtig motief tegen deze herziening. Wanneer geen bijzondere reden daartoe aanwezig is, moet men de krachtgevende hoop om in vrijheid te blijven of te komen, die voor velen alleen het leven en het *goed* leven aanlokkelijk maakt, zelfs aan een schuldige niet ontnemen. Maar aan den anderen kant zijn er gevallen denkbaar, waarbij *ieder* gevoelt, dat ook na vrijspraak de staat moet kunnen straffen. Eenige jaren geleden waren ernstige vermoedens gerezen tegen iemand, die tweemaal gehuwd was geweest, en beide vrouwen zou hebben gedood en begraven. Hij werd buiten vervolging gesteld. Het bewijs zijner schuld aan de moorden werd niet gevonden. Stel, dat hij vrijgesproken ware, en daarna de vrouwen gevonden waren of eenig ander onbetwistbaar bewijs van zijn schuld en dit feit wereldkundig ware geworden, er zou een schok door

het land zijn gegaan. Het rechtsgevoel en het gevoel van rechtszekerheid zouden zeer gekwetst zijn geworden. Maar, zijn zulke feiten noodig? We weten dat ze mogelijk zijn, hetgeen voldoende is. Laten we ons toch voortdurend rekenschap geven van het doel van het Strafrecht. Wordt thans nog door velen als eenige grond van straf de beveiliging der maatschappij ontkend? Men straft den misdadiger omdat hij gevaar oplevert voor de maatschappij en naar het grooter gevaar dat hij oplevert straft men hem meer. Deze leer noopt in vele gevallen tot onthouding van straf, maar in vele andere dwingt ze tot straffen; in ieder geval eischt ze een regeling van het recht van strafvordering steeds met meer waarborgen omkleed voor het beslag leggen op den misdadiger en het vinden der waarheid omtrent de mate van gevaar, dat hij voor zijne medeleden der samenleving biedt; aan den anderen kant streeft meer en meer het procesrecht er naar, de individuen te beveiligen, vandaar hoe langer hoe meer waarborgen voor den persoon. Zoo gaat het formeel Strafrecht met het materiëele hand aan hand. Op dit punt ook moeten we trachten deze twee lijnen bij elkander te brengen. Moet men nu enkele gevallen bij uitzondering in de wet noemen, b.v. door misdrijf verkregen gunstige uitspraak of latere bekentenis van den vrijgesprokene? Dit stelsel der casuïstiek is hier uiterst bedenkelijk, men zou gevallen insluiten, waarbij de herziening niet zoo noodzakelijk zou zijn, en heel veel gevallen uitsluiten. Verdient de misdadiger meer zijn straf niet te ontgaan in deze gevallen? Niemand denkt het, maar men meent zekerheid te hebben, dat door dezen eisch geen nieuwe rechterlijke dwaling zal plaats hebben. Als men dezen eisch op andere

wijze kan voldoen, moeten we het stelsel der casuïstiek weren. Wat vrijspraak door misdrijf van den vrijgesprokene betreft, zeggen de tegenstanders van dit geval in de wet terecht „dat de veroordeelde of vrijgesprokene wegens de bedoelde strafbare handeling zal worden vervolgd en veroordeeld," — maar minder juist is wat volgt — „zoodat het mogelijk is, hem het beoogde voordeel te ontnemen, ook zonder inbreuk te maken op het „non bis in idem."" [1])

Ook voor toelating van het tweede geval is geen reden. De bekentenis zal zeldzaam zijn, als veroordeeling er het gevolg van kan wezen; komt het voort uit berouw, dan is veroordeeling niet strikt noodzakelijk; als „bespotting à la la barbe van de justitie," komt zij thans wellicht voor, maar daar zij tegelijk zelfbespotting en erkenning van schuld is, zeker zelden.

Maar wij kunnen wel andere waarborgen vinden tegen nieuwe dwaling en tegelijk een regeling verkrijgen, die aan ons rechtsgevoel beantwoordt. M. i. verdient de voorkeur, dat bij *misdrijven nà vrijspraak* een nieuwe vervolging algemeen worde toegelaten, maar alleen op grond van nieuwe feiten en door den Hoogen Raad te bevelen. Tot zoover kunnen de regelingen van herziening ten voor- en die ten nadeele samengaan, maar verder zullen ze moeten uiteenloopen. Bij revisie ten voordeele van een veroordeelde moet de wetgever er voornamelijk op bedacht zijn, waarborgen te geven, dat na een rechterlijke dwaling de herziening niet belemmerd worde, bij die ten nadeele zal hij vooral moeten letten op het duidelijk afsluiten der grenzen voor de gevallen,

---

1) Waller, p. 166 vlg., N. J. V.

waarin de herziening plaats heeft. Dat een nieuw feit, den rechter bij het onderzoek ter terechtzitting onbekend, worde geëischt, is al hierom noodzakelijk, omdat de rechter in den ruimsten zin, door het Openbaar Ministerie zoo volledig als dit wil, omtrent de zaak ingelicht, zich over het vroeger ten dienste gestaan hebbende bewijsmateriaal heeft uitgesproken. De herhaling zou nutteloos en ondoelmatig zijn. Dat aan den Hoogen Raad de beslissing wordt opgedragen, duidt het buitengewoon karakter van deze herziening al dadelijk aan, maar daarenboven verhoedt het, dat het Openbaar Ministerie, wellicht al te ijverig en spijtig om zijn défaite, terstond na de vrijspraak opnieuw rechtsingang vorderen zal.

Andere wettelijke waarborgen zou ik willen stellen in de volgende voorschriften:

1°. Het novum kan alleen worden aangebracht op vordering van den Procureur-Generaal van den Hoogen Raad; 2°. het novum moet van dien aard zijn, dat, als de vroegere rechter het gekend had, het tot veroordeeling zou hebben *moeten* leiden; 3°. De opnieuw beklaagde verkrijgt terstond na de vordering een rechtsgeleerd raadsman; 4°. de nieuwe behandeling wordt opgedragen aan een Arrondissements-Rechtbank.

Het laatste moet appèl mogelijk maken. Het overige spreekt voor zichzelf. Als de Hooge Raad zal uitmaken, of het nieuwe feit tot veroordeeling had *moeten* leiden, zal hij de bevoegdheid moeten hebben, getuigen onder eede te hooren. Het bezwaar er tegen is, dat de Hooge Raad zoodoende op de uitspraak van den nieuwen rechter zal praejudiciëeren. Men zou ook kunnen vragen: waarom doet de Hooge Raad de zaak dan maar niet

zelf af, maar 1°. moet er appèl van de uitspraak mogelijk zijn en 2°. zou dit buiten den gewonen werkkring van den Raad liggen. Wat ongetwijfeld een nadeel der formule zou zijn, als zij opgenomen werd in de regeling der revisie ten voordeele, dat de Hooge Raad zich moeilijk kan uitspreken omtrent de overtuiging van een anderen rechter is hier een voordeel. Het is een krachtige waarborg tegen lichtvaardige verwijzing, dat de Hooge Raad niet licht tot de meening zal komen, dat op het bewijsmateriaal dat hij voor zich heeft, ieder rechter een veroordeeling zou hebben uitgesproken.

Met deze waarborgen kan men de revisie ten nadeele in de wet opnemen zonder vrees, dat nieuwe dwaling zal plaats hebben, of dat men te spoedig van de gelegenheid gebruik zal maken. De toepassing zal en moet uitzondering blijven, maar men kan niet volhouden, dat het hoofdmotief tegen revisie ten nadeele met deze regeling nog zou bestaan. De vrijgesprokene zal niet loodzwaar de mogelijkheid eener nieuwe vervolging op zich voelen drukken. Het bezwaar, bij velen bestaande, dat het Openbaar Ministerie minder ijverig zou blijken, verdwijnt geheel, omdat er een novum zal moeten zijn en om de vele hinderpalen. Op deze wijze zou gewaakt worden tegen gevallen, die thans denkbaar zijn, waarin ieder gevoelt, dat het hoogste onrecht recht kan worden.

Om het belang der zaak vergeve men deze uitweiding bij de beschouwing over eene regeling der revisie, die de herziening ten nadeele niet omvat. Wij zullen ons verder bij den inhoud van de wetswijziging bepalen.

Ten opzichte van het niet-opnemen van de revisie ten nadeele

bleven de Voorstellers hun beginsel getrouw, zoo ook wat betreft de revisie ten voordeele, wanneer die zich alléén vermindering van straf ten doel stelt en de revisie wegens rechtsdwaling. Maar dankbaar werd door hen gebruik gemaakt van de opmerkingen der afdeelingen omtrent de wijze, waarop de denkbeelden in het ontwerp waren uitgewerkt Dat dit noodzakelijk was, hebben we op meer dan één plaats gezien. Het oorspronkelijk voorstel hadde, zoo het wet ware geworden, een vreemd appendix aan den achttienden titel gevormd. Dat de twee regelingen samensmolten en dat later één geval afzonderlijk werd geformuleerd, was een gevolg van vruchtbaar overleg.

Tot ingrijpende wijziging wat de formuleering der nieuwe omstandigheid betreft, waren de Voorstellers niet bereid en hoewel op aandrang der Verslagen zeer vele wijzigingen in de regeling der procedure waren aangebracht, bleven gewichtige punten van geschil over.

De door de Commissie van Rapporteurs en leden der Tweede Kamer vóór en tijdens de openbare behandeling van het Wetsvoorstel ingediende amendementen bedoelden vooral op deze punten nieuwe ideën binnen te leiden.

De Amendementen.

375. Op art. 375 1e lid werd door de Commissie van Rapporteurs een amendement voorgesteld, waarna het artikel als volgt zou luiden:

.... die bij het onderzoek ter teregtzitting den regter *niet bekend was* en die .... *ernstigen twijfel* doet ontstaan aan de juistheid der uitspraak, en, ware zij bekend geweest....

De bedoeling was vooreerst, om *rechtstreeksche* vermelding van het vereischte van een *novum* te verkrijgen. Dit toch werd vroeger niet vooropgesteld, zoodat op dit belangrijkst vereischte niet voldoende klemtoon viel.

Door de tweede voorgestelde wijziging wilde men in het artikel doen erkennen, dat *ernstige twijfel aan de uitspraak*, waarvan herziening gevraagd wordt, moet zijn gerezen, voordat tot revisie daarvan de weg wordt vrij gelaten.

Op dit allergewichtigst amendement komen we later terug.

2e lid. In het 2e lid stelde de Commissie van Rapporteurs voor, te lezen: .... „ook al mogten zij niet alle in kracht van gewijsde zijn gegaan, maar een of meer daarvan zijn gewezen bij verstek". De Voorstellers bedoelden als vereischte te stellen, dat ten minste één der arresten of vonnissen in kracht van gewijsde zij gegaan. Zij hadden het bezwaar, dat *een of meer* nu *alle* kon worden. Door den geheelen vorm van het amendement en uit de uitgesproken bedoeling blijkt echter, dat ook de Commissie van Rapporteurs den eisch van één in kracht van gewijsde gegane uitspraak erkent.

376. Art. 376, dat sprak van *een door dezen gemagtigde* verkreeg op dat punt door de zorg der Rapporteurs den nieuwen vorm: *door een bijzonder daartoe schriftelijk gemagtigde.*

De formuleering in het Voorstel werd door de Commissie van Rapporteurs geacht te zijn „in strijd met een regelmatige wijze van behandeling en in strijd met hetgeen voor andere gelegenheden in het Wetboek van Strafvordering bepaald is."

Reeds in het Voorloopig Verslag was de opmerking gemaakt, dat de bevoegdheid van den veroordeelde om zich van een

gemachtigde te bedienen, reeds uit het gemeene recht voortvloeit, dat thans de vraag ontstaan zou of in een ander geval, wanneer het verzoek door anderen dan den veroordeelde kon worden gedaan, een gemachtigde zou kunnen optreden, en de wijze waarop van de machtiging zou blijken, thans quaestieus bleef.

De artt. 230 en 355 spreken van een *bijzonder daartoe schriftelijk gemagtigde*, vereischt bij de toepassing van andere rechtsmiddelen.

De Voorstellers gaven in hun tweede Memorie van Antwoord onder verwijzing naar hun vroeger vermeld gevoelen, dat de Hooge Raad zelf de wijze waarop de machtiging zou plaats hebben, moest bepalen, als hun bezwaar tegen den eisch eener schriftelijke machtiging te kennen, dat voor veroordeelden, die niet kunnen schrijven, de aanvraag tot revisie zeer bemoeilijkt, zoo niet onmogelijk gemaakt zou worden. Het bezwaar was alleszins gegrond, hoewel vormvrijheid der machtiging en het toelaten van den eerste den beste als gemachtigde evenmin is aan te bevelen.

Een bepaling in den geest van art. 355 2e lid, waar de leemte wordt aangevuld doordat de griffier melding maakt van het feit, dat de beklaagde niet teekenen kan, zou hier het bezwaar der Voorstellers hebben weggenomen. Art. 230 3e lid schrijft voor, dat, wanneer de beklaagde, die in hooger beroep wenscht te komen, in verzekerde bewaring is, de griffier zich tot hem begeeft om de verklaring aan te nemen.

Dat op dit bezwaar bij de aanneming van het amendement niet is gelet, pleit niet voor ernstige overweging van de be-

teekenis. Immers het geval, dat de aanvrager van revisie niet schrijven kan, zal volstrekt geen uitzondering zijn. Men zal thans tegen de woorden der wet in dit geval een middeltje moeten bedenken!

378. 1e lid. Het Kamerlid Rink diende een amendement in, strekkende om de woorden *in raadkamer* te vervangen door *ter openbare teregtzitting*. Zoo werd de invoering der openbare behandeling der aanvrage van revisie voorgesteld. De bespreking volgt later.

In 378 1e lid wil een der amendementen-Rink nog achter „opgeroepen" invoegen: „of wel indien het nader onderzoek, omschreven in art. 379 of 379*a* bevolen is geweest, inplaats van den gemagtigde, den gekozen of toegevoegden raadsman". In verband daarmede kon art. 379 laatste lid vervallen.

De strekking is, het verband tusschen artt. 379 laatste lid en 378 1e lid te herstellen. De bepaling van 378 1e lid ziet op phase 1 en phase 2, nl. op de beslissing van den Hoogen Raad terstond na de aanvrage en die nadat eventueel een nader onderzoek heeft plaats gehad. Art. 379 vermeldde niet: oproeping van den raadsman; deze zou dus niet weten, wanneer de zaak dienen zou, daar ook oproeping van den veroordeelde niet is voorgeschreven. Er wordt nu voorgesteld, voor te schrijven, dat casu quo de raadsman zal worden opgeroepen om te worden gehoord en dit voorschrift in te lasschen in art. 378 1e lid, dat over het oproepen en hooren van den gemachtigde handelt. Wordt vastgesteld, dat de raadsman, in geval een nader onderzoek heeft plaats gehad, zal worden gehoord, dan is het oproepen en hooren van den gemachtigde overbodig. De bedoeling blijkt dus, dat de raadsman den gemachtigde *vervangt*.

Als grammaticaal minder juist werd *of wel* veranderd in *en*, en achter raadsman werd gevoegd: *of dezen behoorlijk opgeroepen*, omdat deze woorden volgens het amendement alleen op „den gemachtigde" zouden slaan.

De Voorstellers namen het amendement over.

De Commissie van Rapporteurs stelde voor, een nieuw lid op het 1e te laten volgen: „de gemagtige kan vóór de behandeling in raadkamer ter griffie inzage nemen van de stukken".

Art. 123 Strafvordering geeft dit recht „gedurende den tijd voor de inlevering der Memorie bepaald", art. 134 na verwijzing naar de terechtzitting; de uitdrukkelijke vaststelling van het recht voor revisie was dus gewenscht.

Door de aanneming van de amendementen-Rink werd noodig, achter „gemagtigde" in te voegen: „of de raadsman", en „in raadkamer" te veranderen in: „vóór de openbare behandeling".

Tusschen het 1e en 2e lid van art. 378 werd door den heer Rink een nieuw lid voorgesteld, luidende:

„Voldoet de aanvrage niet aan de vereischten bij art. 377 gesteld, dan verklaart de Hooge Raad haar niet-ontvankelijk."

Het doel van dit amendement was, om aan de verklaring van niet-ontvankelijkheid een beraadslaging met de waarborgen van 378 1e lid te doen voorafgaan en zoo te voorkomen, dat zonder debat „la mort sans phrase" over eene aanvrage kan worden uitgesproken.

De heer De Savornin Lohman, die in het openbaar kamerdebat op dit punt het Ontwerp uit naam der Voorstellers verdedigde, had veel bezwaar tegen dit amendement. Elk gewoon

briefje zou aanleiding kunnen geven tot de omslachtige procedure van art. 378. Het stuk zou toch aan de eenvoudige eischen moeten voldoen van art. 377, nl. de omstandigheid inhouden, waarop de aanvrage steunt, met opgave der bewijsmiddelen, waaruit van die omstandigheid blijken kan. Bovendien zou de verzoeker ten allen tijde een nieuw stuk kunnen indienen.

Inderdaad moet als bedoeling van het amendement worden aangenomen, dat *elke* aanvrage tot die procedure aanleiding zal moeten geven. „Wordt thans de aanvrage „onmiddelijk" afgewezen, komt er dus nooit meer iets aan 't licht, dan [kan] dat niet geschied zijn na de behandeling alleen in de donkerheid der raadkamer." [1]) Het is de vraag, of deze wijziging er eene in de goede richting is.

Aan het slot van art. 378 werd door den heer Rink voorgesteld, een nieuw lid toe te voegen, van den volgenden inhoud.

„Alle beslissingen van den Hoogen Raad in dit art. bedoeld, worden binnen veertien dagen na de uitspraak vanwege den Procureur-Generaal bij den Hoogen Raad aan den veroordeelde beteekend."

De grond is deze, dat het voor den veroordeelde van belang is te weten, hoe op zijn aanvrage is beschikt, ook opdat hij bij afwijzing kunne nagaan, of er wellicht gelegenheid is, de fouten alsnog te herstellen.

De Voorstellers namen deze wijziging over.

379. 2e lid. De Commissie van Rapporteurs stelt hier voor, als eenvoudige redactieverbetering, den eersten volzin aldus te lezen:

---

1) N. R. C., 18 Dec. '98.

„Op dat onderzoek zijn de artt. 102, 103 en 298 van dit wetboek van toepassing."

5e lid. Hier een amendement-Rink, om in plaats van „acht", „veertien" te lezen.

De veroordeelde, die wellicht nog geen raadsman heeft, verkrijgt er thans een na het beteekenen van het requisitoir van den Procureur-Generaal. Deze raadsman heeft wel veertien dagen noodig om zich geheel op de hoogte der zaak te stellen en de memorie te redigeeren.

379*b*. Na „gehandhaafd" wenscht de Commissie van Rapporteurs ingevoegd te zien: „of eene nieuwe veroordeeling uitgesproken".

Het art. onderstelde twee gevallen, *geheele* of *gedeeltelijke* handhaving van de veroordeeling. De Commissie van Rapporteurs wil nu een derde mogelijkheid toevoegen. Daar echter van „gedeeltelijke handhaving" door de nieuwe beslissing van het Hof geen sprake kan zijn, daar toch art. 378 3e lid luidt: „met vernietiging van het arrest of vonnis hetzij den veroordeelde vrij te spreken, hetzij.... den veroordeelde opnieuw te veroordeelen, worde het artikel zoo gewijzigd, dat de laatste volzin thans luidt: „wordt *de veroordeeling gehandhaafd of een nieuwe veroordeeling uitgesproken*, dan wordt het er voor gehouden, dat de straf onafgebroken is ten uitvoergelegd."

379*c*. 3e lid. Een amendement van de Commissie van Rapporteurs op dit lid laschte achter „toepassing" in de woorden: „art. 71 van de wet op de Rechterlijke Organisatie en". Art. 71 dier wet bepaalt, dat een gerechtshof in strafzaken in hooger beroep oordeelt met zes raadsheeren en dat geen veroordeeling kan worden uitgesproken dan met vier van de zes stemmen. Bij

het staken der stemmen wordt het vonnis gewezen ten voordeele van den beklaagde.

Hoewel er volkomen terecht door de Voorstellers op werd gewezen, dat het gezond verstand meebracht, dat de regeling voor strafzaken hier moet gevolgd worden, hadden zij geen bezwaar, den wensch der Commissie van Rapporteurs te bevredigen, doch omdat art. 71 R. O. handelt over zaken, waaromtrent in hooger beroep door een gerechtshof moet worden geoordeeld (toch wordt op andere plaatsen van het voorstel op deze wijze verwezen) voegden zij liever een nieuw lid in tusschen het 2e en het 3e lid luidend:

„Het geregtshof doet regt met zes raadsheeren. Geene beslissing wordt uitgesproken dan met meerderheid van stemmen. Bij het staken der stemmen wordt het arrest gewezen ten voordeele van den beklaagde.

Ten slotte werd door de Voorstellers aan het eind van art. 379*c* een nieuw lid toegevoegd:

„Indien uit het nieuwe onderzoek blijkt, dat de beklaagde schuldig is aan een ander strafbaar feit, dan waarvoor hij veroordeeld is en dit strafbaar feit hem bij akte van dagvaarding in eersten aanleg mede was te laste gelegd, zal het geregtshof te dier zake uitspraak doen en hem wegens dat feit kunnen veroordeelen, zonder dat echter de straf de bij het vernietigd arrest of vonnis opgelegde straf mag te boven gaan."

In verband daarmede vervalt uit art. 378 5e lid: „met toepassing van eene minder zware strafbepaling."

Bij dagvaarding kunnen den beklaagde verschillende strafbare feiten ten laste zijn gelegd, die onder strafbepalingen van ver-

schillende zwaarte vallen; de beklaagde wordt voor het lichtere feit veroordeeld en later blijkt, dat hij het zwaardere feit heeft gepleegd. Het Voorloopig Verslag had den Voorstellers de vraag gesteld, of in dit geval met succes herziening van het vonnis zou kunnen worden gevraagd en of dan vrijspraak zou moeten volgen, aangezien na de vrijspraak voor het zwaardere feit daarvoor geen veroordeeling meer mogelijk en het lichtere feit niet gepleegd zou zijn. De Voorstellers hadden op deze bedenking geantwoord,[1]) dat in dit geval geen herziening zou kunnen worden toegestaan: „de nieuwe omstandigheid immers, ware zij den rechter bekend geweest, zou niet tot *vrijspraak*, maar in tegendeel tot *veroordeeling* voor het zwaardere feit geleid hebben".

Neemt men deze uitlegging aan, dan blijft nog plaats voor de vraag wat de bedoeling der wet was in het geval, dat eerst bij de nieuwe behandeling de schuld van den veroordeelde aan het zwaardere feit bleek.

Bij de openbare behandeling bracht de minister van Justitie deze bedenking weder ter sprake en gaf een redactie aan de hand, waarmede de Voorstellers zich vereenigden.

Door de bepaling, dat de nieuwe veroordeeling geen zwaardere straf zal kunnen inhouden, wordt het beginsel, dat de revisie ook in dien zin niet ten nadeele van den veroordeelde kan werken, gered.

Bij de schriftelijke en mondelinge behandeling in de Eerste Kamer werden zeer belangrijke opmerkingen gemaakt, die wij

---

1) M. v. A., § 3.

wel bij elk onderdeel afzonderlijk, doch aangezien zij den vorm der wet niet konden wijzigen, niet op deze plaats zullen bespreken. Met slechts één stem tegen nam de Eerste Kamer het voorstel aan.

VI. BEOORDEELING DER NIEUWE WET.

A. Omvang van de werking der Revisieregeling.

Aan de bepalingen omtrent revisie zijn onderworpen: vonnissen en arresten, eene veroordeeling inhoudende ter zake van *misdrijven* of van *overtredingen*. In overeenstemming met de Duitsche en Oostenrijksche, maar in tegenstelling met de Fransche en Belgische wetten heeft onze wetgever dit rationeele beginsel opgenomen. Waarschijnlijk zal dit evenmin als in Duitschland en Oostenrijk tot een al te ruim vloeien der aanvragen om revisie aanleiding geven.

Gelden de bepalingen van den achttienden titel thans voor *alle* strafrechterlijke uitspraken?

In hunne Memorie van Toelichting aan de Tweede Kamer zeggen de Voorstellers: „Wordt dit voorstel wet, dan zullen de alsdan aangenomen wetsbepalingen op *alle* in Nederland uitgesproken arresten of vonnissen in toepassing gebracht kunnen worden, hetzij deze vóór hetzij deze nà de invoering dier wet in kracht van gewijsde zijn gegaan, en zulks evenzeer, indien de omstandigheid, bedoeld in art. 378*a* zich vóór die invoering heeft voorgedaan". [1])

1) M. v. T. § 9.

Hadden de Voorstellers, toen zij dit schreven, er het geringste vermoeden van gehad, dat dit „*alle*" in zulk een mate de aandacht verdiende, dat het later een groot deel der belangstelling in het ontwerp op zich zou afleiden, zeker zouden zij reeds toen de gemotiveerde beperkende verklaring er van hebben gegeven, die later een fellen strijd moest bedaren. Dat zij den omvang van de werking hunner regeling niet van den aanvang af hebben overwogen, blijkt uit de bekentenis van een der Voorstellers bij de beraadslaging in de Eerste Kamer. Hij vermeldt, dat de aandacht op deze quaestie door het „Handelsblad" was gevestigd en zegt dan: „En naar aanleiding van dat dagbladsartikel zijn niet alleen de tegenwoordige gedelegeerden, maar alle Voorstellers met onderscheidene der Rapporteurs bijeen geweest; de zaak is toen rijp besproken" enz. We vermelden hier slechts — immers de omstandigheid bleek ten slotte geen novum ten nadeele — als eene historische bijzonderheid, dat noch de Voorstellers, noch de Tweede Kamer tijdens de voorbehandeling der wet zich rekenschap hebben gegeven van het verband van het ontwerp met de geheele wetgeving. Zeker hadde hier, zoo het initiatief van de Regeering ware uitgegaan, een groote kans bestaan — ik zeg *kans*, daar ook andere wetgevers, zooals we zien zullen, zich aan het bedoelde verzuim schuldig maakten — dat tegenstrijdigheden in de wetgeving bij het invoeren der partiëele wijziging waren vermeden of opgeheven.

Op grond der argumenten van den kant der Voorstellers en van andere zijde aangevoerd, kunnen we thans als vaststaande aannemen, dat de bepalingen omtrent revisie niet gelden voor:

1°. de arresten, door den Hoogen Raad als specialen rechter in eerste instantie en in het hoogste ressort gegeven krachtens art. 92 der wet op de R. O. ter zake van ambtsmisdrijven en ambtsovertredingen begaan door de leden der Staten-Generaal, de hoofden der Ministeriëele Departementen, de Gouverneur-Generaal of de hooge ambtenaren onder een anderen naam met gelijke magt bekleed in de koloniën of bezittingen des Rijks in andere werelddeelen, de leden van den Raad van State en de Commissarissen des Konings in de provinciën. De Grondwet wijst in art. 164 dezen personen den Hoogen Raad als forum privilegiatum aan.

2°. de arresten, door den Hoogen Raad als specialen rechter in eersten aanleg en hoogste ressort gewezen krachtens art. 93 der wet op de R. O. ter zake van misdrijven van zeeroof of verboden kaapvaart.

De vraag of de bepalingen over revisie ook gelden voor de genoemde uitspraken, gaf tot den reeds vermelden strijd aanleiding. Die strijd is van overwegend belang, omdat de uitslag besliste over de vraag, of het Ontwerp, werd het wet, voor het sub 1° bedoelde geval met de bepaling der Grondwet zou in tegenspraak zijn, die aan de genoemde personen een specialen rechter toekent, terwijl in den nieuwen achttienden titel een gerechtshof voor de *nieuwe* behandeling hunner zaak zou worden aangewezen. Wel is waar, zou die tegenspraak ook reeds bij de oude regeling bestaan hebben, maar dit gaf aan den wetgever der nieuwe bepalingen het recht niet, deze te laten voortduren of te hernieuwen.

Tot bevrediging van allen, wier stem over deze zaak gehoord

is, kwam men tot de boven reeds genoemde beslissing; de volgende argumenten werden er voor aangevoerd:

De wetgever van 1838 heeft de bepalingen over revisie niet op de arresten van den Hoogen Raad in eersten aanleg gewezen, van toepassing bedoeld.

Een historisch argument daarvoor:[1]) De 19e titel van het Wetboek van Strafvordering van 1838 verkreeg eerst bij de herziening van de reeds vastgestelde codificatie in '36 zijn zelfstandigen vorm. In het Wetboek van 1830 vormden de voorschriften der artt. 288—297 eene onderafdeeling van den 16en titel, waarvan de eerste afdeeling gewijd was aan de nietigheid in de instructie en in het wijzen der zaak. Deze bepalingen gingen over in den 18en titel van 1838 als eerste afdeeling onder den titel: „van het beroep in cassatie in het algemeen" en werden vereenigd met den 17en titel van het Wetboek van '30 als 2e afdeeling.

Het staat vast, dat de voorschriften omtrent cassatie op de arresten van den Hoogen Raad in eersten aanleg gewezen, niet van toepassing zijn. Het Ontwerp '28 kende slechts cassatie van een veroordeelende uitspraak van een provinciaal gerechtshof en in overeenstemming daarmee werd ook bij de bepalingen omtrent de herziening slechts van provinciale gerechtshoven gesproken. „Het Ontwerp '29 breidde de cassatiebepalingen tot alle rechterlijke uitspraken uit en nu werden deels in 1836, deels reeds volgens het Ontwerp '29 en het Wetboek '30 in de artt. 410 en 412 naast de provinciale hoven ook de arron-

---

1) Prof. Simons in P. v. J. XXVIII n°. 38.

dissements-rechtbanken vermeld. In art. 411 behield het provinciaal gerechtshof, het blijkt niet waarom, zijn eenzaam bestaan. Maar evenmin als men er aan dacht of denken kon, den Hoogen Raad te roepen tot het in cassatie beoordeelen van zijne eigen uitspraken, al verklaarde ook de regeering, dat in het Ontwerp van '29 met duidelijke woorden werd vastgesteld, dat alle strafzaken zonder onderscheid voor beroep in cassatie vatbaar zijn, evenmin lag het in de bedoeling, eene herzieningsprocedure te regelen met betrekking tot door den Hoogen Raad zelf in eersten aanleg gewezen arresten". [1])

Hieruit, evenmin als uit de overige aangevoerde argumenten, blijkt, dat de wetgever de voorschriften omtrent revisie met opzet heeft willen uitsluiten voor de personen, door een forum privilegiatum begunstigd, maar zeker, dat de wetgever er niet aan gedacht heeft, dat de bepalingen er op toepasselijk konden zijn, welk verzuim waarschijnlijker wordt, als we denken aan het zeer exceptioneel karakter der revisie, zooals de wet die toeliet.

Niet onze wetgever alleen maakte zich aan dit verzuim schuldig; eigenaardig is, dat we in andere wetgevingen den zelfden schijnbaren strijd aantreffen, b.v. in de Belgische. De Belgische Grondwet kent aan Ministers, ter zake van ambtsmisdrijven, eene speciale berechting door het Hof van Cassatie toe, „qui seule a le droit de les juger". [2]) De Code d'Instr. Crim. regelt nu in de artt. 443 vlg. de revisie van strafvonnissen

---

1) Voorduin, dl. 7 blz. 507, 519 volg. 573, 576.

2) Constitution Belge art. 90.

„quelle que soit la juridiction qui ait statué" en wijst als hof van renvooi aan eene cour d'appel of cour d'assises.

Overigens geeft de wetgeving ons nog aanwijzingen, die tot onze conclusie leiden. Volgens de Wet op de R. O. neemt de Hooge Raad „*in eerste en laatste ressort*" kennis van bedoelde strafbare feiten. Bovendien kunnen de 13e (die de behandeling regelt) en de 18e titel niet met elkaar in verband worden gebracht.

In de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer wordt verwezen naar wat Mr. de Pinto al lang geleden schreef:[1]) „de bijzondere regelen voor de wijze van procederen bij den exceptionnelen regter worden hier vastgesteld."

Ook in den ouden 18den titel liggen argumenten. Vooreerst de woorden: „zelfs indien het verzoek van cassatie is afgewezen". Tegen de arresten, in eersten aanleg door den Hoogen Raad gewezen, staat geen cassatie open. Verder de verwijzing naar „eene der arrondissements-regtbanken, welke van het feit geen kennis hoegenaamd heeft genomen."

Wat de interpretatie van de thans aangevulde wetgeving betreft, moeten we er op letten, dat de tegenwoordige regeling der revisie in de plaats der vroegere trad, dus in het bestaande stelsel geen wijziging bracht. Ook kan men met grond wijzen op het laatste artikel, dat voorschrijft, dat geen rechter, die vroeger over de zaak oordeelde, aan de berechting mag deelnemen. Wanneer niet tusschentijds eenige raadsheeren van den Hoogen Raad zouden zijn afgetreden of overleden, zou, waar de Raad uit hoogstens 14 leden bestaat, geen zevental, dat

---

1) Handl. II. p. 516.

over de zaak geen oordeel uitsprak, te vinden zijn buiten de tien leden, die het college voor de vroegere berechting vormden.

Onloochenbaar bevat de Wetgeving eene groote onbillijkheid tegenover de door den Hoogen Raad gevonnisden in de ongelijkheid met betrekking tot andere veroordeelden. Vóór de laatste wijziging van het Wetboek van Strafvordering bestond die reeds: dóór de wijziging is zij grooter geworden, omdat de gelegenheid tot revisie door de laatste belangrijk is uitgebreid.

Moeten we tot de conclusie komen, dat de voorschriften omtrent revisie ook niet gelden voor het geval van art. 105 R. O., wanneer de Hooge Raad ten principale recht doet, nadat een arrest of vonnis door hem is vernietigd ter zake van verkeerde toepassing of schending der Wet, of van overschrijding van macht? Ondanks de laatste woorden van art. 105 gelooven we het niet. Immers, er is geen reden aannemelijk, waarom de Hooge Raad, na eene beslissing over eene zaak ten principale in cassatie „zonder een nieuw onderzoek naar het al of niet bestaan van de daadzaken, in het beklaagde arrest of vonnis vermeld, te kunnen treden," dus na eene beslissing, die den feitelijken grondslag der uitspraak niet betreft, niet later zou kunnen oordeelen over het aanwezig zijn van een nieuw *feit*, dat eene nieuwe behandeling voor een gerechtshof wenschelijk maakt, van welks beslissing weder cassatie open zou staan. Art. 379*e* bepaalt, dat de rechter niet een andere behoeft te zijn dan die de beslissing over de zaak in cassatie gaf. Ook hieruit zou dus geen bezwaar kunnen voortvloeien.

B. Omvang der Revisie.

a. Het Novum.

Na de aanneming van het amendement der Commissie van Rapporteurs is thans de omstandigheid, die aanleiding kan geven tot herziening van een in kracht van gewijsde gegaan arrest of vonnis, als volgt geformuleerd:

„Eenige omstandigheid, die bij het onderzoek ter teregtzitting den regter niet bekend was en die, op zichzelve of in verband met de vroeger geleverde bewijzen, ernstigen twijfel doet ontstaan aan de juistheid der uitspraak en, ware zij bekend geweest, zoude hebben kunnen leiden, hetzij tot vrijspraak van den veroordeelde, hetzij tot ontslag van regtsvervolging op grond dat deze niet strafbaar was, hetzij tot niet-ontvankelijkverklaring van het Openbaar Ministerie, hetzij tot toepasselijkverklaring van eene minder zware strafbepaling."

Aan welke vereischten zal de omstandigheid moeten voldoen, om den Hoogen Raad tot verwijzing te doen besluiten?

Verschillende opvattingen zijn omtrent deze belangrijke vraag mogelijk en werden dan ook gedurende de behandeling van het Wetsontwerp met gelijken ijver verdedigd.

De Fransche Wet van 8 Juni 1895 eischt voor de ontvankelijkheid der revisie het aanvoeren van een nieuw feit of van vroeger onbekende stukken, waaruit de onschuld van den veroordeelde kan blijken of schijnt te blijken (de nature à établir *l'innocence* du condamné), waarmede vrijwel overeenkomt de Belgische Wet van 18 Juni 1894, volgens welke aanvrage om revisie kan gedaan worden o. a.: „si *la preuve de l'innocence*

du condamné *parait résulter* d'un fait survenu depuis sa condamnation ou d'une circonstance qu'il n'a pas été à même d'établir lors du procès."

Behalve „eenige leden" in de afdeelingen der Tweede en den heer Kist bij het openbaar debat in de Eerste Kamer vond deze leer weinig verdedigers.

Tegen dit eischen van waarschijnlijk gemaakte onschuld werd terecht aangevoerd, dat „het strafproces niet ten doel [heeft] iemands onschuld te constateeren, doch alleen de vraag te beslissen of er voldoende bewijzen van schuld aanwezig zijn en [dat] de revisie dus ook geen ander doel [mag] hebben dan die vraag aan een nieuw onderzoek te onderwerpen." [1])

Een tweede meening werd met warmte verdedigd door Mr. de Pinto [2]): de nova moeten „afdoende zijn, in die mate dat zij, bij een nieuw onderzoek behoorlijk gestaafd, den grondslag der vroegere veroordeeling aantasten en tot eene vrijspraak van den vroeger veroordeelde *moeten leiden*."

Dit heeft veel overeenkomst met de eerste opvatting, al voorkomt het eene bedenking en is zelfs nog strenger tegenover het „*parait* résulter." Met deze kan de laatste formuleering het bezwaar niet ontgaan, dat de Hooge Raad, als het *moeten* leiden vereischte wordt, praejudiciëert op de beslissing van den rechter in revisie, hem als het ware het te vellen arrest voorschrijft, en dat nog wel na een onderzoek — althans volgens onze wet, (maar Mr. de P. wil ook dit veranderen) niet ge-

---

1) M. v. A.

2) W. 7228 en vlg. Het Revisie-ontwerp.

steund door beëedigde getuigenverklaringen. Overigens zou de Hooge Raad, de zaak tot een nieuwe behandeling verwijzend, omdat de vorige tot een andere uitspraak had *moeten* leiden, zich begeven op het terrein van de overtuiging des rechters. Dit terrein is wel niet zoo ontoegankelijk als velen schijnen te meenen, daar men zich zeer zeker in grove trekken beslissingen kan denken, waartoe ten minste ieder *rechter* in een bepaald geval zal moeten komen, maar op deze wijze zou het novum aan hooge eischen moeten voldoen. De revisie zou binnen enge grenzen worden teruggedrongen, als de andere uitspraak als objectief noodzakelijk uit het novum moest voortvloeien.

Prof. Simons schreef van deze formule: „In de eerste plaats toch schijnt het mij voor den Hoogen Raad onmogelijk te beslissen, dat deze of gene omstandigheid tot vrijspraak had *moeten* leiden. Wij hebben hier niet te doen met een wiskunstig vraagstuk, waarvan eene stellige oplossing te geven is, maar met eene quaestie, waaromtrent de appreciatie zeer verschillend kan zijn. Eene omstandigheid, die tot vrijspraak *moet* leiden, d w. z. die geene andere uitspraak mogelijk laat, zal, zoo zij al denkbaar is, toch slechts uiterst zelden aanwezig zijn. Hebben wij werkelijk met eene dergelijke omstandigheid te doen, waartoe zou dan nog een verdere procedure voor een anderen rechter dienen?"[1])

Van deze formule grondig verschillend zijn de redacties, door het amendement der Commissie van Rapporteurs in de wet opgenomen en die welke het ontwerp oorspronkelijk inhield.

---

1) Paleis van Justitie, Febr. '99.

Zooals we hierboven gezien hebben, heeft de redactie in het Ontwerp haar geschiedenis.

Oorspronkelijk luidde zij: eene omstandigheid, die eene andere uitspraak *ten gevolge zou kunnen hebben*. Dit zag op de eventueele nieuwe beslissing Later werd dit: *zou hebben kunnen leiden tot*... en na den gebleken tegenstand werd er aan toegevoegd: *van zoodanige ernstige beteekenis dat zij*....

De beteekenis der formule werd door de Voorstellers zelf aldus uitgelegd:

„Vat men het geformuleerde art. 375 in gezonden zin op, dan zal de Hooge Raad moeten beoordeelen, of die omstandigheid van zoodanige beteekenis is, dat zij, op zichzelve of in verband met de vroeger geleverde bewijzen, inderdaad gerechtvaardigden grond oplevert om aan te nemen, dat de rechter, indien hem die omstandigheid bekend ware geweest, tot eene andere uitspraak ware gekomen".[1]) Wat de groote vrijheid betreft, die den Hoogen Raad zou worden gelaten om al of niet de revisie toe te laten, is het misschien nuttig te verwijzen naar de groote vrijheid, volgens velen nog niet groot genoeg, die in het algemeen door onze wet aan den strafrechter bij de bepaling van zijn oordeel gelaten wordt.

Tegen de formule stak echter een storm van wantrouwen op. Men vreesde, dat de revisie door de vaagheid der formuleering een „verkapt beroep" zou worden. Zelfs werd het mogelijk geacht, dat bij de gewone behandeling eener strafzaak de eene of andere omstandigheid verzwegen zou worden, ten

---

1) M. v. A., II, § 1.

einde die later te doen dienen als motief voor het aanvragen van revisie. Het buitengewoon karakter der revisie zou verloren gaan. Men vergat, dat deze buitengewone karaktertrek zelf den Hoogen Raad er wel toe leiden zou, de deur naar revisie niet al te wijd te openen, en dat de verzwijging van eene omstandigheid van ernstige beteekenis in het voordeel van den beklaagde, al te veel met een zelfveroordeeling gelijk zou staan.

Ook in het openbaar debat had de formule geduchte aanvallen te verduren. De heer Willinge merkte op, dat, als zij aangenomen werd, elke omstandigheid, die tot een andere uitspraak *had kunnen leiden*, herziening zou *moeten* meebrengen. Elke omstandigheid, die de overtuiging des rechters, hadde hij haar gekend, *had kunnen* wijzigen, zou tot revisie moeten leiden. Zulk eene interpretatie zou bij de aanneming der formuleering wel niet te duchten zijn geweest!

Toch slaagde de Commissie van Rapporteurs er in, haar amendement door de Tweede Kamer te doen aannemen, waardoor *ernstige twijfel aan de juistheid van de uitspraak* voor de herziening als vereischte werd binnengevoerd. Dezelfde Commissie van Rapporteurs, die door hare andere amendementen soms minutieuse redactieverbeteringen invoerde en de wet op andere plaatsen van litteraire onreinheden zuiverde, deed hier een bepaling opnemen, aan welker juistheid ernstige twijfel kan bestaan.

De twijfel, die thans de Hooge Raad zal *moeten* hechten aan de uitspraak is terecht in het debat een „bloot subjectieve gemoedsovertuiging" genoemd. Daarin ligt het groote verschil met de redactie der Voorstellers.

Zooals de redactie thans luidt, geeft zij den Hoogen Raad de gelegenheid om op *ieder* verzoek een afwijzende beslissing te geven, al omkleedt hij die ook met redenen, met het argument, dat hij niet ernstig twijfelt aan de juistheid der uitspraak, waarop ieder debat doodloopt. In zooverre belemmert de formule de herziening voor gevallen, waarin zij noodzakelijk zou moeten plaats hebben, maar zij belet bovendien herziening, *als* de Hooge Raad niet ernstig twijfelt.

Ook is de formule af te keuren om de reden, door den heer Hartogh genoemd: „de omstandigheid, die de rechter niet kende, maakt zijn uitspraak niet minder juist". Bovendien, merkte hij op, er wordt een odium op de uitspraak van den rechter geworpen!

Noch de Duitsche, waarop de heer Pijnappel zich ten onrechte beriep, noch de Fransche of Belgische wet eischen voor herziening twijfel aan de juistheid van de gedane uitspraak.

Maar de redactie is wat hare strekking betreft, bovendien onduidelijk. Bij de openbare beraadslaging werd de vraag gesteld, die door de Commissie van Rapporteurs onbeantwoord is gelaten, of niet de tendenz van het amendement was, dat de Hooge Raad om te kunnen verwijzen, vooruit moet uitmaken, dat hoogstwaarschijnlijk het arrest niet juist is. Dat de Hooge Raad op deze wijze een praejudicium zou scheppen door de verwijzing, zonder beëedigde verklaringen van getuigen te hebben gehoord en dus zonder het volle bewijsmateriaal voor zich gehad te hebben, is bedenkelijk. De formuleering zou dan dezelfde bezwaren geven als de door Mr. de Pinto verdedigde.

De formule voor het novum lijkt ons, zooals zij thans in

de wet voorkomt, inderdaad al te zeer de revisie te beperken. Door den heer Pijnappel is gezegd, dat de omschrijving der Voorstellers geen waarborgen gaf, dat de deuren der revisie niet te wijd zouden worden opengezet. Welnu, de nieuwe redactie geeft geen waarborgen dat revisie zal plaats hebben. Al die gevallen, waarin de Hooge Raad wel niet overtuigd is van de zekerheid, dat een ander vonnis volgen zal, hoewel verschillende punten ook na herhaald onderzoek duister gebleven zijn en een deel van het bewijsmateriaal *schijnt* weg te vallen —, onbeëdigde getuigenverklaringen — zullen thans niet op nieuw kunnen worden behandeld.

De overtuiging van twijfel zal een blok zijn aan het been van den Hoogen Raad. Vooral in dezen tijd, nu bijna ieder land zijn geruchtmakend geval van twijfel aan een rechterlijke uitspraak heeft, en in ons land de openbare meening opneming in de wet van eene ruime gelegenheid tot herziening van strafvonnissen vraagt, waardoor het rechtsgevoel van niemand gekrenkt wordt, daar revisie nog geen gunstige uitspraak beteekent, had men deze belemmerende formuleering van de tot revisie aanleiding gevende omstandigheid moeten terughouden. Nu men de knellende omschrijving in de wet heeft opgenomen, verdient het de sterkste afkeuring, dat niet een andere wijziging, waardoor den Hoogen Raad de bevoegdheid werd gegeven, getuigen onder eede te hooren, er mede gepaard is gegaan.

Ook de Minister van Justitie bleek bij de openbare beraadslaging met het amendement niet ingenomen. „Mijns inziens", zeide hij, „heeft men niet te vragen of nieuwe omstandigheden, nieuwe feiten, den rechter hadden kunnen leiden tot eene andere

uitspraak en nog veel minder of ze den rechter hadden moeten leiden tot eene andere uitspraak, omdat wij niet alleen te maken hebben met een wettig bewijs, maar ook met de overtuiging des rechters en de Hooge Raad dergelijke subjectieve zaken bijna nooit kan beoordeelen; maar waarmede wij wel hebben te maken is dit: of door het novum of door het wegvallen van het bewijs de beteekenis van het bewijsmateriaal aanmerkelijk of wezenlijk is gewijzigd. [] Toch is de bevoegdheid aan den Hoogen Raad gegeven (n.l. door het voorstel) zoo ruim dat er alle mogelijkheid aan den Hoogen Raad gelaten is tot toepassing van een juiste en gezonde rechtsdoctrine."

Dit veroordeelt den subjectieven ernstigen twijfel.

Het eerste lid van art. 375 heeft thans een zeer omslachtigen vorm. Het hoofd der regeling, dat als voornaamste deel fijn geboetseerd had dienen te worden, is nu log en voos. Mr. de Pinto zegt er van: „De eerste woorden maken eigenlijk de laatste overbodig. Indien eene vroeger niet bekende omstandigheid *ernstigen twijfel doet ontstaan aan de juistheid der uitspraak*, dan spreekt het van zelf, dat zij, ware zij vroeger wel bekend geweest, *zoude hebben kunnen leiden tot eene andere uitspraak*."

De eisch van onbekendheid der omstandigheid aan den rechter wordt thans tweemaal genoemd in hetzelfde lid. De reden, waarom de vier mogelijke uitspraken nog genoemd worden, ligt in de wenschelijkheid van uitsluiting van revisie wegens een andere toepassing der strafwet. Eenvoudiger zou de redactie geweest zijn, wanneer, wat thans na „uitspraak" volgt, ware weggelaten en door een nieuwe volzin deze bron voor revisie

ware afgesloten b.v.: „geen herziening kan plaats hebben op grond van verkeerde uitlegging der strafwet."

Aan de redactie voor het geheele eerste lid, zooals zij in het nader gewijzigd ontwerp luidde, gaven wij om deze redenen verre de voorkeur.

b. Herziening wegens strijd van beslissingen.

„Indien twee of meer beklaagden bij onderscheidene arresten of vonnissen als schuldig aan hetzelfde strafbare feit zijn veroordeeld en die beslissingen niet zijn overeen te brengen, kan op dien enkelen grond herziening van deze uitspraken plaats hebben, ook al mogten zij niet alle in kracht van gewijsde zijn gegaan, maar een of meer daarvan zijn gewezen bij verstek."

Zijn twee of meer beklaagden bij verschillende uitspraken wegens hetzelfde feit veroordeeld, dan is een omstandigheid — niet een nieuwe, daarover laat de wet zich niet uit — aanwezig, in den grond geheel verschillend van die in het eerste lid van art. 375 bedoeld, die herziening kan opleveren.

Hier wordt geen twijfel aan de juistheid der uitspraak geëischt; de schuld van den een brengt de onschuld van den ander mede.

Bij uitzondering behoeven in dit geval de uitspraken niet alle in kracht van gewijsde te zijn gegaan, de bedoeling der wet is, dat het als voldoende wordt beschouwd, wanneer één er van aan dezen eisch beantwoordt. Ook na het amendement der Commissie van Rapporteurs is dit, trots de vrees van den heer Hartogh, duidelijk.

De wet spreekt thans van: „als schuldig aan", waar de oude

wet „als daders van" bevatte. De bedoeling was hiermede ook de medeplichtigen te omvatten.

C. De Procedure over Revisie.

a. De Aanvrage.

1. Request en Requiranten.

„De aanvrage tot herziening wordt bij den Hoogen Raad aangebragt door het indienen van eene vordering door den Procureur-Generaal of van een verzoekschrift door een of meer der veroordeelden, te wier aanzien het arrest of vonnis is gegaan in kracht van gewijsde, of door een bijzonder daartoe schriftelijk gemagtigde."

Volgens art. 377 moet de aanvrage op straffe van niet-ontvankelijkheid inhouden de omstandigheid, waarop zij steunt met opgave der bewijsmiddelen, waaruit die blijken kan. Zij zal dus eene geheele uiteenzetting der zaak moeten bevatten, om de omstandigheid in het juiste licht te doen verschijnen en uitvoerig de bewijsmiddelen noemen en verklaren. Dit is ook daarom noodig, wijl het stuk, wanneer de aanvrage al ontvankelijk wordt verklaard, de grondslag voor de behandeling zal vormen. Immers de Hooge Raad zal wèl de bewijsmiddelen, niet echter de omstandigheden, in het verzoekschrift genoemd, mogen aanvullen.

Evenals volgens den ouden titel kan herziening gevraagd worden:

1°. door den Procureur-Generaal in het algemeen belang;

2°. door een of meer der veroordeelden.

Dat hierbij de eisch gesteld wordt, dat het arrest of vonnis ten aanzien van den verzoeker in kracht van gewijsde gegaan zij, is hieraan te danken, dat het voorschrift geldt zoowel voor het geval, dat een novum wordt ter kennis gebracht als voor de omstandigheid uit het 2e lid van art. 375. Speciaal voor het laatste geval was de hier genoemde eisch noodig, daar de „een of meer" bij verstek veroordeelden de bevoegdheid missen.

3°. Ook kan het verzoekschrift worden ingediend door een „bijzonder daartoe schriftelijk gemagtigde."

Mr. de Pinto, zijne bezwaren tegen de regeling van het revisieproces uiteenzettende [1]), bepleit de gewenschtheid van onderteekening van het verzoekschrift door „een advocaat of procureur binnen het Rijk de praktijk uitoefenende" (vgl. art. 133 Svord.) Vooral na de aanneming van een der amendementen-Rink, waardoor ook voor niet-ontvankelijkverklaring van het verzoek een openbare behandeling moet plaats hebben, hebben zijne argumenten in beteekenis gewonnen. Immers, de veroordeelde zal dàn zeker behoefte hebben aan vertegenwoordiging door een rechtsgeleerde, maar ook overigens pleit de zaak voor zichzelf.

Vroeger bestond er strijd over de vraag, of de aanteekening van appèl mocht geschieden door een vertegenwoordiger. Het recht scheen zich daartegen in het algemeen niet te verzetten [2]), maar bij de wijziging werd in art. 230 de bevoegdheid tot

---

1) Het R. O., IV, W. 7231.

2) De Bosch Kemper verklaarde zich tegen die meening. „Wetboek van Strafvordering", blz. 85, deel 3.

vertegenwoordiging gegeven aan den raadsman en den bijzonder schriftelijk gemachtigde. Voor het aanteekenen van appèl heeft deze regeling geen bezwaar, daar ieder gemachtigde daartoe wel in staat zal zijn. Het redigeeren van het verzoekschrift om revisie is echter met het oog op art. 377 1° en 378 3e lid van groot belang voor den veroordeelde en rechtskundige bijstand schijnt onontbeerlijk. Mr. de Pinto schrijft: „De beste waarborg, dat van verzoeken om revisie geen misbruik worde gemaakt in strijd met het algemeen belang en tot teleurstelling van de veroordeelden, is verplichte onderteekening van het verzoekschrift door een rechtsgeleerd raadsman. De advocaat, voor den veroordeelde in revisie optredende, wordt geacht door dezen belast te zijn met de waarneming zijner belangen, zonder dat de overlegging eener volmacht wordt gevorderd, evenmin als dit b v. in cassatie het geval is. Voor het optreden van een anderen gemachtigde, gelijk bedoeld in art. 376 Gew. Ontw. bestaat geen aanleiding, indien voor de indiening van het verzoekschrift steeds de tusschenkomst van een advocaat of procureur gevorderd wordt."

Volgens de Duitsche Strafprozeszordnung kan „der Antrag nur mittels einer von dem Vertheidiger oder einem Rechtsanwalt unterzeichnetem Schrift oder zu Protokoll des Gerichtsschreibers angebracht werden". De vertegenwoordiger is volgens de Duitsche wet altijd een der zake kundige. De Motive [1]) zeggen ter toelichting: „Grund ist auch hier, dasz die Prüfung ganz

---

1) Ausgabe der Entwürfe der Reichsjustizgesetze nebst Motiven und Anlagen. Kortkampf, Berlin.

grundloser oder unverständlicher Anzeigen, wie sie nur zu häufig von Winkelschreibern verfaszt werden, den Gerichten möglichst verspart bleiben soll, es auch im Interesse des Angeklagten selbst liegt, dasz seine Anträge nicht in ungeeigneter Weise gestellt werden."

Volgens onze wet verkrijgt de veroordeelde eerst een raadsman bij het nader onderzoek en kunnen de veroordeelde zelf en zijn wellicht onkundige gemachtigde de zaak volkomen bederven, wat nog bedenkelijker wordt door het feit, dat op dezelfde gronden geen nieuw verzoek om herziening zal kunnen worden gedaan. Bovendien zou een kundig raadsman den doorslag kunnen geven, als de Hooge Raad weifelt, de zaak zonder nader onderzoek te verwijzen. Het bezwaar, dat thans geen regeling bestaat voor het geval, dat de veroordeelde niet kan schrijven, welk geval zeker niet zeldzaam zal zijn, zou dan tegelijkertijd weggenomen zijn.

4°. Kan, wanneer de veroordeelde overleden is, de aanvrage, behalve van den *procureur-generaal*, uitgaan van *zijn overlevende echtgenoot, een zijner bloedverwanten in de regte linie of in den tweeden graad der zijlinie.*

Dat ook na den dood van den veroordeelde nog revisie moet kunnen plaats hebben, wordt thans door niemand meer in twijfel getrokken, daar men het gewichtig belang moet erkennen, dat verschillende personen kunnen hebben bij het al of niet vaststaan van een misdrijf door een overledene vroeger gepleegd. Tot bewijs, hoe de algemeene opinie zich op dit punt heeft gewijzigd, willen we aanhalen, wat Mr. De Bosch Kemper hierover schreef: „De vraag schijnt ontkend te moeten worden

en wel om dezelfde reden waarom ook na den dood van den verdachte geene vervolging van het gepleegde misdrijf plaats heeft. De daden der overledenen behooren tot de geschiedenis, de rechter spreekt alleen recht over de levenden. Zijn eens de veroordeelingen van hen die niet meer in leven zijn, aan revisie onderworpen, dan zou men bij het vroege voorgeslacht moeten aanvangen en gevaar loopen de rechtspraak voor de levenden te verzuimen. De rechter spreekt hier geen recht na afloop eener procedure, maar vervult de rol van geschiedschrijver, hij verklaart dat de overledene onschuldig was." Argumenten zijn hiertegen overbodig, we kunnen gelukkig zeggen, dat thans ook deze meening tot de geschiedenis behoort. Ieder, die in het leed en de vreugde zijner medemenschen deelt, kent het gevoelsargument, dat tot de beste soort behoort. Tegen het geval, dat de dooden te veel van den tijd des rechters zouden in beslag nemen, waarop de levenden aanspraak maken, tracht de nieuwe titel te waken door het recht te beperken tot de overlevende echtgenoot, een der bloedverwanten in de rechte linie of in den tweeden graad der zijlinie en den procureur-generaal bij den Hoogen Raad.

Een praktisch bezwaar tegen revisie na den dood bestaat in de moeilijkheid der procedure, daar met den overledene in vele gevallen de bewijzen verdwenen zijn. Dit kan echter geen reden zijn om aan hem, die niet veel kans op slagen heeft, de gelegenheid daartoe geheel te ontnemen. Integendeel, om deze reden moet men de voorwaarden voor revisie in dit geval vooral niet verzwaren.

De oude wet kent de revisie na den dood van den veroor-

deelde voor alle gevallen, waarin overigens herziening kon worden toegelaten; het Ontwerp-Borret beperkte haar tot het geval, dat degene, wiens veronderstelde dood aanleiding gaf tot veroordeeling wegens doodslag, nog in leven, of tijdens de veroordeeling nog in leven was. Waller [1]) wil haar toestaan, als de *volkomen onschuld* blijkt uit de stukken. De Hooge Raad zou dan ten principale moeten recht doen en de nagedachtenis van den overledene ontheffen van de vroegere veroordeeling.

Evenzoo behandelt de Duitsche wet [2]) het geval. Zij maakt van het „de mortuis nil nisi bene" een „de mortuis nil" door voor te schrijven, dat de zaak, als de veroordeelde tijdens de procedure over revisie sterft, niet verder wordt voortgezet; komt er een rechthebbende in zijn plaats op, dan wordt uit de voorhanden feiten vrijspraak of afwijzing gedistilleerd; ook als na den dood revisie aangevraagd wordt, heeft geen nieuwe behandeling plaats.

Onze wet verklaart, dat in dit geval de aanvrage strekt tot *herstelling van den veroordeelde in zijne eer* (onjuist is, dat de *aanvrage* daartoe zou strekken, de uitspraak kan tot eerherstel strekken, niet de aanvrage). Deze anders wellicht overbodige uitlegging dient tot motiveering van wat volgt: *zij wordt toegewezen indien den regter* blijkt, dat de veroordeelde had behooren te zijn vrijgesproken of niet strafbaar verklaard.

De wetgever is mild tegenover de overgeblevenen, maar er blijven bedenkingen. Hij is van meening, dat alleen eerherstel

---

1) P. 105 vlg.

2) Strafpr, § 411.

noodig is, wanneer de onschuld of de niet-strafbaarheid van den overledene *kan worden aangetoond*. Immers, we moeten aan het *behooren* hier wel een anderen zin hechten dan aan het: „zoude hebben kunnen leiden tot" of „twijfel aan de juistheid".

Waarom deze nieuwe maatstaf hier, en waarom kwam niemand er tegen op? Waarom moeten thans de feiten en bewijsmiddelen zooveel duidelijker zijn dan wanneer de veroordeelde nog leeft? Het is waar, een rechterlijke dwaling doet thans waarschijnlijk *minder* nadeel, maar blijven overigens niet alle nadeelen van den eisch, dat het novum tot *vrijspraak* zou hebben *moeten* leiden, waaraan de hier gestelde eisch gelijk is, in hun volle kracht? De volks-agitatie zal na het overlijden van een populairen veroordeelde, dien men slachtoffer eener rechterlijke dwaling waant, niet zijn bedaard; dit „nevendoel" [1]) zal blijven; voor de echtgenooten en bloedverwanten (ik herinner hier aan het geval Vaux in Frankrijk) blijft de zaak van zeer ver strekkend belang en alle juridische bezwaren tegen den eisch blijven van kracht. [2])

Het eerste lid van art. 379*d* geeft door haar onnauwkeurige redactie tot vragen aanleiding, b.v. zullen de genoemde personen zich van een gemachtigde mogen bedienen; behoort dit tot de procedure, waarnaar verwezen wordt.

Het zou de voorkeur hebben verdiend, als het tweede lid

---

1) Mr. Rink in de Kamer.

2) Remeis. t. a. p. blz. 89, gaat verder, door aan „jeder Dritte" het recht van aanvrage na den dood van den veroordeelde te willen geven. Dit is totaal overbodig en kan aanleiding tot obstructionisme geven. Slechts hij, van wien men veronderstellen kan, dat hij persoonlijk belang bij de zaak heeft, behoort het recht tot de aanvrage te hebben.

geheel was weggelaten; tot iets anders dan eerherstel zal herziening in dit geval wel niet kunnen leiden. Wat als voorschrift had kunnen blijven is, dat geen herziening wegens verwachte niet-ontvankelijk-verklaring van het Openbaar Ministerie zou kunnen plaats hebben.

2. De openbare en mondelinge behandeling der Revisie-aanvrage.

De heer Rethaan Macaré, die in het openbaar debat de behandeling der aanvrage van herziening in raadkamer verdedigde, leverde een krachtig pleidooi voor de zaak der Voorstellers op dit punt; doch met Willem den Zwijger scheen hij te zeggen: „point n'est besoin d'espérer pour entreprendre et de réussir pour persévérer". Want al in den aanvang was het verlies der vesting zeker aan den aanvaller, die bedaard zijn moderner geschut hanteerde.

Al meer en meer worden de handelingen van den rechter in het volle licht getrokken en Mr. de Pinto kon zeggen: „Alle nieuwere wetgevingen in overeenstemming met alle strafprocessualisten van den nieuweren tijd stellen den eisch: mondelinge en openbare behandeling." [1]) Zelfs willen sommige haar voor de gewone instructie zien ingevoerd. Maar toch, zeide de heer Macaré, bevatten de buitenlandsche wetgevingen geen van alle de openbaarheid van de behandeling der aanvrage om revisie. Voor de Duitsche wet b.v. is dit waar [2])

1) W. 7230. Het R. O. III.

2) D. Strafpr. o. § 407: Die Entscheidung erfolgt ohne mündliche Verhandlung.

maar in de Fransche praktijk wordt de openbaarheid als zoo van zelf sprekend beschouwd, dat zij wordt in acht genomen, zonder dat de wet haar voorschrijft. Berlet[1]) zegt: „Quoique ni le Code d'Instruction Criminelle, ni la loi de 1895 ne décident s'il sera statué en audience publique, la question ne s'en pose plus depuis qu'elle a été résolue par l'affirmative en vertu de l'article 7 de la loi du 20 Avril 1810."

Het Gewijzigd Ontwerp (art. 378 1e lid) zegt: „de Hooge Raad spreekt de met redenen omkleede beslissing op de aanvrage in het openbaar uit". Daaraan zou slechts voorafgaan: het requisitoir van den Procureur-Generaal en het verhoor van den gemachtigde, „als die er is" in raadkamer. Hij behoefde er niet te zijn; de woorden „als die er is" schijnen te wijzen op het geval, dat de aanvrage niet uitging van een of meer der veroordeelden. Tot toelichting diende hierbij het volgende: „Schijnt er reeds weinig reden voor te bestaan, om alleen voor deze instructie af te wijken van de in het Wetboek van Strafvordering aangenomen beginselen, vergeten mag niet worden, dat bij verwijzing de zaak zooveel doenlijk ongepraejudiciëerd moet worden onderworpen aan den rechter". [2]) Hier moet opgemerkt worden, dat dit laatste in verband met 379*c* al. 6 onverklaarbaar is. De rechter zal toch weten wat over de revisie gezegd en gehandeld is. Zal alleen het medeweten met anderen gevaar brengen? Het kennen der feiten en de conclusie zal geen gevaar brengen, het kennen der conclusie alleen wèl, het

1) T. a. p. blz. 81, noot 1.
2) M. v. A.

gevaar voor achterdocht. Als eene zaak op zwakke gronden verwezen is, zal na openbare behandeling de openbare meening met minder vertrouwen eene gunstige uitspraak verwachten; zij zal door de pers over de kansen ingelicht en voorbereid zijn. Kent het publiek niets dan het feit der verwijzing, al is die met redenen omkleed, dan zal het door het vaste vertrouwen op de gewenschte beslissing de zaak veel meer praejudiciëeren.

In het Voorloopig Verslag werden de Voorstellers gesteund door de opmerking, dat men, als hier de openbare behandeling werd ingevoerd, hetzelfde zou moeten doen voor de gewone gerechtelijke instructie. Maar de strijd in de schrifturen werd besloten met den krachtigen aandrang: „openbaarheid van hetgeen aan de hier bedoelde beslissingen van den Hoogen Raad vooraf gaat, werd wenschelijk genoemd om dezelfde redenen, waarom in het algemeen openbaarheid geacht wordt wenschelijk te zijn". [1])

De heer Rethaan Macaré noemde in de openbare Kamerzitting de beslissing van den Hoogen Raad van *voorbereidenden* aard, die van het hof was eerst van *definitieven* aard. De voorlichting, die het publiek door de openbare behandeling zou verkrijgen, achtte hij hoogst *gebrekkig*, *eenzijdig* en *gevaarlijk*. Ook zou de openbaarheid niet in het stelsel onzer wet passen. De voorbeelden, die de spreker daarbij echter aanhaalde, waren niet gelukkig, daar in de door hem genoemde *speciale* gevallen, ieder de behandeling in raadkamer wel zal billijken. Verder verklaarde de heer Rethaan Macaré zich een tegenstander van

---

1) V. V. II ad 378.

de voorbarige, gevaarlijke en halve openbaarheid, die volgens zijne meening zou ingevoerd worden. Want waarover zou de beslissing gaan en wat zou het materiaal zijn, waarover te beschikken was? De Hooge Raad zou voor zich hebben: de aanvrage om herziening, „deze kan al dan niet publiek domein zijn, zij behoeft volstrekt niet publiek gemaakt te worden; — verder de stukken van het geding — deze zijn geen publiek domein; — tenslotte, in het geval dat de Hooge Raad zich heeft laten voorlichten omtrent de vraag, of inderdaad voor de te berde gebrachte omstandigheden de noodige bewijsmiddelen zouden kunnen worden aangevoerd, een instructie, welke zeer eenzijdig is en slechts behelst onbeëedigde verklaringen". De getuigen à charge van het eerste geding zouden niet aanwezig zijn (van hunne verklaringen moet de Hooge Raad uit de stukken kennis nemen). Dit argument geldt dus de voorloopigheid der beslissing.

Bovendien zou het niet aangaan, de getuigen, die in het eerste proces onder eede gehoord waren, bloot te stellen aan de openbare bejegening en de critiek van onbeëedigde lieden, die in de overtuiging verkeeren, dat onrecht is geschied. — Het publiek zou aldus op een dwaalspoor worden gebracht. Maar ook zou door de beschouwingen, die gewekt zouden worden, kans bestaan, dat de onbevangenheid van den rechter zou verloren gaan.

Deze argumenten zijn zeker niet zonder bewijskracht. Maar toch, al maken zij duidelijk, dat tegen de openbaarheid grondige bedenkingen bestaan, hebben vele niet zooveel waarde als bij de eerste beschouwing schijnt en andere komen met gelijken

last de behandeling in raadkamer bezwaren. (Terloops wijzen wij op de belangrijke verklaring, die overigens in de wet geen steun vindt, dat getuigen à charge van het eerste proces in het nader onderzoek niet zullen kunnen worden gehoord. Er blijkt uit, welke opvatting de Voorstellers van de revisieregeling hadden, eene opvatting — door de amendementen geheel en al overgroeid. Wij zullen er later op terugkomen).

Bij het licht van wat de heer Rink noemde „de wenschelijkheid en noodzakelijkheid van de meest mogelijke openbaarheid, waar het de strafrechtspleging geldt", verbleekt de schoone schijn om de geheime behandeling gelegd.

De formeele bezwaren tegen de openbaarheid schijnen de gewichtigste. De beslissing van den Hoogen Raad is voorbereidend, heeft overeenkomst met de gewone instructie, waar ongeveer allen eene bedekte handeling verlangen. Een der voornaamste redenen daarvoor is de goede overweging, dat den verdachte, tegen wien de rechtsingang, die leidt tot de „onaangename, somtijds hoogst pijnlijke openbare behandeling", waarvan de heer R. M. sprak, wellicht niet verleend zal worden, een nog pijnlijker voorbereiding daarvoor bespaard moet blijven. Deze reden bestaat tegen eene openbare behandeling der revisieaanvraag niet; de veroordeelde zal gaarne van zijn onschuld in het openbaar getuigen. In andere opzichten is hier veel verschil met een gewone instructie. Als deze een definitief karakter draagt, is dit in het voordeel van den beklaagde, hij wordt n.l. dan buiten vervolging gesteld. Hier echter strekt de definitieve beslissing ten nadeele van den veroordeelde, waartegen geen hooger beroep mogelijk is. „Ook bij hooger beroep kan eene

aanvullende instructie plaats hebben, maar deze heeft nooit ten gevolge, dat de zaak niet openbaar behandeld wordt, de behandeling der revisie-aanvrage wel."[1])

Het voorbereidend karakter mag ook overigens, wijl de beslissing definitief kan zijn, hier niet beslissend wezen.

De openbare behandeling zou niet in het stelsel onzer wet passen. Waar de voorstellers echter met vreugde een algeheele herziening van het wetboek te gemoet zien, zoodat het stelsel daarin gehuldigd hun ook in andere opzichten voor verbetering vatbaar schijnt, terwijl zij zelf den titel van herziening op andere punten afzonderlijk zoo goed mogelijk wilden regelen, lag het voor de hand, dit ook voor dit onderdeel te doen.

En nu de materiëele bezwaren?

Vooreerst wordt halve openbaarheid gevreesd, omdat de Hooge Raad zelf, dus ook het publiek slechts onvolledig bewijsmateriaal zou ter beschikking hebben. Beslist de Hooge Raad afwijzend, dan kent het publiek ten minste het aanwezig bewijsmateriaal en de Hooge Raad omkleedt de beslissing met redenen, die de onduidelijkheid zullen aanvullen; daarentegen zal na verwijzing het publiek volledig worden ingelicht, de teleurstelling zal dan niet zoo groot zijn als wanneer in totale duisternis aan de pers en aan de fantaisie de vrije teugel is gelaten. De verklaringen van getuigen uit het eerste proces zullen aan voor hen onaangename beoordeeling bloot staan, maar buiten de gerechtszaal zal hun evenmin de kritiek worden gespaard.

---

1) De heer Troelstra in de Tweede Kamer.

En de onbevangenheid van den rechter?

Omtrent het onbevooroordeeld beschouwen der zaken van rechters in een naburig land heeft in den laatsten tijd twijfel geheerscht. Deze twijfel ging niet gepaard met een al te openbaar blootleggen der feiten aldaar.

Wij geven toe, dat het stelsel der openbaarheid zijne eigenaardige bezwaren heeft, maar de voordeelen zijn zeer gewichtig. Het is niet te loochenen, dat een beslissing in raadkamer als zij afwijzend is, geen algemeene bevrediging kan geven. Wanneer twijfel omtrent de juistheid eener rechterlijke uitspraak eenigszins algemeen is, is de zoo ruim mogelijke verspreiding van de ware feiten het eenige correctief voor het geschokt vertrouwen.

Waarom een overdreven vrees voor wantrouwen in de handelingen des rechters? Door het voorschrift dat die handelingen in het geheim zullen plaats hebben, zal het, als het bestaat, bovendien niet worden weggenomen?

Zoo ruim als in een gegeven omstandigheid mogelijk is, toegepast — en wij meenen, dat hier voor toepassing gewichtige redenen zijn — blijft ongetwijfeld de openbaarheid van de handelingen des rechters de „zekerste waarborg voor goed recht en ook het zekerste middel tot bevrediging van het rechtsgevoel."

b. Rechter over Revisie.

De beslissing over de vraag, of eene nieuwe behandeling van eene zaak, die in kracht van gewijsde is gegaan, zal plaats hebben, is opgedragen aan den Hoogen Raad.

Waller[1]) verdedigde de opdracht aan den rechter, van wien de uitspraak a quo is uitgegaan.

Dat de beslissing aan het Hoogste Rechtscollege wordt opgedragen, wat de Fransche en Belgische wetten voorschrijven, en onze vroegere regeling eveneens bepaalde, is om het belang der revisie, dat ons aanspoort, om waar twijfel is, gebruik te maken van den hoogen ernst van dit college, zeer aanbevelenswaardig. Het andere stelsel is bij de behandeling van het ontwerp zelfs niet ter sprake gekomen. Dat de vroegere rechter iets met de revisiequaestie zou te maken hebben, wekte zulk een schrik, dat de bevoegdheid van den Hoogen Raad, om hem advies te vragen, op veler verlangen uit het voorstel werd verwijderd. Het Duitsche stelsel, waarin de rechter over revisie van eigen uitspraak beslist en zelf revideert, heeft het voordeel, dat hij, die de uitspraak deed (wanneer hij ten minste in den tusschentijd niet vervangen is), ongetwijfeld het best zal kunnen nagaan, of het feitenmateriaal door het novum belangrijk gewijzigd wordt, maar, wanneer men het vertrouwen in den rechter wil bewaren, stelle men hem niet bloot aan den invloed van den achterdocht, door afwijzende beslissingen zeker gekweekt. Berlet zegt er van: „demander à un juge de se déjuger, c'est presque un contresens."[2])

Bovendien ontstaan lastige competentievragen en zou bij ons, als wij het andere stelsel hadden aangenomen, verandering

---

1) P. 139.

2) A. Berlet. De la réparation des erreurs judiciaires.

hebben moeten plaats vinden, daar vanaf 1838 den Hoogen Raad de beslissing was opgedragen.[1])

c. De Behandeling.

De behandeling der aanvrage vinden we geregeld in de artikelen 378, 379, 379*a* en 379*b*.

Wij zullen het eerst bespreken wat geschiedt, vóórdat het nader onderzoek plaats heeft, of zoo geen nader onderzoek wordt bevolen. Dit beslaat het grootste gedeelte van de artt. 378 en 379*b*, welk laatste artikel door zijn inhoud meer aangewezen was, na art. 378 te volgen, terwijl het thans eene plaats kreeg na de bepalingen omtrent het nader onderzoek, dat volstrekt niet aan zijne toepassing behoeft vooraf te gaan. Het treft ons al aanstonds, dat deze artikelen veel omvangrijker zijn dan die in de vier door ons beschouwde buitenlandsche wetten over hetzelfde onderwerp. Dit is meer een gevolg van breedsprakigheid en opneming van noodelooze bepalingen dan van grooteren rijkdom van inhoud.

Het eerste lid van art. 378 betreft de openbare terechtzitting. De Procureur-Generaal en de vertegenwoordiger van hem, wiens zaak dient, worden er gehoord; de beslissing, met redenen omkleed, wordt in het openbaar uitgesproken. De woorden: „en den gemagtigde — spreekt" hadden, gelooven

---

1) In: „Onvereenigbaarheid van strafvonnissen als grondslag voor revisie" bepleit Mr. H. D. Guyot, oud-president van de Rechtbank te Groningen, de stelling, dat de rechter de onbevangenheid mist voor een volkomen objectief, onpartijdig onderzoek naar de vraag of revisie van zijn eigen uitspraak zal plaats hebben. „Rechters zijn menschen, geen engelen."

we, beter geluid: „en den vertegenwoordiger van den veroordeelde of dezen behoorlijk opgeroepen en den veroordeelde, zoo de Hooge Raad het noodig oordeelt". Daardoor zou de mogelijkheid zijn weggenomen, dat de veroordeelde, als de Procureur-Generaal revisie vordert, geen vertegenwoordiger heeft, en de Hooge Raad zou de bevoegdheid hebben gehad, die hij thans mist, om den veroordeelde zelf te hooren.

De gemachtigde of de raadsman kan vóór de behandeling ter griffie inzage van de stukken nemen.

Het derde lid eischt door zijne plaatsing ook voor het onderzoek omtrent de al of niet ontvankelijkheid der aanvrage openbaarheid. O. i. bevat dit voorschrift geen belangrijken waarborg voor den veroordeelde, maar noodelooze omslachtigheid. Verkieslijker lijkt ons de inhoud van het 4e lid der door Mr. de Pinto ontworpen schets:[1]) „Indien de aanvraag niet voldoet aan de sub 1 bedoelde vereischten, wordt zij door den Hoogen Raad bij in raadkamer genomen beschikking niet-ontvankelijk verklaard". In alle buitenlandsche wetten, behalve de Fransche, is dit voorgeschreven; het voorkomt eene *geheele* behandeling van *iedere* zaak in haar geheel, terwijl we thans uit de woorden onzer regeling niet de conclusie mogen trekken, dat de Hooge Raad, als reeds aanstonds de niet-ontvankelijkheid blijkt te zullen worden uitgesproken, de zaak kan beëindigen. Integendeel zal elke aanvrage nu eene geheele behandeling der zaak noodzakelijk maken.

Het artikel bepaalt den inhoud der vier mogelijke beslissingen:

---

1) Het Revisie-Ontwerp, IV, W. 7231.

1°. Voldoet de aanvrage niet aan de vereischten van art. 377, dan verklaart de Hooge Raad haar niet ontvankelijk;

2°. Acht de Hooge Raad de aanvrage niet voldoende gerechtvaardigd, dan wijst hij haar af. Dit zal geschieden, als al aanstonds de feiten onwaarschijnlijk blijken of klaarblijkelijk niet van invloed op de uitspraak geweest zijn.

3°. Als de Hooge Raad de aanvrage voldoende gerechtvaardigd acht, is de beslissing verschillend voor de gevallen van 375 1e en 2e lid. In het eerste geval wordt de tenuitvoerlegging van de beslissing, waarvan herziening gevraagd is, opgeschort of geschorst al naarmate het arrest of vonnis nog niet of reeds wèl ten uitvoer is gelegd. De zaak wordt verwezen naar een gerechtshof, dat van haar nog geen kennis heeft genomen, ten einde haar opnieuw te onderzoeken. In het tweede geval vernietigt de Hooge Raad de arresten of vonnissen en verwijst de beklaagden naar een gerechtshof, dat van geen der zaken nog heeft kennis genomen, om de zaken opnieuw te onderzoeken en bij één arrest recht te doen.

4°. Acht de Hooge Raad, alvorens eene beslissing te nemen, een nader onderzoek noodig, dan beveelt hij dit.

Zijn meerdere personen bij het gewijsde veroordeeld, dan beslist de Hooge Raad, tot welke personen de herziening zich zal uitstrekken.

De woorden „en naar gelang — veroordeelen" in het 5e lid omschrijven den mogelijken inhoud der beslissing van het gerechtshof na nieuwe behandeling.

Het 8e lid bepaalt, dat een curator ad hoc, uit de oude regeling bekend, zal worden benoemd door het gerechtshof,

waarvoor de zaak dient of zal dienen, in geval de veroordeelde overlijdt vóór of tijdens de behandeling nà de verwijzing der zaak. Voor dit zeldzaam geval is eene bepaling als deze overbodig.

Alle beslissingen van den Hoogen Raad, in dit artikel bedoeld, moeten volgens het laatste lid van wege den Procureur-Generaal aan den veroordeelde binnen 14 dagen na de uitspraak worden beteekend.

Dit is de eerste phase van de procedure over revisie.

Als de Hooge Raad eene nieuwe beslissing wenschelijk acht, kan hij niet, zooals het Hof van Cassatie volgens de Fransche wet, als niets overblijft, wat op „crime ou délit" gelijkt en de rechter in het Duitsche recht — „wenn dazu genügende Beweise bereits vorliegen" — zelf ten principale in het voordeel van den veroordeelde beslissen. In Frankrijk zoowel als in Duitschland zijn de gevallen zeldzaam. Bij ons zou de invoering niet raadzaam geweest zijn, zeker niet in dezen stand van de procedure, vóór het nader-onderzoek. Wij komen er later op terug.

Behalve in het geval van art. 375 2°. zal, wanneer niet terstond afwijzend op de aanvrage wordt beschikt, wel meestal door den Hoogen Raad het nader onderzoek worden bevolen. Ook al maakt de Raad gebruik van zijne bevoegdheid, uit art. 107 R. O. af te leiden, om zich de stukken der zaak te doen overleggen, en „berigten en informatiën" te vragen van den rechter, die de uitspraak deed, zal hij niet dikwijls zonder dat de veroordeelde en getuigen gehoord zijn, „ernstigen twijfel" kunnen hechten aan de juistheid eener rechterlijke uitspraak.

De requirant kan zich doen vertegenwoordigen door een gemachtigde. In dezen stand van het geding zou volgens Mr.

de Pinto de veroordeelde, die, hetzij persoonlijk, hetzij door tusschenkomst van een niet rechtsgeleerd vertegenwoordiger het verzoek heeft ingediend, de bevoegdheid missen, om zich door een rechtsgeleerd raadsman te doen vertegenwoordigen. Echter blijkt niet, dat de gemachtigde, die het request redigeerde, dezelfde moet zijn als die ter terechtzittting de belangen van den aanvrager behartigt. Als hij maar bijzonder schriftelijk gemachtigd is, kan een nieuwe, dan misschien rechtsgeleerd vertegenwoordiger, opkomen. Toch geeft de wet hier weer aanleiding tot vragen, die voorkomen hadden kunnen worden.

d. Het Nader Onderzoek.

„In het geval bedoeld bij het zesde lid van art. 378, draagt de Hooge Raad het nader onderzoek op aan een door hem uit zijn midden benoemden Raadsheer-Commissaris, of aan een door hem met name aan te wijzen lid eener regtbank die nog geen kennis van de zaak heeft genomen."

Wanneer het bewijs en het gewicht van de aangevoerde nieuwe omstandigheid den Hoogen Raad toeschijnen, eene nadere toelichting te behoeven, zal hij eene instructie kunnen bevelen, eene instructie, die, wat haar onderwerp betreft, volgens de opvatting van den wetgever, van het voor-onderzoek, in den 2^{en} titel van het Wetboek van Strafvordering geregeld, niet verschilt. Er wordt dan ook verwezen naar de artikelen van het wetboek, die dit omschrijven. Was dat geheel samenvallen der twee instructies ook de meening der Voorstellers en was de meening van alle Voorstellers dezelfde? „De Hooge Raad — zoo sprak de heer Rethaan Macaré bij de openbare behandeling

in de Tweede Kamer — zal niet hebben getuigen, die wellicht eene andere meening zijn toegedaan en à charge zijn geweest in het eerste geding. Deze zal de Hooge Raad wel kennen uit de stukken, maar niet uit het mondeling debat." Dit onderstelt een verschilpunt van dit onderzoek in vergelijking met het gewone, waarbij de Rechter-Commissaris vrijheid heeft tot het hooren van welke getuigen hij wil. Tot voordeel der regeling is deze meening niet in de wet uitgedrukt.

Immers, van overgroot belang is, dat de Hooge Raad ten minste de feiten, die hem uit de instructie blijken zullen, zooveel mogelijk van alle kanten belicht voor zich zal kunnen hebben.

Eene andere neiging, om het nader onderzoek bij de behandeling over revisie een eigenaardigen stempel te geven, blijkt uit de woorden van den heer Lohman in de Eerste Kamer: „De wetgever gaat van de onderstelling uit, want daarvoor dient de geheele instructie, dat alle ter zake dienende omstandigheden zonder onderscheid zijn gebracht onder het judicium van den rechter". En later sprak hij de zeer merkwaardige woorden: „Het komt niet zoozeer aan op het subjectief gevoelen of iemand al dan niet ernstig twijfelt, als wel op deze meer objectieve elementen: of de omstandigheid vroeger bekend was en welke de band kan zijn met de overige omstandigheden van het proces".

Daar ons het zwaartepunt van de berechting in deze op het nader onderzoek lijkt te vallen, kiezen wij de meening van den laatstgenoemden Voorsteller, die we onbetwistbaar juist achten. Alleen is het te betreuren, dat de wetgever de meening van den Voorsteller niet schijnt te deelen; immers de regeling van

het nader onderzoek geeft voor de aanwezigheid dezer „objec tieve elementen" allerminst een waarborg.

Als wij op de wezenlijke verschilpunten van de twee bedoelde instructies letten, wordt dit duidelijk.

Het gewone voor-onderzoek heeft de strekking om na te gaan, of er reden is om aan te nemen, dat een misdrijf is gepleegd, en zoo ja, of een bepaald persoon met betrekking daartoe moet worden gedagvaard, dan wel of rechtsingang tegen hem moet worden verleend, hetzij met bevel tot instructie, hetzij met onmiddellijke verwijzing der zaak naar de terechtzitting.

Als de vervolging niet wordt gestaakt, heeft later altijd eene openbare behandeling voor den rechter plaats, waarbij de wet de noodige waarborgen voor het vinden der waarheid heeft gegeven. Daartegenover is het gevolg van het nader onderzoek „over revisie" eene openbare behandeling, waarbij zelfs de veroordeelde niet meer wordt gehoord, en waarvan het einde is al of niet verwijzing tot eene *nieuwe* behandeling. De Hooge Raad beslist voornamelijk op grond van het nader onderzoek, terwijl bij de gewone openbare behandeling voornamelijk datgene, wat ter terechtzitting den rechter ter kennis komt, grondslag is voor zijn oordeel. De uitspraken, die in beide gevallen volgen op het totaal onderzoek, zijn beide definitief. De uitspraak van den Hoogen Raad maakt aan de zaak voor goed een einde, als zij afwijzend luidt, maar ook: in het nader onderzoek, door den Hoogen Raad bevolen, wordt de grens van de res judicata en revisie vastgesteld. Deze verschilpunten der beide instructies maken verschil in regeling noodzakelijk. In de instructie, die de Hooge Raad beveelt tot zijne inlichting zouden,

èn omdat de daar aan het licht gekomen feiten, die grondslag der definitieve uitspraak van den Hoogen Raad zullen vormen, in een latere openbare behandeling *niet meer kunnen worden gecontroleerd*, èn omdat die feiten grondslag zullen zijn van *eene zeer buitengewone beslissing*, bijzondere, van die bij het gewoon voorloopig onderzoek gestelde, afwijkende regelen hier beslist noodzakelijk zijn. Onzes inziens had de wet hier een verplicht beëedigd hooren van de getuigen moeten voorschrijven.

Afwijking van het stelsel van het bestaande Wetboek zou hare rechtvaardiging gevonden hebben in den *buitengewonen aard* van deze instructie.

Zij het ons vergund, nog ééne aanhaling te doen, ditmaal uit de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer. Daar wordt gezegd: „Het gerechtshof heeft over het novum als zoodanig niet meer te beslissen. De uitspraak van den Hoogen Raad is op dit punt eene definitieve. Zij verplicht het gerechtshof tot een nieuw onderzoek der zaak, waarbij over het al of niet bewezene van het novum geene afzonderlijke uitspraak moet worden gedaan." Zelfs over de beslissing van den Hoogen Raad blijkt de bewijskracht van het feit, niet door verklaringen onder eede afgelegd voor den instrueerenden rechter gestaafd, heen te reiken. Dat op dit punt de regeling onvoldoende is, is naar ons bescheiden oordeel onbetwistbaar.

Zoowel volgens de Duitsche als de Fransche en Belgische wetten worden getuigen in het nader onderzoek onder eede gehoord. In de Belgische wet wordt dit niet uitdrukkelijk voor deze instructie voorgeschreven, maar het geldt als algemeene

regel voor elke instructie ook hier. In de Duitsche regeling is het voorschrift facultatief.

Mr. J. van Drooge, [1]) die in het Weekblad van het Recht nog meer goede gronden voor toelating van den getuigeneed in het nader onderzoek noemt, gaat wel wat ver door komplotten tegen de justitie te vreezen. Evenals het bekende komplot in Frankrijk zullen ook de zijne waarschijnlijk hersenschimmen blijken. Overigens is zijn oordeel eenzijdig, daar hij den getuigeneed alleen verdedigt als waarborg tegen misleiding der justitie. Wij verdedigen dien eed meer objectief opdat feiten, geen vermoedens voor den Hoogen Raad mogen gebracht worden, ook in het belang van den veroordeelde, daar evengoed het geval is te denken, dat een „komplot" tegen hem wordt gesmeed.

Voeren wij ten slotte nog aan de woorden van Mr. de Pinto: [2]) „Men denke over de meerdere of mindere beteekenis van 's Hoogen Raads uitspraak in revisie zooals men wil, dit moet bij mogelijk verschil van gevoelen daaromtrent vaststaan, dat waar men van den raad vordert eene beslissing der vraag, of de aanvraag om revisie is „voldoende gerechtvaardigd", men hem niet één geoorloofd middel mag onthouden om daarover in facto zijne overtuiging te vestigen. Dat nu doet men wel, als in het „nader onderzoek", tot 's Raads voorlichting gehouden, elk dwangmiddel ontbreekt om de getuigen tot het uitbrengen van ware verklaringen te nopen".

Het nader onderzoek wordt opgedragen, hetzij aan een door

---

1) W. 7251. Het nader onderzoek in het Revisie-Voorstel.

2) W. 7258.

den Hoogen Raad uit zijn midden gekozen Raadsheer-Commissaris of aan een door hem met name aan te wijzen lid eener rechtbank, die nog geen kennis van de zaak heeft genomen. Naar de Duitsche en Oostenrijksche wetten leidt een rechter de instructie, volgens de Fransche en Belgische geschiedt het door een college; de Fransche wet draagt het onderzoek op aan de Strafkamer van het Hof van Cassatie, die zich weer kan doen voorlichten door „commissions rogatoires." Onze regeling is wel zoo eenvoudig en in overeenstemming met ons stelsel van Strafvordering.

e. Na het Nader Onderzoek.

Na afloop van het onderzoek deelt de Raadsheer-Commissaris of de met het onderzoek belaste rechter de stukken mede aan den Procureur-Generaal, die aan den Hoogen Raad ten spoedigste verslag en zijn requisitoir indient.

In het Voorloopig Verslag [1]) der Tweede Kamer wordt er op gewezen, dat de rol van het Openbaar Ministerie in den regel niet die is van het uitbrengen van rapport. Voor het geval, dat een lid van den Hoogen Raad het onderzoek geleid heeft, lag het voor de hand, hem het rapport te doen uitbrengen. Ook in het geval, dat de Procureur-Generaal zelf requirant van revisie is, moest het rapporteeren de taak van een raadsheer zijn. Daarom had deze regeling, hoewel voor het overblijvende geval, als het onderzoek aan een rechter wordt opgedragen, iets omslachtiger, toch voor alle gevallen kunnen worden ingevoerd.

---

1) Ad art 378*d*, eerste lid.

De Procureur-Generaal doet zijn requisitoir aan den veroordeelde beteekenen binnen acht dagen na de indiening. Heeft de veroordeelde zich nog niet van een raadsman voorzien, dan heeft hij daartoe gelegenheid, wanneer hij gebruik wenscht te maken van de bevoegdheid, hem door de wet gegeven om eene memorie in te leveren. De wet zegt n.l. „dat hij zich in alles wat die memorie betreft beraden kan met een raadsman, die door hem met inachtneming van art. 133 Wetboek van Strafvordering gekozen of anders aan hem door den President van den Hoogen Raad toegevoegd wordt."

Het oorspronkelijk Voorstel bevatte in zijn eersten vorm slechts de woorden: „de raadsman van den verzoeker kan de aanvrage mondeling toelichten, en daarbij eene memorie overleggen."

De Memorie van Antwoord [1]) op het Voorloopig Verslag aan de Tweede Kamer zegt: „indien door den Hoogen Raad een nader onderzoek wordt ingesteld, is het wenschelijk, dat daarna de veroordeelde *steeds* door een raadsman wordt bijgestaan". In de Wet echter is de aanwezigheid van een raadsman aan de indiening eener memorie verbonden.

Heeft nu de veroordeelde van deze geen gebruik gemaakt, dan is, volgens de letter der wet gekozen noch toegevoegde raadsman aanwezig en is, aangezien art. 378 den raadsman doet treden „in de plaats van den gemagtigde", de veroordeelde in dat geval van allen bijstand verstoken. [2]) Door onduidelijke redactie van art. 378 1e lid en te groote beknopt-

---

1) Ad art. 379, laatste lid.

2) Zie W. 7256.

heid, het gevolg van de zucht om de stof samen te dringen, van art. 379 laatste lid, is het thans mogelijk, dat de Hooge Raad zich door de Wet verplicht ziet, den veroordeelde allen bijstand te weigeren. Toch, hoewel deze interpretatie verdedigd is, meenen wij de meer ruime te moeten voorstaan en als de bedoeling der wet te moeten beschouwen, dat ook als geen memorie wordt ingediend, de veroordeelde een raadsman zal kunnen verkrijgen.

De openbare terechtzitting volgens art. 378 eerste lid wordt thans herhaald, terwijl in plaats van den gemachtigde de raadsman wordt opgeroepen en gehoord.

De beslissing van den Raad kan nu inhouden:

1°. afwijzing der aanvrage.

2°. bevel tot een aanvullend onderzoek.

3°. verwijzing als voren.

Alle beslissingen, hier en vroeger genoemd, worden binnen veertien dagen na de uitspraak vanwege den Procureur-Generaal aan den veroordeelde beteekend.

Moet de Hooge Raad de bevoegdheid hebben, die hij thans mist, om de zaak ten principale in het voordeel van den veroordeelde te beslissen? Het is waar, de buitenlandsche wetten geven den rechter over revisie deze bevoegdheid, maar men moet niet vergeten, dat, wat de Duitsche en Oostenrijksche wetten aangaat, de rechter, die de uitspraak deed, over de al of niet gewenschtheid harer herziening te oordeelen heeft. In vele gevallen zal hij, als de grondslag van zijn oordeel is weggevallen, dat al spoedig bemerken en eene nieuwe behandeling zal dan onnoodig zijn.

Het lijkt niet noodzakelijk, dat de Hooge Raad deze bevoegdheid bezit; in de enkele gevallen, waarin zulk eene beslissing mogelijk zou zijn, is de gunstige uitspraak van den nieuwen rechter zoo waarschijnlijk, dat de veroordeelde eene nieuwe behandeling niet behoeft te vreezen. Bovendien is het niet te ontkennen, dat alleen eene nieuwe behandeling met gevolgde gunstige beslissing eerherstel is, zoo volledig en schitterend door het bekend worden van de geheele zaak, als door geen publicatie in Reichsanzeiger of dagbladen is te verkrijgen.

Ook dient niet te worden vergeten, dat de Hooge Raad in den regel niet over *feiten* heeft te oordeelen.

C. Procedure in Revisie.

a. Rechter in Revisie.

De aanwijzing van een gerechtshof als rechter in revisie vond in Mr. de Pinto een krachtig bestrijder. Volgens hem zou het zeer af te keuren zijn, dat hier geen rekening was gehouden met de geldende begrippen omtrent de rechterlijke hiërarchie. Zonder eene ingrijpende verandering van het geheele stelsel, was echter aan dit bezwaar niet te ontkomen.

Bij de oude regeling kon van dezen strijd geen sprake zijn, daar de Hooge Raad zelf de uitspraak vóór de verwijzing vernietigde.

Nu dit voorschrift niet behouden is, is opdracht aan een gerechthof aan den éénen kant om appèl uit te sluiten, wat, nadat drommen rechters zich over de zaak hebben uitgesproken,

rationeel schijnt, aan den anderen kant, wijl opdracht der nieuwe behandeling aan een gerechtshof in de nu geringst mogelijke mate tegen bedoelde begrippen zondigt, de beste oplossing.

De Memorie van Toelichting aan de Eerste Kamer bevat deze zinsnede over dit onderwerp: „Wat de opmerking betreffende de goede begrippen van hiërarchie aangaat, nemen de ondergeteekenden de vrijheid te verwijzen naar § 3, waarin besproken zijn de gevallen, waarin een eerste uitspraak door den Hoogen Raad in eerste en laatste ressort gewezen is. De vernietiging van een arrest van een gerechtshof door een gerechtshof, nadat de Hooge Raad daartoe vooraf de gelegenheid geopend heeft, kan bezwaarlijk met die goede begrippen in strijd worden geacht. Evenmin, indien art. 105 R. O. mocht toelaten, dat ook in dat geval revisie kan worden toegepast. Immers, zooals in § 3 reeds werd opgemerkt, geldt deze dan de feitelijke beslissing van den lageren rechter".

b. Behandeling.

De behandeling na verwijzing vereischte, wat de vormen betreft, geene speciale regeling, omdat het wetboek die in hooger beroep regelt, waarmede de procedure na verwijzing groote overeenkomst vertoont. Art. 379*c* verklaart dan ook de artikelen, die de behandeling in hooger beroep omschrijven, in deze van toepassing.

De zaak wordt dus evenals in hooger beroep, door eene dagvaarding, vanwege den Procureur-Generaal aan den beklaagde beteekend, aanhangig gemaakt. Niet toepasselijk is in revisie de bepaling van art. 237 4e en 5e lid, die het recht van afstand

toekennen, zoolang nog niet gedagvaard is. Van eene intrekking der revisie-aanvrage nadat de Hooge Raad eenmaal de verwijzing heeft uitgesproken, kan uit den aard der zaak geen sprake wezen.

Overigens verwijzen wij naar de artikelen, in art. 379*c* genoemd.

Eenige bepalingen eischten eene speciale formuleering. Zoo bevatten art. 379*c* lid 1 en 2 voorschriften, overeenkomende met art. 235; art. 379*c* lid 2 neemt de voor den veroordeelde gunstige bepaling van art. 71 R. O. over. Art. 243 kon hier niet van toepassing zijn in verband met de uitsluiting van den rechter, die de aangevallen uitspraak deed, van de geheele herziening. Lid 4 van ons artikel bepaalt nu in afwijking van art. 243, dat de instructie, wanneer die plaats heeft, zal worden gevoerd door een Raadsheer-Commissaris, daartoe door het gerechtshof aangewezen.

Over den inhoud van beraadslaging en beslissing spreken wij mede in de volgende afdeeling.

c. Onderwerp der nieuwe Behandeling.

Een vraag, ter sprake gekomen in de afdeelingen en ook buiten de Kamer, van veel belang is, of het, zooals de nieuwe regeling aanwijst, de voorkeur verdient, dat de rechter over revisie de zaak ter nieuwe behandeling, als hem dit noodig voorkomt, naar een anderen rechter verwijst, zonder de vroegere uitspraak door de beslissing aan te tasten, dan wel dat die uitspraak vóór de verwijzing zou worden vernietigd, zooals voor één geval bij uitzondering, waar het zeker om den aard aan-

beveling verdient, onze wet, en zooals de Fransche wet algemeen voorschrijft.

De gevolgen zijn ver strekkend. In de eerste plaats zou opschorting of schorsing van de tenuitvoerlegging der straf bij vernietiging der uitspraak geen grond hebben, want er zou geen arrest of vonnis, dus ook geen enkel gevolg daarvan meer bestaan.

De behandeling der zaak in revisie zou, als tenminste de wet niets op dit punt voorschreef, als logisch gevolg van de vernietiging der uitspraak, geheel onafhankelijk van de vroegere moeten zijn. De nieuwe rechter zou de stukken uit het vorig proces zelfs niet behoeven in te zien. Dat de rechter in gelijke verhouding tot de zaak zou staan als de vroegere, zou ten gevolge hebben, dat de uitspraak bijna zeker een andere dan de voorafgaande zou zijn; immers, dat twee rechters precies dezelfde uitspraak zouden geven met denzelfden strafinhoud als gevolg van volkomen gelijke overtuiging, is niet waarschijnlijk. Bovendien, waar zouden de grenzen der nieuwe behandeling ophouden? Als de nieuwe beklaagde een ander vroeger gepleegde strafbare handeling bekent, als van een later misdrijf blijkt, als een medeplichtige ontdekt wordt, zal dat alles dan onderwerp der nieuwe behandeling moeten zijn? De vroeger uitgesproken meeningen van den vorigen rechter hebben geen kracht voor den nieuwen, verklaringen van gestorven getuigen en deskundigen verliezen niet al hun waarde, maar het direkt verband er van met de zaak wordt verbroken.

De Duitsche wet schrijft in § 410 slechts voor: „andernfalls verordnet das Gericht die Wiederaufnahme des Verfahrens

und die Erneuerung der Hauptverhandlung", waaruit van geen vernietiging der vroegere uitspraak blijkt, maar het ontwerp (§ 334 abs. 1 des Entwurfs III[1]) luidde: „in der erneuten mündlichen Verhandlung ist anderweit in der Sache selbst zu erkennen und das ergangene Urtheil aufzuheben." De wijziging had plaats op geheel vormelijken grond: „weil es nicht gut klinge, wenn das Urtheil aufgehoben und gleich wieder ebenso erkannt werde". (Protocoll § 626). Daarom houden Duitsche wetenschap en jurisprudentie aan de ontwerp-redactie vast: „nach erfolgter Wiederaufnahme giebt es für den erkennenden Richter keine andere Beschränkung als diejenige, welche § 413 abs. 2 darstellt; von dieser abgesehen, ist die neue Urtheilsfällung eine ganz selbstständige und von der früheren völlig unabhängige"[2]). Zelfs als a limine litis blijkt, dat de beslissing tot herziening van allen grond was verstoken, is „der Straffall auf's neue zu erledigen"[3]). Na nieuwe behandeling kan zonder gebleken verstoring der feiten en bewijsmiddelen een van de vroegere afwijkende uitspraak volgen. In een der op die vraag betrekking hebbende vonnissen leest men: „die Vorschrift dasz eine Wiederaufnahme des Verfahrens zum Zwecke der Anderung der Strafe innerhalb des durch dasselbe Gesetz bestimmten Strafmaaszes nicht stattfindet (§ 403 Strafpr.) verliert ihre Bedeutung, sobald die Wiederaufnahme des Verfahrens durchgesetzt

---

1) Zie F. Woermann, Das Wiederaufnahmeverfahren. Kommentar. Berlin, 1899, S. 30.

2) Loewe. Die Strafprozeszordnung für das deutsche reich, '88, p. 737.

3) Verschillende vonnissen van het Reichsgericht, zie Woermann, noot 1 ad § 410.

ist". Maar nog verder wordt van de oude behandeling afgedwaald in een ander arrest, dat het volgende te lezen geeft: „die neue Hauptverhandlung erstreckt sich von selbst auf eine im früheren Urtheil übergangene, nicht mit abgeurtheilte Straftat"[1] En een zorgelijk getrokken grens wordt overschreden door Binding, wiens meening luidt: „ist in der Stelle des in dem früheren Urtheil angewendeten Gesetzes ein neues getreten, so hat das im Wiederaufnahmeverfahren erkennende Gericht das neue Gesetz anzuwenden, soweit es nicht durch § 413 abs. 2 beschränkt ist".[2] Wat verhindert, als we zoover zijn gevorderd, het geven eener andere beslissing om veranderde jurisprudentie van den hoogsten rechter, wat verhindert revisie wegens rechtsdwaling?

De tegenstand tegen deze laatste uit zich immers niet alleen tot het afsnijden der aanvrage tot die doeleinden, maar wel degelijk om de revisie zelf in dat geval te verijdelen.

Wel is waar kan ook bij de Duitsche regeling om deze redenen de revisie niet worden toegelaten, maar het gevolg der nieuwe behandeling blijft af te keuren en het is de vraag, of de wetgever die gevolgen, reeds in het Duitsche recht afgeleid uit een onderstelde bedoeling der wet, alle zal kunnen uitsluiten, als zij logisch volgen uit de vernietiging van het vroegere vonnis.

Als eigenaardige bepaling, geheel in overeenstemming met het geheele stelsel, waarbij de rechter over revisie de zaak

---

1) Urtheil des R. G. II vom 21 Mai 1889.

2) Binding. Handbuch des Strafrechts, 1885, Bd. I, S. 241.

zooal niet afdoet, dan toch geheel en al in staat van wijzen brengt, herinneren we aan wat de Fransche wet voorschrijft: „elle fixera les questions qui devront être posées".

Hoever gaat nu bij ons de bevoegdheid van het gerechtshof, waarnaar de zaak ter nieuwe berechting is verwezen?

Art. 378 al. 5 zegt, dat de Hooge Raad de zaak verwijst naar het gerechtshof, ten einde haar *opnieuw te onderzoeken*.

De beslissing is wat haar inhoud betreft beperkt tot handhaving der uitspraak of vernietiging daarvan met vrijspraak van den veroordeelde, bepaling van niet-strafbaarheid of niet ontvankelijkverklaring van het Openbaar Ministerie of nieuwe veroordeeling; „met toepassing van een minder zware strafbepaling" werd hier om het (reeds in het hoofdstuk „de amendementen" medegedeelde), door de voorstellers zelf aan art. 379*c* toegevoegde lid, uit art. 378 5e lid geschrapt.

Thans wordt in de wet behalve nog in art. 379*c* 7e en 8e lid, niet over den inhoud der nieuwe veroordeelende beslissing gesproken.

Mogen we nu aannemen, dat het hof een minder zware straf mag opleggen dan de vroegere rechter? In verband met de opvatting der voorstellers, menigmaal kenbaar gemaakt, dat de herziening niet tot vermindering van straf moet kunnen leiden, behalve wanneer een minder zware strafbepaling wordt toepasselijk geacht, kunnen we tot dat besluit niet komen. Door de schijnbaar onbeteekenende wijziging van art. 378 lid 5 vervalt een argument voor de minder ruime beslissing. Toch geeft de analogie van de bedoelde woorden met de overeenkomstige van art. 375 lid 1 eene aanwijzing.

De beslissing zal aldus slechts kunnen inhouden:

1°. Handhaving der uitspraak.

2°. Vernietiging van het arrest of vonnis of wel van beide met *a*, vrijspraak van den veroordeelde,

b. verklaring van zijne niet-strafbaarheid,

c. de niet-ontvankelijkverklaring van het Openbaar Ministerie,

d. Nieuwe veroordeeling met toepassing eener minder zware strafbepaling of (379*c* laatste lid) eener zwaardere strafbepaling zonder strafverzwaring.

Maar de nieuwe behandeling is niet los van de vroegere, art. 379*c* zegt: „de beraadslaging, bedoeld bij art. 211 geschiedt naar aanleiding zoowel van het onderzoek op de teregtzitting in herziening als van het onderzoek op de vorige teregtzittingen, waarop de zaak werd behandeld, zooals dit volgens de processen-verbaal dier teregtzittingen heeft plaats gehad; het geregtshof *mag* zijn uitspraak mede gronden op hetgeen in die processen-verbaal is vermeld."

Het eerste deel der zinsnede is wat de woorden: „teregtzitting in herziening" betreft, onduidelijk. Is het de terechtzitting van het hof in revisie of van den Hoogen Raad, die verwees? In het eerste geval is dat deel der bepaling geheel overbodig, in het tweede geval is zij onjuist in verband met het tweede lid; hoe toch zou de uitspraak mede gegrond kunnen zijn op wat voor en tegen de revisie eenvoudig is in het midden gebracht zonder beëedigde verklaringen? Dat de uitspraak gegrond kan worden op wat ten eersten processe aan den dag gekomen is, moet men wel aannemen met het oog op de vergankelijkheid van de bewijsmiddelen; als een getuige

gestorven is, moet zijn vroegere verklaring, behoudens tegenbewijs, als met de materiëele waarheid overeenstemmend worden beschouwd (als men dat tegenbewijs uitsloot, zou in vele bekende zaken nooit revisie hebben kunnen geschieden); maar dit behoeft nog geen reden te zijn, waarom de rechter aan den leidband der vroegere onderzoeken zou behoeven te loopen; het onderzoek moet zooveel mogelijk onbevooroordeeld zijn. De Duitsche wet bevat dan ook zulk een de behandeling beheerschende bepaling niet. Het zou de voorkeur hebben verdiend, wanneer een redactie ware getroffen, waardoor de nieuwe rechter gebruik kon maken van het vroeger aan het licht gekomene, alleen voor zoover dit noodzakelijk was, maar overigens zooveel mogelijk tot eene *geheel* nieuwe behandeling der zaak door de wet verplicht ware.

Voor appèl vindt men in art. 246 wel is waar eene overeenkomstige bepaling, maar dáár is zij, hoewel men erkent, dat zij in strijd is met het beginsel der mondelinge behandeling[1]), noodzakelijk om eene geheele herhaling van het vroeger gehouden onderzoek te voorkomen. Die reden kan hier niet bestaan, daar de nieuwe behandeling in revisie uitzondering is en blijven zal; hier is de reden een andere; de bevoegdheid is slechts noodig voor zoover vroegere bewijzen niet meer zijn te controleeren. Ook kennisneming is noodzakelijk. Verder moest de bevoegdheid om van de processen-verbaal van vroegere onderzoeken gebruik te maken, niet gaan.

Zal de rechter in revisie, als de nieuwe omstandigheid, die

---

1) Simons, p. 200.

de grondslag voor de verwijzing vormde, onwaar of irrelevant blijkt, maar er andere nieuwe feiten of bewijsmiddelen aan den dag treden, die een nieuw licht op de zaak werpen, eene andere beslissing mogen geven dan de eerste rechter? En zal hij dit ook dan mogen doen, wanneer, zonder dat andere nieuwe omstandigheden zijn gebleken, zijn oordeel over de in het vroegere proces reeds bewezen feiten en omstandigheden een ander is dan van den eersten rechter en hij de schuld die deze uit die feiten en omstandigheden afleidde, niet bewezen acht?

Beide gevallen besprak de heer Loeff in de Tweede Kamer. Hij meende, dat de nieuwe omstandigheid niet alleen de aanleiding, maar ook de grondslag van de nieuwe behandeling vormde.

De heer Lohman verdedigde op grond van de woorden van het Voorstel de ruime opvatting, waarvan hij bovendien de juistheid trachtte aan te toonen. Immers, wat het Voorstel betrof, art. 278 5e lid zegt, dat de Hooge Raad de zaak naar een gerechtshof kan verwijzen, teneinde haar *opnieuw te onderzoeken*, en *naar gelang daartoe termen zijn*, een der daar genoemde beslissingen te geven. Ook in art 379c 7e lid wordt het hof opgedragen, *opnieuw recht* te doen.

Wenschelijk was volgens den Voorsteller de geheele vrijheid van het hof in zijn onderzoek en beslissing, omdat het niet aanging, den veroordeelde ondanks de overtuiging des rechters van zijne onschuld ter wille van het formeele recht en de vastheid der res judicata toch in de gevangenis te laten.

Voor het eerste geval, als den rechter een ander nieuw feit blijkt, was de opmerking o. i juist, dat tal van nieuwe feiten *ten*

laste van den veroordeelde kunnen worden aangevoerd, die de veroordeeling doen handhaven, ook al blijkt het novum gegrond. Waarom zouden dan nieuwe feiten in zijn voordeel geen grondslag voor de uitspraak kunnen zijn?

Een ander argument, daarin gelegen dat het novum, dat den Hoogen Raad tot de revisie deed besluiten, van kracht zou blijven, daar anders het hof een hof van appèl op den Hoogen Raad zou worden, lijkt ons minder juist. Ons wil het eer toeschijnen, dat de beslissing van den Raad ook over het novum slechts eene voorloopige zijn kan, omdat het oordeel slechts kan gevormd worden op grond van de stukken. Reeds elders betoogden we, hoe weinig middelen bestaan tot waarborg voor een juist oordeel.

Reden om aan te nemen, dat de beslissing over het novum onaantastbaar zou zijn, schijnt niet te bestaan.

De authentieke interpretatie van den Voorsteller besliste de vraag niet, meende de heer Pijnappel. Een bewijs, dat de wet nog plaats tot twijfel laat, wat te betreuren is met het oog op het belang van dit onderdeel. Toch kunnen we moeilijk tot eene aan die des Voorstellers tegenovergestelde meening komen. De wet, gelooven we, is duidelijk op dit punt. Voor het eerste geval kunnen we het slechts toejuichen. Immers, hoe dan ook gebleken, er is een novum, maar voor het tweede, als de nieuwe omstandigheid voor het hof haar kracht verliest en slechts de oude feiten overblijven, wordt de conclusie, waartoe de wet ons noodzaakt, bedenkelijk. De veroordeelde heeft de gunstige uitspraak dan eigenlijk aan een toeval te danken. Bij de eerste behandeling zijner zaak heeft de rechter

(waarschijnlijk ook die in appèl, wellicht nog een andere na cassatie) zich over de feiten uitgesproken, thans heeft een andere rechter een ander oordeel, een volgende zou het oordeel des eersten rechters weer kunnen hebben; als de Hooge Raad het nieuw arrest casseert op grond van verzuim in de vormen, kan dit blijken.

Hier loopt de vastheid der res judicata wel wat gevaar! De grond van herziening, herstel van een dwaling, vervalt hier.

De rechter in revisie zal dus volgens onze meening, wat de twee bedoelde gevallen betreft, geheel zelfstandig en onafhankelijk van wat vooraf ging, op de feiten te zijner beschikking zijne nieuwe uitspraak gronden. Toch is hij, zooals we reeds zagen, wat zijne beslissing betreft, gebonden door het voorschrift van art. 378 5e lid. Daaruit blijkt, dat hij niet bevoegd zal zijn, eene andere uitspraak te geven, omdat hij meent, dat de vroegere rechter in zijne opvatting omtrent de wet dwaalde.

Ook zal zijne uitspraak niet eene reformatio in pejus kunnen tengevolge hebben. De nieuwe veroordeeling zal niet tot eene zwaardere straf kunnen leiden. Het blijkt uit art. 378 5e lid, waarvan de slotzin: „met toepassing van een minder zware strafbepaling", immers alleen verviel in verband met het toegevoegde laatste lid van art. 379c. Dit zegt nu zeer duidelijk: „zonder dat echter de straf de bij het vernietigd arrest of vonnis opgelegde straf mag te boven gaan", hetgeen wel alleen op het daar bedoelde geval schijnt betrekking te hebben, doch in overeenstemming met de ratio dezer woorden (zij werden toegevoegd, om het beginsel, door de Voorstellers in hunne Memorie van Antwoord § 3 aangegeven, te handhaven) moeten

ze meer algemeen worden opgevat. Het beginsel, dat de nieuwe uitspraak niet tot eene zwaardere straftoepassing zal kunnen leiden, ware ondanks dit alles, beter door eene algemeene bepaling buiten twijfel gesteld.

Art. 379*c* laatste lid, waarvan we den inhoud reeds bespraken, heeft, zooals het luidt, eene wijdere strekking dan de Voorstellers bedoelden. Het werd toegevoegd voor het geval dat een strafbaar feit, waarvoor geene veroordeeling volgde, den veroordeelde bij akte van dagvaarding in eersten aanleg *secundair* was ten laste gelegd, terwijl hij bij nieuw onderzoek daaraan schuldig bleek. De woorden verhinderen thans niet, dat het art. toepasselijk wordt geacht, ook als verschillende van elkander onafhankelijke feiten waren ten laste gelegd.

In dit art. is het woord „beklaagde" gebruikt. De terminologie der wet is op dit punt onvast. Beter ware het, steeds van „veroordeelde" te spreken, daar de vroegere veroordeeling in stand is gebleven.

d. Gevolgen der nieuwe beslissing.

In art. 379*b* dat over de verwijzing handelt, en waar men dus de behandeling der gevolgen van de nieuwe beslissing niet zoeken zou, komt de volgende bepaling voor: „wordt de veroordeeling gehandhaafd of een nieuwe veroordeeling uitgesproken, dan wordt het er voor gehouden, dat de straf onafgebroken is ten uitvoer gelegd."

Tegen dit beginsel werd bij de behandeling in de afdeelingen der Tweede Kamer een enkele stem verheven, maar het beginsel lijkt zoo logisch, dat het ons voorkomt, geheel overbodig

in de wet uitdrukking te hebben verkregen. Als toch de uitvoering der straf van den veroordeelde, om een reden, die buiten zijn wil ligt, wordt onderbroken, — wel is waar kan het verzoek van hem zijn uitgegaan, maar dan heeft de Hooge Raad de zaak toch verwezen en de aanvrage kan ook van den Procureur-Generaal uitgegaan zijn — dan is het zeer natuurlijk, dat zijn straftijd als doorloopend wordt beschouwd; bij afbranding der gevangenis, bij krankzinnigheid, waardoor de straf tijdelijk onderbroken kan worden, zou men niet anders oordeelen. De Duitsche wet acht het dan ook niet noodig, het uitdrukkelijk te bepalen. Doch de bepaling doet de vraag rijzen, of dit de eenige concessie is, die onze wet doet aan hem, over wiens zaak op buitengewone wijze is beslist. Was de later van schuld onthevene de eerste maal tot een geldboete veroordeeld, zal de reeds betaalde som hem worden teruggegeven? Zal het corpus delicti, als het delict is weggevallen, hem worden teruggegeven? Hoe als een bijkomende straf is uitgesproken?

Van het instituut „schadeloosstelling" zijn deze mogelijke gevolgen der nieuwe beslissing scherp te onderscheiden. Evenals de Duitsche praktijk zal men ook bij ons wel tot de voor den veroordeelde gunstige meening moeten komen, daar het niet waarschijnlijk is, dat de wetgever deze natuurlijke appendices der revisie heeft willen *doodz*wijgen.

e. Slotbepaling.

Art. 379*e* geeft uitdrukking aan de opvatting van den wetgever, dat de rechter, die op eenigerleiwijze tijdens de gewone

behandeling met de zaak in aanraking kwam, van de buitengewone moet worden verwijderd gehouden.

De rechter, die aan de behandeling der zaak in cassatie deel nam, is, omdat hij zich immers niet over de feiten uitsprak, terecht hiervan uitgesloten.

Bijlage.

ACHTTIENDE TITEL VAN HET WETBOEK VAN STRAFVORDERING.

Van herziening van arresten en vonnissen.

Art. 375. Herziening van een in kracht van gewijsde gegaan arrest of vonnis kan plaats hebben op grond van eenige omstandigheid, die bij het onderzoek ter teregtzitting den regter niet bekend was en die, op zich zelve of in verband met de vroeger geleverde bewijzen, ernstigen twijfel doet ontstaan aan de juistheid der uitspraak en, ware zij bekend geweest, zoude hebben kunnen leiden hetzij tot vrijspraak van den veroordeelde, hetzij tot ontslag van regtsvervolging op grond dat deze niet strafbaar was, hetzij tot niet-ontvankelijkverklaring van het Openbaar Ministerie, hetzij tot toepasselijkverklaring van eene minder zware strafbepaling.

Indien twee of meer beklaagden bij onderscheidene arresten of vonnissen als schuldig aan hetzelfde strafbare feit zijn veroordeeld en die beslissingen niet zijn overeen te brengen, kan op dien enkelen grond herziening van deze uitspraken plaats hebben, ook al mogten zij niet alle in kracht van gewijsde zijn gegaan, maar een of meer daarvan zijn gewezen bij verstek.

Art. 376. De aanvrage tot herziening wordt bij den Hoogen Raad aangebragt door het indienen van eene vordering door den Procureur-Generaal of van een verzoekschrift door een of meer der veroordeelden, te wier aanzien het arrest of vonnis is gegaan in kracht van gewijsde, of door een bijzonder daartoe schriftelijk gemagtigde.

Art. 377. De vordering of het verzoekschrift houdt, op straffe van niet-ontvankelijkheid, in de omstandigheid, waarop de aanvrage steunt met opgave der bewijsmiddelen, waaruit van die omstandigheid blijken kan.

Art. 378. De Hooge Raad, gehoord ter openbare teregtzitting den Procureur-Generaal en den gemagtigde, indien deze er is, of dezen behoorlijk opgeroepen, en indien het nader onderzoek omschreven in art. 379 of 379*a* bevolen is geweest, in plaats van den gemagtigde den gekozen of toegevoegden raadsman of dezen behoorlijk opgeroepen, spreekt de met redenen omkleede beslissing in het openbaar uit.

De gemagtigde of de raadsman kan vóór de openbare behandeling ter griffie inzage nemen van de stukken.

Voldoet de aanvrage niet aan de vereischten bij art. 377 gesteld, dan verklaart de Hooge Raad haar niet ontvankelijk.

Acht hij de aanvrage niet voldoende geregtvaardigd, dan wijst hij die af.

Acht hij de aanvrage voldoende geregtvaardigd, dan wordt in het geval van het eerste lid van art. 375 de tenuitvoerlegging van de beslissing, waarvan de herziening gevraagd is, opgeschort of geschorst en verwijst hij de zaak naar een geregtshof, dat van haar nog geen kennis heeft genomen, ten einde haar opnieuw te onderzoeken en, naar gelang daartoe termen zijn, de uitspraak te handhaven of met vernietiging van het arrest of vonnis of wel van beide, hetzij den veroordeelde vrij te spreken, hetzij diens niet-strafbaarheid of de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie uit te spreken, hetzij den veroordeelde opnieuw te veroordeelen. In het geval van het tweede lid van art. 375 vernietigt hij de arresten of vonnissen en verwijst de beklaagden naar een geregtshof, dat van geen der zaken nog kennis heeft genomen en zulks ten einde die opnieuw te onderzoeken en daarin bij een en hetzelfde arrest regt te doen.

Acht hij, alvorens eene beslissing te nemen, een nader onderzoek noodig, dan beveelt hij dit.

Zijn bij het gewijsde meerdere personen veroordeeld, dan beslist de Hooge Raad tot welke personen de herziening zich zal uitstrekken.

Mogt vóór of gedurende de behandeling der door den Hoogen Raad verwezen zaak een veroordeelde overlijden, dan wordt het geding

niettemin voortgezet en door den regter, voor wien de zaak dient of zal dienen, een curator *ad hoc* benoemd.

Alle beslissingen van den Hoogen Raad in dit artikel bedoeld, worden binnen veertien dagen na de uitspraak vanwege den Procureur-Generaal bij den Hoogen Raad aan den veroordeelde beteekend.

Art. 379. In het geval bedoeld bij het zesde lid van artikel 378, draagt de Hooge Raad het nader onderzoek op aan een door hem uit zijn midden benoemden raadsheer-commissaris, of aan een door hem met name aan te wijzen lid eener regtbank die nog geen kennis van de zaak heeft genomen.

Op dat onderzoek zijn de artikelen 102, 103 en 208 van toepassing. Geschiedt het onderzoek door een lid eener regtbank, dan heeft dit lid dezelfde bevoegdheden als een raadsheer-commissaris. Het verlof tot huiszoeking en de magtiging tot het onderzoeken en in beslag nemen van geschriften, boeken en andere zaken worden verleend hetzij door den Hoogen Raad, hetzij door het college waartoe de met het onderzoek belaste regter behoort.

Na afloop van dit onderzoek deelt de raadsheer-commissaris of de met het onderzoek belaste regter de stukken mede aan den Procureur-Generaal bij den Hoogen Raad, die ten spoedigste zijn verslag en requisitoir bij dit college indient.

De Procureur-Generaal doet zijn requisitoir aan den veroordeelde beteekenen binnen acht dagen na de indiening.

De veroordeelde kan binnen veertien dagen na de beteekening in het vorige lid vermeld, eene memorie ter griffie van den Hoogen Raad inleveren. De bevoegdheid daartoe wordt hem bij die beteekening op straffe van nietigheid kenbaar gemaakt. Hij kan zich in alles wat die memorie betreft beraden met een raadsman, die door hem met inachtneming van art. 133 gekozen of anders aan hem door den president van den Hoogen Raad toegevoegd wordt. De artikelen 122—125 zijn ten deze toepasselijk.

Art. 379*a*. Acht de Hooge Raad de zaak nog niet voldoende toegelicht dan beveelt hij een nader onderzoek, des noodig met aanwijzing van een anderen raadsheer-commissaris of anderen regter. Op deze beslissing is het laatste lid van artikel 378, en op het nader onderzoek artikel 379 van toepassing.

Art. 379*b*. In geval van het eerste lid van art. 375 kan de Hooge Raad bij de verwijzing bevelen, dat de veroordeelde, die zijn straf ondergaat, naar een huis van bewaring overgebragt en tot de eindbeslissing op den voet van een voorloopig aangehoudene behandeld worde, met dien verstande dat hij in geen geval langer dan den nog niet volbragten straftijd mag worden aangehouden. Wordt de veroordeeling gehandhaafd of eene nieuwe veroordeeling uitgesproken, dan wordt het er voor gehouden, dat de straf onafgebroken is ten uitvoer gelegd.

In geval van het tweede lid van artikel 375 kan de Hooge Raad bij de verwijzing bevelen, dat de beklaagden in verzekerde bewaring zullen worden genomen. Bij de eindbeslissing zal worden bepaald, dat de reeds vroeger ondergane straf alsmede de uit kracht van dit artikel ondergane preventieve hechtenis in mindering zal worden gebragt bij de uitvoering van de opgelegde straf.

Art. 379*c*. Zoodra de Hooge Raad de zaak naar een geregtshof heeft verwezen, wordt de veroordeelde, die buiten de plaats waar het geregtshof gevestigd is in verzekerde bewaring is, ten spoedigste overgebragt naar de gevangenis bestemd tot bewaring van beklaagden, ter plaatse waar het geregtshof is gevestigd.

Zoodra de veroordeelde zich in bedoeld huis van bewaring bevindt, heeft zijn raadsman toegang tot hem en kan hij hem, behoudens het vereischte toezigt, zoo dikwijls hij dit verlangt, alleen spreken.

Het geregtshof doet regt met zes raadsheeren. Geene beslissing wordt uitgesproken dan met meerderheid van stemmen. Bij het staken der stemmen wordt het arrest gewezen ten voordeele van den beklaagde.

Op de behandeling voor het geregtshof zijn van toepassing de artikelen 236, 237 1ste, 2de en 3de lid, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 245, 250 en 251 eerste zinsnede en nos. 4 en 5, met dien verstande dat art. 191 buiten toepassing blijft, dat in art. 240 in plaats van „vonnis" wordt gelezen „uitspraak", en dat waar in deze artikelen de woorden „hooger beroep" voorkomen, daarvoor wordt gelezen „herziening".

In de gevallen, voorzien bij de artt. 193 en 213, wordt de instructie gevoerd door een raadsheer-commissaris, daartoe door het geregtshof

aangewezen. Na afloop van het bevolen onderzoek deelt deze de stukken mede aan den Procureur-Generaal.

De beraadslaging, bedoeld bij art. 211, geschiedt naar aanleiding, zoowel van het onderzoek op de teregtzitting in herziening als van het onderzoek op de vorige teregtzittingen waarop de zaak werd behandeld, zooals dit volgens de processen-verbaal dier teregtzittingen heeft plaats gehad; het geregtshof mag zijne uitspraak mede gronden op hetgeen in die processen-verbaal is vermeld.

Ten aanzien van bij de verwijzing vernietigde uitspraken doet het geregtshof op nieuw regt; ten aanzien van eene bij de verwijzing niet vernietigde uitspraak handhaaft het geregtshof deze met overneming, aanvulling of verbetering der gronden of doet met geheele of gedeeltelijke vernietiging der uitspraak op nieuw regt met inachtneming van art. 378.

Indien uit het nieuw onderzoek blijkt, dat de beklaagde schuldig is aan een ander strafbaar feit, dan waarvoor hij veroordeeld is, en dit strafbaar feit hem bij akte van dagvaarding in eersten aanleg mede was te laste gelegd, zal het geregtshof te dier zake uitspraak doen en hem wegens dat feit kunnen veroordeelen, zonder dat echter de straf de bij het vernietigd arrest of vonnis opgelegde straf mag te boven gaan.

Art. 379*d*. De aanvrage tot herziening kan na het overlijden van den veroordeelde gedaan worden door zijne overlevende echtgenoot, een zijner bloedverwanten in de regte linie of in den tweeden graad der zijlinie en door den Procureur-Generaal bij den Hoogen Raad.

Deze aanvrage strekt tot herstelling van den veroordeelde in zijne eer. Zij wordt met inachtneming van de in de vorige artikelen voorgeschreven procedure toegewezen, indien den regter blijkt, dat de veroordeelde had behooren te zijn vrijgesproken of niet strafbaar verklaard.

Art. 379*e*. Geen regter, die, anders dan in cassatie, op eenigerlei wijze deelgenomen heeft aan het onderzoek of de beregting der zaak, waarin herziening is aangevraagd, mag aan het onderzoek of aan de beregting deelnemen.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Het is onmogelijk, dat het testamentum per aes et libram in den beginne het vermogen direct deed overgaan aan hem, wien dit toegedacht was; aan de goede trouw van den familiae emptor, die werkelijk eigenaar van de nagelaten goederen werd door eene handeling onder de levenden, was de uitkeering aan de aangewezen personen overgelaten.

II.

De kooper eener erfenis heeft de rechtsvordering tot verkrijging van de nalatenschap.

III.

De vordering tot inkorting of vermindering op grond van de artt. 236 en 949 B. W., kan, nadat tusschen den tweeden echtgenoot en de vóórkinderen van den hertrouwden echtgenoot eene scheiding en deeling van gemeenschap of nalatenschap is

tot stand gekomen, niet meer met vrucht worden ingesteld tegen den tweeden echtgenoot, wanneer de termijn van art. 1162 B. W. verstreken is.

IV.

De verwerping der erfenis door één der kinderen heeft geen invloed op het bedrag van de legitime der andere.

V.

De benoeming van den voogd, bedoeld in art. 315 B. W., behoort tot de competentie der Arondissements-Rechtbank.

VI.

Reclame brengt niet ontbinding der koopovereenkomst met zich.

VII.

Eene naamlooze vennootschap in liquidatie kan failliet verklaard worden.

VIII.

Het Wetb. v. Burg. Regtsv. kent geen verplichte vertegenwoordiging bij de procedure op request in cassatie.

IX.

Een door het gemeentebestuur aangesteld en bezoldigd en met de armenpraktijk belast genees-, heel-, of verloskundige mag ook dan lid van den raad zijn, wanneer hij tevens belast is met het leveren der benoodigde geneesmiddelen.

X.

Ten aanzien van het deel hunner taak, hun door art. 126 Gemeentewet opgelegd, zijn B. en W. aan den gemeenteraad niet verantwoordelijk.

XI.

Overigens zijn B. en W. ook individueel aan den gemeenteraad verantwoordelijk.

XII.

Het streven naar verbetering van de arbeidershuisvesting behoort niet gepaard te gaan met bevordering van de eigendomsverkrijging der woningen door de bewoners.

XIII.

De productieve coöperatie is niet geschikt om een grooten maatschappelijken invloed te verkrijgen.

XIV.

Bij het onderzoek in de procedure over revisie ware verplicht hooren der getuigen onder eede wenschelijk.

XV.

„Onttrekken" in art. 279 W. v. Strafr. beteekent niet alleen wegvoeren, maar tevens het niet laten volgen, het weigeren af te geven.

XVI.

Onmiddellijk na den afloop van het verhoor, bedoeld in artt. 161 al. 3 j°. 169 W. v. Strafv., waarin een valsch getuigenis is gegeven, is naar ons recht het misdrijf van meineed voltooid, ook al komt de getuige later op zijne verklaring terug.